

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra praktické teologie

Diplomová práce
UPLATŇOVÁNÍ CÍRKEVNÍ POLITIKY
PROSTŘEDNICTVÍM STÁTNÍCH INSTITUCÍ V LETECH
1948 - 1989

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš Veber

Autor práce: Bc. Tomáš Faber

Studijní obor: Teologie služby

Ročník: druhý

2008

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

21. dubna 2008

.....

Děkuji vedoucímu diplomové práce Mgr. Tomáši Vebrovi
za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

OBSAH

ÚVOD.....	5
1 <u>Působení státu na církevní struktury na celostátní úrovni</u>	
1.1 Církevní komise Akčního výboru Národní fronty (1948 – 1949).....	8
1.2 Státní úřad pro věci církevní (SÚC) (1949-1956).....	10
1.3 Církevní odbor Ministerstva školství a kultury (1956-1967).....	17
1.4 Sekretariát pro věci církevní při Ministerstvu kultury (1967-1989)....	18
1.5 Státní bezpečnost.....	26
2 <u>Církevní a státní subjekty zúčastněné na realizaci státní církevní politiky</u>	
2.1 Biskup a kapitulní vikáři.....	31
2.2 Zmocněnci MŠVU na biskupských konsistořích.....	50
2.3 Církevní tajemníci.....	83
ZÁVĚR	94
Seznam literatury	96
Seznam zkratk	99
Seznam příloh	101
Přílohy	103

Úvod

Tématem mé diplomové práce je vztah státu a církví v době komunistické vlády v Československu s prioritním zaměřením na římskokatolickou církev. Důvodů, které mě vedou ke zpracování této tematiky, je více.

První důvod vychází z této skutečnosti. Je zcela zřejmé, že lidská paměť vykazuje určitou vlastnost, totiž že postupem času vytěšňuje nepříjemné zážitky. Myslím si, že toto platí i o paměti národa či obyvatel obývajících naši zemi. Existence této vlastnosti je v některých případech dobrá, protože pomáhá zapomínat na prožitá traumata. Platí-li však teze, že z chyb se člověk učí, nemůžeme toto aplikovat na takové události v historii, při kterých byli lidé zabíjeni, zotročováni a jejich charakter byl lámán. Budeme-li na ně zapomínat, mohou se stejné situace v jiné podobě opakovat.

Druhý důvod spočívá v mé osobní zkušenosti z prostředí, ze kterého jsem vyšel. Má rodina byla i v době komunismu aktivně zapojena do života církve a z toho vyplývalo, že zákonitě musela narážet na omezení, kterými státní moc chtěla vymezovat úzký prostor pro život jinak smýšlejících lidí.

Třetím důvodem je nutnost se kriticky podívat i do vlastních řad. I v církvi existovala v každé etapě, kterou se budu snažit popsat, skupina jejích členů, která se nějakou měrou spolupodílela na devastaci charakteru obyvatel. Nechci tyto osobnosti soudit, protože není možné znát všechny okolnosti, které je vedly ke spolupráci s komunistickým režimem. Moje snaha bude na základě dostupných materiálů konstatovat, co se odehrávalo, přičemž je mi jasné, že úplnou pravdu o všem a o všech zná jen Bůh.

Dalším důvodem, který mě vedl ke zpracování této tematiky, je můj dlouhodobý zájem o historii jako takovou.

Samotná práce se skládá ze dvou kapitol.

První kapitola se zabývá působením státních struktur na církve na celostátní úrovni. Mapuje ve čtyřech podkapitolách období od roku 1948 až do roku 1989. Jejich časové rozdělení je dáno reorganizacemi státních institucí, které - společně s orgány komunistické strany - rozhodovaly o církevních otázkách. Poslední pátá

podkapitola - pod názvem Státní bezpečnost - je pouze letným pohledem do struktury organizace, která byla pilířem a často i vykonavatelem komunistické státní moci.

Druhá kapitola se zabývá již přímo jednotlivými subjekty, které se zúčastňovaly realizace státní církevní politiky v jižních Čechách, jak ze strany státní moci, tak ze strany církve. Má tři podkapitoly.

První podkapitola se snaží stručně přiblížit osobu biskupa Josefa Hloucha a čtyři kapitulní vikáře, kteří v popisovaném období 1948 – 1989 vedli Českobudějovickou diecézi.

Druhá podkapitola se zabývá státními zmocněnci na konzistořích. Tito státní úředníci zůstávají tak trochu ve stínu ostatních vykonavatelů státní politiky vůči církvi a přitom měli velké pravomoci a vliv, který neváhali uplatňovat. Proto je jim věnován největší prostor.

Poslední podkapitola se zabývá církevními tajemníky, hlavně na úrovni kraje. Na rozdíl od zmocněnců v druhé podkapitole byli církevní tajemníci známou a obávanou funkcí a zasloužili by si samostatné zpracování.¹ Pokusím se tedy pouze o rámcový pohled na tyto úředníky, realizující státní církevní politiku.

Uvědomuji si, že důležitým aspektem této práce musí být snaha o objektivitu, i když, jak jsem již výše uvedl, má svoje limity (například v otázce objektivnosti archivních dokumentů, paměti účastníků, atd.). Základní pracovní metodou byla analýza dokumentů nalezených v archivech (Národní archiv Praha - NA, Státní oblastní archiv Třeboň - SOA, archiv Biskupství českobudějovického, Archiv ministerstva vnitra - AMV). Nejvíce jsem čerpal z fondu NA, 100/52 – osobního archivu Alexeje Čepičky a fondu KNV České Budějovice v SOA Třeboni, který je rozdělen do šesti manipulací, které jsou časově ohraničeny podle let 1949 - 50, 1951 - 54, 1955 - 58, 1959 - 76, 1977 - 83, 1984 – 90. Toto rozdělení jsem použil v poznámkovém aparátu. Materiály obsažené ve fondech archivů samozřejmě nesou pečeť doby, kdy vznikaly, a jsou zatíženy náhledem osob, které je vypracovávaly.

---

¹ Zatím jsem se nesetkal se specificky zaměřenou prací na činnost církevních tajemníků.

Data získaná analýzou pramenů byly konfrontována s údaji z literatury, která se tematikou vztahů státu a církví zabývala.² Další metodou bylo využití vzpomínek pamětníků, kteří přinesli svůj pohled a zážitky ze sledovaného období.

Množství materiálů, na které jsem při badatelské činnosti narazil, mi ukázalo velkou šíři tohoto tématu i to, že by bylo možno jít ještě více do hloubky, nicméně jsem limitován rozsahem této diplomové práce. Zároveň musím konstatovat, že některé archívní fondy ještě nejsou uspořádány a přístupny badatelské veřejnosti. Proto některé události nelze dosud přesně popsat a osvětlit. Tato diplomová práce je tak jen sondou do minulosti se snahou poněkud detailněji přiblížit události a osobnosti především českobudějovické diecéze.

---

² Hlavně práce historiků Karla Kaplana, Jaroslava Cuhry, Martina Weise a Václava Vaška byly přínosnými po stránce odborné, informativní (kde hledat další zdroje informací) a i tím, že události zasazují do celkového kontextu doby.

1. Působení státu na církevní struktury na celostátní úrovni

1.1 Církevní komise Akčního výboru Národní fronty

Po komunistickém převratu v roce 1948 se církve dostávaly pod stále větší tlak státní moci. Na církve se nevztahovala pravomoc akčních výborů Národní fronty (AVNF), a proto se (v terminologii tehdejší doby) odehrávalo “očišťování od reakčních sil“ pozvolněji.

Dne **18. března 1948** vydal Ústřední akční výbor Národní fronty (ÚAV NF) *Prohlášení o náboženské svobodě*. V něm je deklarováno, že : „... svoboda náboženství a vykonávání náboženských obřadů jsou jednou ze základních zásad našeho lidovědemokratického režimu.“ Ale v závěru se také můžeme dočíst, že je třeba odsoudit „... některé pokusy reakce o zneužití některých kazatelen, kněžských úřadů, náboženského tisku k politickým vystoupením proti republice, proti vládě a lidovědemokratickému režimu.“³

Základním kamenem proticírkevní politiky státu se staly církevní komise akčních výborů NF zastřešené **Komisi pro církevní a náboženské otázky Ústředního akčního výboru Národní fronty**, o jejímž ustanovení bylo rozhodnuto (společně s komisemi na úrovni krajů a okresů) 18. března 1948.⁴ Přípravná schůze ústřední komise se uskutečnila 15. dubna 1948 za přítomnosti 27 duchovních a šesti mimocírkevních osob. Předsedou této komise byl generální tajemník ÚAV NF Alexej Čepička, dále v ní pracovali Jan Felcman a František Hub, deset zástupců katolické církve, čtyři zástupci církve československé husitské, tři zástupci evangelické církve a po jednom zástupci církve pravoslavné, židovské obce a čs. unitářů.⁵ Úkolem komise bylo nasměrování církevní politiky

³ Rudé právo ze dne 20.3.1948 někde uváděno 19.3.1948

⁴ KAPLAN K., *Stát a církev v Československu 1948-1953*, Doplněk, Brno 1993, s. 26, ISBN 80-85765-27-6.

⁵ Václav Vaško udává jako datum vzniku Komise pro církevní a náboženské otázky při ÚAV NF 15. 4. 1948 srov. *Dům na skále /1*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, s. 73, ISBN 80-7192-891-7.

v krajích a okresech, zpracovávání poznatků o církvích a jejich činnosti, získání kádrového přehledu duchovních. Tato komise metodicky vedla církevní referáty, které současně vznikaly při krajských a okresních AVNF. Během jara roku 1949 byla tato struktura dokončena.

Je třeba poznamenat, že Komise pro církevní a náboženské otázky Ústředního akčního výboru Národní fronty byla v podstatě úkolována církevní komisí ÚV KSČ, ve které byli Alexej Čepička, Jarmila Taussigová, Gustav Bareš, Vladimír Ekhart, František Hub, Erika Jindřichová, Jan Felcman, Hudeček, Pavlinec a další.

Vývoj a důležitost vyřešení církevní otázky vedl komunisty k vytvoření nové, reprezentativnější církevní komise ÚV KSČ, tzv. „**církevní šestky**“, ve složení Alexej Čepička - ministr spravedlnosti a vedoucí komise, Vladimír Clementis – ministr zahraničních věcí, Zdeněk Fierlinger – náměstek předsedy vlády, Jiří Hendrych – pracovník aparátu KSČ, Václav Kopecký – ministr informací, Viliam Široký – náměstek předsedy vlády. Tato komise byla vybavena většími pravomocemi a byla ustanovena **25. dubna 1949**. Schůzí se také účastnil ministr školství, věd a umění Zdeněk Nejedlý. Postupem času došlo k personálním změnám. Dne 2. května 1950 se stal jejím předsedou Fierlinger, protože Čepička byl jmenován ministrem obrany. Do komise byli jmenováni Jaroslav Havelka, Ladislav Holdoš a Zdeňka Nejedlého později vystřídal ministr vnitra Václav Nosek. Odvolán byl Clementis, který upadl v nemilost u vedení strany, která vyvrcholila jeho popravou v procesu se Slánským. Tato komise se, dle zápisů, nazývala církevní radou. Poslední nalezený zápis z této rady je datován 3. září 1951. Komise, která byla mozkiem boje proti církvím, skončila svou činnost pravděpodobně na konci roku 1951 a její úkoly přebíral SÚC.

Vládní nařízení č. 116 z 22. dubna 1949 o přesunech působností ve veřejné správě určilo, že s pomocí církevních referátů AV NF mají vzniknout na KNV a ONV církevní oddělení. Ministerstvo vnitra 6. května 1949 vydalo oběžník Zn. 142/2-5/5-1949-I/2 ve věci „*Organisace státní správy kultové u krajských a okresních národních výborů*“. Kvalifikovaný zaměstnanec referátu pro školství, osvětu a tělesnou výchovu měl být pověřen řízením všech kultových a církevních

otázek.⁶ Postupně měl tento zaměstnanec - a aparát kolem něho - převzít činnost církevních referátů KAV NF a OAV NF. Bylo také rozhodnuto, že na KNV a ONV vzniknou církevní pětky a trojky.

Dne **19. října 1949** bylo zrušeno církevní oddělení ÚAV NF. **Vládním nařízením č. 232 ze dne 25. října 1949** byla působnost církevních oddělení KNV a ONV koordinována s působností Státního úřadu pro věci církevní (SÚC) a byly mu odborně podřízeny.

1.2 Státní úřad pro věci církevní (SÚC) 1949-1956

Plán na paralyzaci a likvidaci církví a náboženského cítění obyvatel spočíval ve vytvoření národní církve a v první fázi v oddělení nižšího kléru od hierarchie. K uskutečnění této taktiky vznikl **zákonem č. 217/1949 Sb. ze dne 14. října 1949 Státní úřad pro věci církevní (SÚC)**⁷ se statutem ústředního úřadu řízeného ministrem. **Vládní nařízení č. 228 ze dne 25. října 1949**⁸ stanovovalo působnost a organizaci SÚC. Úřad vedl Alexej Čepička. Na tento úřad přešla působnost ve všech církevních záležitostech z ostatních ústředních úřadů⁹. Na Slovensku byl stejným zákonem ustaven Slovenský úřad pro věci církevní, řízený „poverenikem“. Úkolem těchto úřadů bylo : „ ...*dbáti o to, aby se církevní a náboženský život vyvíjel v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení, a zajistiti tak pro každého ústavou zaručené právo svobody vyznání, založené na zásadách náboženské snášenlivosti a rovnoprávnosti všech vyznání.*“¹⁰

Dalším krokem státní moci vůči církvím bylo přijetí **zákona č. 218/1949 Sb. ze dne 14. října 1949 o hospodářském zabezpečení církví**¹¹ a **vládní nařízení**

---

⁶ SOA Třeboň, fond KNV 1949-50, karton 84 - Organizace státní správy kultové u krajských a okresních národních výborů. 6.5.1949.

⁷ Sbírka zákonů republiky Československé, příloha I.

⁸ Sbírka zákonů republiky Československé, příloha II.

⁹ Zákon 217/1949 Sb § 3.

¹⁰ Zákon 217/1949 Sb § 2.

¹¹ Sbírka zákonů republiky Československé, příloha III.

č. 219-223/1949 ze dne 18. října 1949, které zákon rozvádělo.¹² Prakticky se tím vyvlastnil církevní majetek a církev se stala hmotně závislou na státu.

Zákonem č.268/1949 Sb. ze dne 7. prosince 1949 bylo přikázáno převedení matrik z církevních úřadů na místní národní výbory. **Zákon č. 265/1949 Sb. vydaný 7. prosince 1949** (s účinností od 1. ledna 1950) určil, že civilní sňatek musí předcházet církevnímu.

Vznikem Státního úřadu pro věci církevní bylo zrušeno církevní oddělení ÚAV NF (19. října 1949) a část zaměstnanců přešlo na SÚC (16 zaměstnanců). Vládní zařízení č. 228/1949 ze dne 25. října 1949 stanovilo oblast působnosti a organizaci úřadu. Byly zřízeny **čtyři odbory**, a to kultový, osobní, informační a hospodářsko-správní.

Součástí úřadu byla účtárna, kancelářská a hospodářská správa. SÚC působil jako normotvorný, řídicí a kontrolní činitel, zabýval se správními věcmi církví a náboženských společností, ochranou církevních památek, vyučováním náboženství, cenzurou církevního tisku, vydáváním úředního věstníku, mezinárodními církevními styky, platy kléru, rozpočtovými záležitostmi a dalšími záležitostmi.¹³

Na krajské a okresní úrovni přešla působnost církevních komisí AVNF na krajské a okresní národní výbory, které zřídily církevní odbory. Státní úřad pro věci církevní začal úřadovat 18. října 1949.

Personální obsazení SÚC

Úřad vedl od vzniku jako přednosta a současně ministr spravedlnosti **Alexej Čepička** do 25. dubna 1950. Poté byl vedením pověřen náměstek předsedy vlády **Zdeněk Fierlinger**, a to do 31. ledna 1953. Od 14. září 1953 až do zrušení SÚC 16. června 1956 byl jmenován přednostou **Jaroslav Havelka**.

Sekretariát SÚC tvořili referenti těchto náměstků :

- náměstkyně pro legislativu a styk se Slovenskem – František Hub

---

¹² Sbírka zákonů republiky Československé, příloha IV.

¹³ NA, Inventář SÚC, sign. V/48, i.č. 1058, zpracovaný kolektivem V. oddělení pod vedením J. Žabky, s. 3.

- náměstka pro referát plánovací, hospodářský, administrativní a pro organizaci práce úřadu v krajích - Josef Plíhal,
- náměstka pro referáty informační, zpravodajský, osobní a kádrový Havelka (než se stal přednostou).

Náměstek Plíhal vypracoval do 24. října 1949 návrh na organizaci úřadu.

Porady byly konány denně a protokolovány. Prioritou bylo provádění dohledu nad respektováním církevních zákonů a zároveň i rozpočtová pravidla.

Původní odhad počtu zaměstnanců SÚC byl kolem 100 osob, později snížený na 60 osob.

Bylo třeba také vyjasnit kompetence jednotlivých státních institucí vůči církvím (např. SÚC a ministerstva vnitra¹⁴, ministerstva práce a sociálních věcí¹⁵ a zároveň zjistit, co jednotlivé státní instituce v otázkách souvisejících s církvemi udělaly. Proto SÚC rozeslal přípis a svolal schůzi ústředních úřadů dne 21. listopadu 1949, na které mělo být dohodnuté rozdělení kompetencí ohledně činností týkajících se církví. V roce 1950 byl ustanoven referent pro styk se Slovenskem, jehož pracovní náplní bylo : udržovat telefonní styk, zasílat tajné a situační zprávy, jednat se zástupci Slovenského úřadu pre veci cirkevne (Slovúc) a svolávat měsíční porady. Na základě takto získaných informací zpracovával tento referent zprávy pro bulletin SÚC a koordinoval činnost.

Reorganizace SÚC probíhala průběžně (listopad 1950, začátek roku 1953). Význam Státního úřadu pro věci církevní vzrostl po zrušení církevní komise ÚV KSČ (začátek roku 1952).

Vládním nařízením č. 6 z 31. ledna 1953 nastala změna ve způsobu vedení SÚC. Ministr přestal automaticky vést SÚC, ale na návrh vlády jmenoval prezident do čela úřadu místo ministra předsedu SÚC. Tento předseda odpovídal vládě za celé území republiky (včetně Slovenska) v otázkách církevně politických. Jeho poradním orgánem se stalo kolegium (přednostové jednotlivých odborů).

---

¹⁴ MV povolovalo a dozorovalo církevní shromáždění

¹⁵ MPSV – udílení souhlasu k zřizování a rušení sociálních ústavů

Pod dikcí SÚC bylo 63 organizací :

- 12 povolených církví
- 13 církevních referátů ÚNV a KNV
- 3 bohoslovecké fakulty
- 3 semináře
- 1 internát
- Česká katolická charita
- Náboženská matice
- Ústřední církevní nakladatelství
- Chrámové družstvo v Pelhřimově
- Hnutí vlasteneckých kněží
- Katolická akce
- 2 politické školy

Na Slovensku to bylo :

- 7 povolených církví
- 6 církevních referátů v KNV
- 3 bohoslovecké fakulty
- Ústřední charita na Slovensku
- Náboženský fond
- Církevní nakladatelství
- Chrámové družstvo v Bratislavě
- Spolek sv. Vojtěcha v Trnavě
- „Tranoscius“ účastnický spolok v Liptovském Mikuláši
- Sekretariát celostátního mírového výboru římsko-katolického duchovenstva na Slovensku

SÚC řídil jako předseda **Jaroslav Havelka** od 14. září 1953 až do jeho zrušení. Pod jeho vedením došlo k dalším organizačním změnám (např. byla zřízena kontrolně-inspekční skupina (KIS) a ponechány jen dva odbory (pro katolickou církev a hospodářsko-finanční) a dvě samostatná oddělení

(pro nekatolické církve a propagačně-tiskové). Byl také ustanoven jeden náměstek, a to Josef Plíhal.

Ke dni 1. ledna 1954 byla personální agenda vyjmuta z kádrového oddělení a převedena pod přednostu hospodářsko-finančního odboru. Předseda vedl kádrové oddělení, KIS a ústřední účtárnu. Náměstek vedl nově ustanovený kultový odbor, hospodářsko-finanční odbor, tiskové oddělení.

Dne 1. dubna 1954 začala platit nová organizační struktura a byl vydán status SÚC. Úřad byl takto uspořádán: sekretariát, kádrové oddělení, kontrolně inspekční skupina, kultový odbor (oddělení katolické, protestantské, odd. ostatních nekatolických církví, řeholní odd.), hospodářský odbor (oddělení osobní, plánovací, rozpočtové, právní, účtárna SÚC, hospodářská správa), tiskové a propagační odd., ústřední účtárna, revizní oddělení. Celkově bylo systemizováno 57 funkcí.¹⁶

Závěrečná reorganizace proběhla v roce 1955, kdy kultový odbor byl rozdělen na katolický odbor a nekatolické oddělení a byla spojena oddělení kádrové a plánovací. Zároveň byly provedeny přesuny personální.

Organizace SÚC po této změně měla tuto strukturu :

- **předseda**
- **náměstek**
- **sekretariát**
- **KIS** (tři zaměstnanci)
- **kádrové oddělení** (tři pracovníci)
- **katolický odbor** (šest pracovníků a zmocněnci z Českých Budějovic, Brna, Litoměřic, Olomouce, Hradce Králové, Prahy a Českého Těšína)
- **nekatolické oddělení** (šest pracovníků)
- **řeholní oddělení** (dva pracovníci)
- **ústřední účtárna** (tři pracovníci). V jejím rámci bylo i revizní oddělení (šest pracovníků)

---

¹⁶NA, Inventář SÚC, sign. V/48, i.č. 1058, zpracovaný kolektivem V. oddělení pod vedením J. Žabky, s. 4 - 9.

- **hospodářsko-finanční odbor**, který se skládal z z plánovacího referátu (čtyři zaměstnanci), finančně-rozpočtového referátu (čtyři zaměstnanci), osobně právního referátu (čtyři zaměstnanci) a vlastní účtárny SÚC (pět zaměstnanců)
- **hospodářská správa** (vedoucí, podatelna (4), telefonní centrála (2), řidiči (3), uklízečky (5), topič a domovník, vrátný, kuchyně (2).

Kromě metodického vedení byly podstatnou činností SÚC vůči krajským a okresním tajemníkům inspekce a kontroly nad aplikací směrnic a nařízení vydaných SÚC.

Kádrový pořádek duchovních pro SÚC (tedy rozdělení, kdo koho jmenuje) byl následující. Předsednictvo ÚV KSČ (církvní šestka) navrhovalo a prostřednictvím :

- vlády rozhodovalo o udělení státního souhlasu pro arcibiskupa, biskupa a apoštolského administrátora.
- ministra vedoucího SÚC rozhodovalo o udělení státního souhlasu světitímu biskupu, dignitářům kapitul, generálním a kapitulním vikářům, profesorům teologických fakult, konzistorním kancléřům, ordinariátním sekretářům, provinciálním představeným řádů a kongregací, opatům
- náměstka ministra pro věci kádrové – rozhodoval o představených kněžských seminářů, sídelních kanovnících, profesorech bohosloveckých fakult
- přednosta II. odboru rozhodoval (na základě návrhu církevní pětky kraje a s povinností informovat náměstka) o udělení státního souhlasu duchovním s funkcí dozorcí, učitelům bohosloveckých učilišť, samostatným duchovním správcům, úředníkům konzistoří a pomocným duchovním.

V počáteční fázi se předkládaly návrhy do porad s ministrem a později mělo být rozhodování o udělení státních souhlasů nižších duchovních přesunuto

z kompetence SÚC na KNV.¹⁷ Během existence SÚC byli krajští církevní tajemníci (KCT) a okresní církevní tajemníci (OCT) v první fázi (do roku 1951) podřízeni přímo předsedům krajských a okresních národních výborů, ale postupem času vykonávali i jinou činnost než jen v oblasti církevní (museli se například podílet na organizaci žní a sklizní).

Vládní nařízení číslo 23/1954 Sb. okresní církevní tajemníky přeřazuje ze samostatného církevního oddělení ONV do všeobecného odboru. Odráží se tak zřejmě předpoklad, že církevní otázka byla již zvládnutá. Svědčí o tom to, že byl snižován počet pracovníků na ONV, dále slučování oblastí působnosti (dva okresy), kumulování funkcí. V rámci krajských národních výborů zůstal zachován církevní odbor při radě KNV.

Krajští církevní tajemníci vykonávali tuto náplň :

správní věci církví, zřizování a změny církevních obvodů, platová a osobní agenda duchovních, dozorovali vyučování náboženství a činnost řádů a kongregací. Předkládali SÚC návrhy hospodářských plánů církví, krajský církevní rozpočet, plán církevních investic a oprav, prováděli dozor nad hospodařením církví.

Již od roku 1953 nastala určitá změna oficiální církevní politiky. Komunisté došli k názoru, že mocensko-administrativní podřízenost církve státu je v takovém stádiu, že církev nemůže zřízení ohrožovat jako politický činitel. Změna tedy spočívala v ideovém boji proti podstatě a obsahu náboženství. Toto byla také jednou z příčin zrušení SÚC.¹⁸

Vládním nařízením číslo 19 byl dne **16. června 1956** Státní úřad pro věci církevní zrušen.

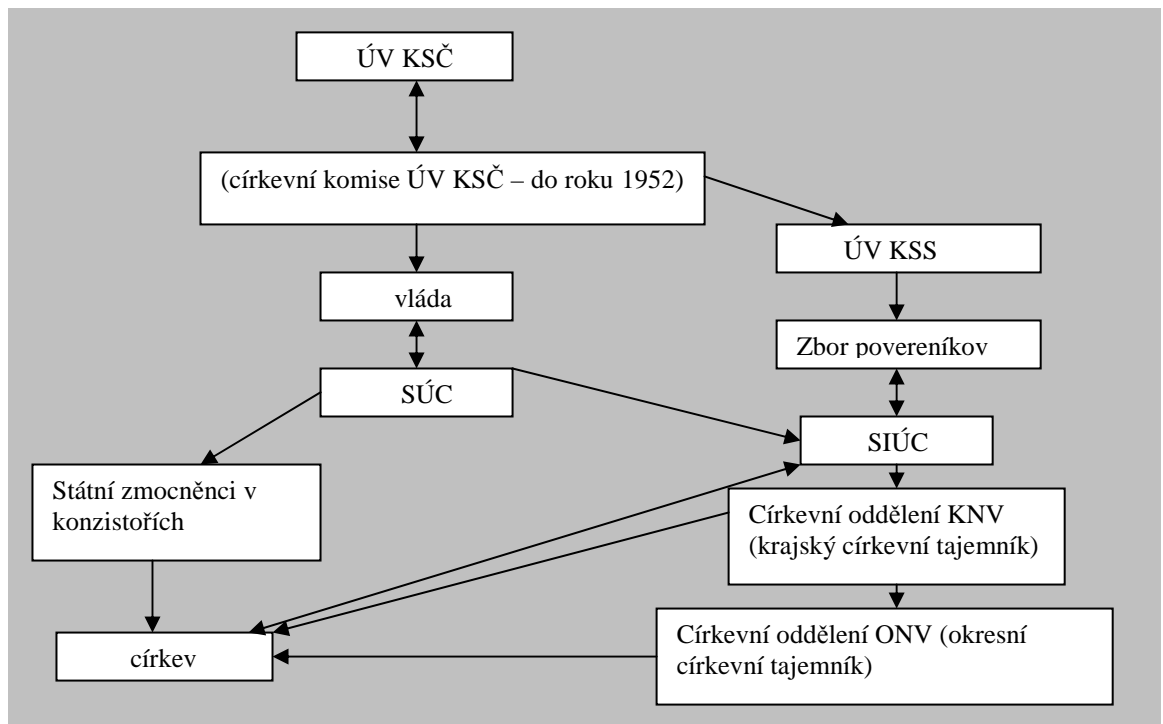
---

¹⁷ NA, fond 100/52, sv. 6 a.j. 36 – Kádrový pořádek duchovních pro SÚC.

¹⁸ KAPLAN, K. Kronika komunistického Československa – doba tání 1953-1956, Brno Barrister & Principál 2005, s. 623, ISBN 80-86598-98-5.

Schéma výkonu církevní politiky 1949 – 1956¹⁹

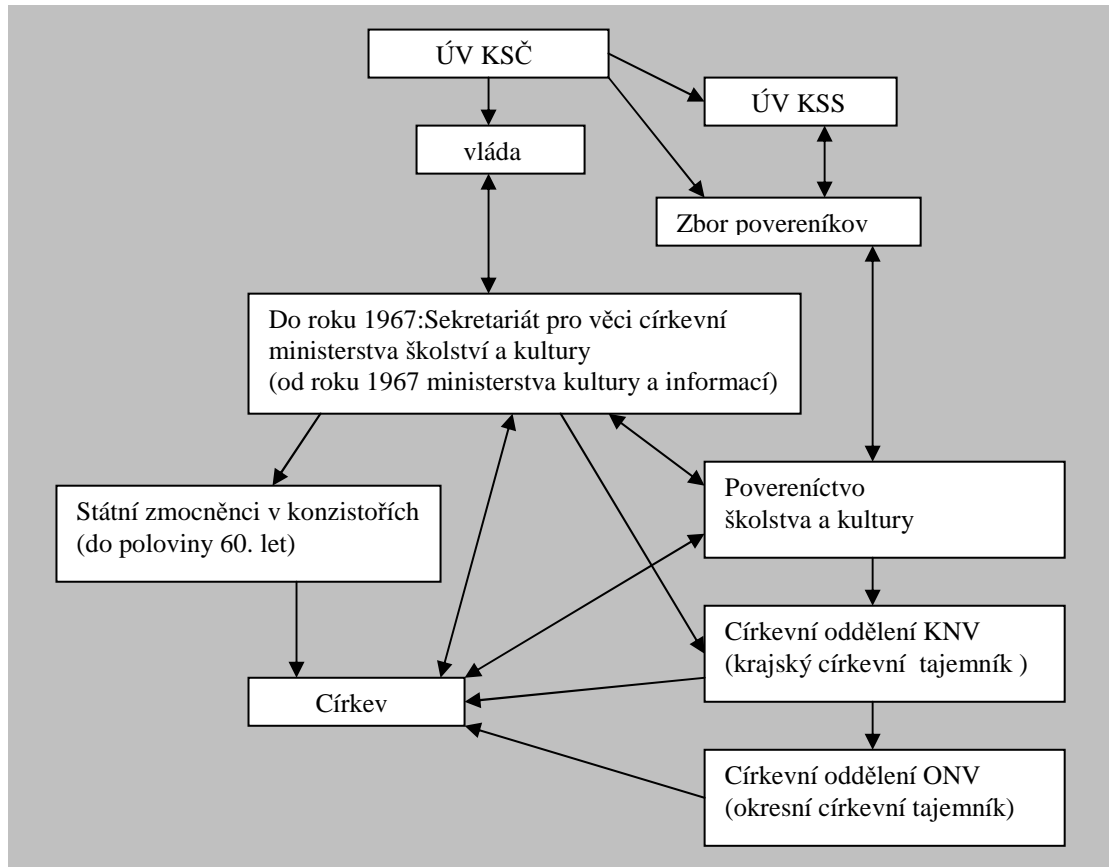

1.3 Církevní odbor Ministerstva školství a kultury (1956-1967)

V koncepčních otázkách byla působnost zrušeného Státního úřadu pro věci církevní přenesena v letech 1956-1967 na Sekretariát pro věci církevní (církevní odbor) ministerstva školství a kultury. Vedení převzal Václav Molkup a po něm na konci padesátých let Karel Hruza. Výkonnými orgány se stali krajscí církevní tajemníci (KCT), kteří působili na kulturních odborech krajských národních výborů.

¹⁹ BALÍK, S., HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno CDK 2007, s. 32 ISBN 978-80-7325-130-7.

Schéma výkonu církevní politiky 1956 – 1968²⁰

1.4 Sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury a informací (1967-1989)

Zákonným opatřením předsednictva Národního shromáždění ze dne **12. ledna 1967** došlo k rozdělení ministerstva školství a kultury na dvě ministerstva a to ministerstvo školství a ministerstvo kultury a informací, na které přešel celý Sekretariát pro věci církevní.

Vzhledem k vytvoření Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury a informací shrnuji legislativní vztah státu a církví. Legislativní situace byla následující:

²⁰ BALÍK, S., HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno CDK 2007, s. 32 ISBN 978-80-7325-130-7.

K **1. lednu 1968** působilo na území ČSSR sedmnáct státem uznaných církví a náboženských společností. Oficiální činnost církví a náboženských společností byla dozorována státem podle církevního zákona č. 218/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem. Na tento zákon navazovala vládní nařízení a výnosy SÚC a ministerstva školství. K začátku roku 1968 tedy bylo v platnosti devatenáct dalších výnosů a vládních nařízení. Ty byly doplněny jedenácti výnosy, které sloužily jako metodická doporučení.

Nejzásadněji omezovala svobodu církví tato rozhodnutí :

- vládní nařízení č.112/1950 Sb. ze dne 14. července 1950 o bohosloveckých fakultách
- výnos SÚC č.j. 3561/50-I/2 z 18. září 1950 o dozoru nad vyučováním náboženství církevními tajemníky a diecézními inspektory
- výnos SÚC č.j. 3763/52-II z 25. června 1952 o vydávání pastýřských listů oběžníků, instrukcí, pastoračních dopisů a jiných projevů
- výnos SÚC č.j.4874/55-I/1 z 19. května 1955 (doplněný dodatkem z 30. května 1955) o udělování státního souhlasu k výkonu duchovenské služby (zaváděl totální dozor nad jmenováním duchovních a laiků do církevních funkcí, včetně mobility státního souhlasu).²¹

Tyto normy uplatňoval od roku 1967 Sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury a informací (SPVC MKI) s celorepublikovou působností. Doplnňoval je slovenský Sekretariát pre veci církevné Povereníctva SNR pro kulturu. Státní církevní politiku v terénu uplatňovali krajsí a okresní církevní tajemníci při národních výborech. SPVC MKI vedl **Karel Hruža**.

V době „Pražského jara“ **21. března 1968** projednalo předsednictvo ÚV KSČ na své 63. schůzi materiál **Josefa Špačka** „*Připomínky ke koncepci církevně politické práce a vztahu společnosti k věřícím a návrhy na nejbližší postup.*“²² V podstatě se materiál nevzdával marxistického pohledu na náboženství, ale chtěl určité uvolnění režimu vztahů mezi státem a církvemi, víceméně proto, aby byla získána větší důvěra duchovních a přes ně i věřících laiků pro změny reformních

²¹ CUHRA, J. *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*, ÚSD AV 32/1999, s. 9 -12, ISBN 80-85270-84-6

²² NA, ÚV KSČ, fond 02/1, sv. 65, a.j. 73, 20. 3. 1968.

komunistů. V návrhu krátkodobých opatření (kterých bylo osm) se například v bodě č. 2 řešila otázka perzekuce, věznění osob (laiků, kněží, řeholníků), jejich provinění a případná rehabilitace. Bod č. 3 se zabýval umožněním normálního náboženského života, cituji : „*Odstranit v rámci daných možností překážky normálního náboženského života v místech, nedopustit, aby se vytvářela ohniska nespokojenosti a napětí. Dát příslušný pokyn vedoucím tajemníkům KV a OV KSČ, KSS a předsedům KNV a ONV, aby v tomto smyslu nezasahovali do vnitřního života církve.*“ V bodě č. 5 jsou navrhovány personální změny, aby tento program mohl být realizován : „*Aby byla zajištěna důvěra v naši vůli uskutečnit novou koncepci církevní politiky, považujeme za nezbytné vyměnit osoby, na něž se soustřeďuje kritika za dosavadní linii církevní politiky a metody práce na tomto úseku. S tímto opatřením nelze otálet, protože dosavadní zodpovědní pracovníci jsou vystaveni palbě kritiky ze strany tisku, věřících a církví a nemohou na ni uspokojivě odpovědět, neboť neexistuje důvěra, že jsou s to v dané chvíli uskutečňovat novou politiku demokratickými prostředky.*“

V dlouhodobých opatřeních byla cílem odluka státu a církve. Předsednictvo ÚV KSČ až na malé výjimky²³ text přijalo. Jednání měla být vedena po linii státní přes ministerstvo kultury a informací.²⁴

Zřejmě jako již realizace výše uvedeného Karel Hruza rezignoval na vedení SPVC a byl nahrazen 25. března 1968 socioložkou, reformní komunistkou **Erikou Kadlecovou**. Ta spolu se spolupracovnicí ze Sociologického ústavu ČSAV vypracovala novou koncepci církevní politiky. Tu předložil ministr kultury a informací ČSSR Miroslav Galuška předsednictvu ÚV KSČ 9. července 1968 pod názvem *Informace o církevněpolitické situaci v českých zemích*. Byla to obsáhlá zpráva mapující většinu oblastí vztahu státu a církví, jako například problematiku nové koncepce církevní politiky, katolicismus, problematiku Díla koncilové obnovy (DKO), teologických fakult, postavení Charity, nekatolických

---

²³ Nedoporučilo bod č. 4, tj. přijetí představitelů církví Dubečkem.

²⁴ NA, ÚV KSČ, fond 02/1, sv. 65, a.j. 73, ze dne 20.3.1968. Text byl publikován in PECKA J., BELDA J., HOPPE J., *Občanská společnost 1967-1970, Sociální organismy a hnutí Pražského jara*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR Praha 1998, 4. kapitola, Oživení církví, dokument č. 72, s. 197-201, ISBN 80-85270-80-3.

církví, pohyb uvnitř církví a jejich požadavky, požadavky o legalizaci dalších církví a náboženských společností, dále se zabývala negativními příznaky v činnosti církví, mezinárodními vazbami, takticko-politickým postojem v oblasti církevní politiky, situací v biskupském sboru, začleněním církví a věřících do systému demokratického socialismu, tiskem, rozhlasem a televizí, státním církevním aparátem, funkčností církevních zákonů, formulací v ústavě, atd. Na závěr jsou navrženy kroky pro nejbližší období.²⁵ Další zprávu „*Církevně politická situace v českých zemích*“ předložil Jozef Lenárt.²⁶

Předsednictvo ÚV KSČ zprávy 16. července 1968 schválilo a nechalo zřídit rehabilitační komisi jako poradní orgán ministra vědeckou radu pro otázky koncepce církevní politiky a nechalo vypracovat návrh řešení vztahů mezi státem a církvemi.

Především na základě zprávy ministerstva kultury se začaly nově odvíjet vztahy mezi státem a církvemi. Došlo k jednání mezi místopředsedou vlády Husákem a ministrem Galuškou, Erikou Kadlecovou, pověřencem SNR Brenčíčem a církevní stranou zastoupenou čtyřmi biskupy – Tomáškem, Necseyem, Lazíkem a Pobožným. Dle zápisu se hovořilo o jedenácti bodech (například o udělení státního souhlasu biskupům Trochtovi, Hlouchovi, Skoupému a Korcovi, o zrušení různých administrativních opatření ohledně výuky náboženství, vydávání pastýřských listů, o udělování státního souhlasu, o řeholích, řeckokatolické církvi, atd.)²⁷ Sekretariát pro věci církevní se začal snažit o nově pojaté začlenění církví a věřících do společnosti. Takto volně působit mohl Sekretariát pouze půl roku - od dubna až do okupace v srpnu 1968 - v mezích svých možností.

Demonstrovat to můžeme na příkladu **Díla koncilové obnovy (DKO)**. To nahradilo Mírové hnutí katolického duchovenstva (MHKD) - organizaci, která

---

²⁵ NA, ÚV KSČ fond 02/1, sv.76 a.j. 106 ze dne 9.7.1968. Zpráva byla publikována in PECKA J., BELDA J., HOPPE J., *Občanská společnost 1967-1970, Sociální organismy a hnutí Pražského jara*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR Praha 1998, 4. kapitola, Oživení církví, dokument č. 78, s. 212 - 230, ISBN 80-85270-80-3.

²⁶ CUHRA, J., *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*, ÚSD AV 32/1999, s. 19, ISBN 80-85270-84-6.

²⁷ NA, SPVC MK ČSR, ŘKC, krabice č.1, Zápis z porady, ze dne 16. 4. 1968, vyhotovila E.Kadlecová.

kolaborovala s komunistickým režimem. Na základě tlaku biskupa Tomáška odstoupilo **21. března 1968** zkompromitované předsednictvo. V některých materiálech se mluví o tom, že Dílo koncilové obnovy bylo následníkem²⁸ MHKD a někde, že se zrušením MHKD se vytvořil nový akční výbor²⁹, připravující sjezd na Velehradě ve dnech 13. a 14. května 1968, na kterém byla účastna již organizace Dílo koncilové obnovy.

Účastníci se ho jako delegáti duchovní i laici, odhlasovali nové stanovy, organizační řád. Ten pak pověřený zástupci předložili ke schválení Ministerstvu kultury a informací. Dne 14. června 1968 odkázalo Ministerstvo kultury a informací zástupce DKO na Ministerstvo vnitra, které vše vrátilo 22. července 1968 na MKI s žádostí o stanovisko. SPCV považovalo ještě v červenci 1968 Dílo koncilové obnovy za pozitivní organizaci. Nicméně SPCV vypracoval stanovisko až 16. září 1968 a navrhl již žádost neschválit, což Ministerstvo vnitra udělalo.

Reakce vedení Sekretariátu pro věci církevní na okupaci vojsk Varšavské smlouvy 21. srpna 1968 byla jednoznačná. V **Dopise duchovním a věřícím** všech církví odsoudil okupaci.³⁰ I tento postoj započal pozvolnou likvidaci nové linie vztahu státu a církví, vytyčené SPVC na začátku roku 1968.

V roce 1969 nastala změna v právním postavení Sekretariátu pro věci církevní. Realizaci církevní politiky prováděly národní vlády ČSR a SSR. Federalizace československého státu vedla k reorganizaci ministerstev. **Dne 8. ledna 1969** nahradilo Ministerstvo kultury ČSR dosavadní Ministerstvo kultury a informací. Sekretariát pro věci církevní spadl přímo pod vedení ministra kultury Miroslava Galušky a stal se dle dikce statutu ministerstva kultury ústředním orgánem státní správy ve věcech církví a náboženských společností.³¹

---

²⁸ CUHRA, J. *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*, ÚSD AV 32/1999, s. 20, ISBN 80-85270-84-6.

²⁹ BALÍK, S., HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno CDK 2007, s. 47, ISBN 978-80-7325-130-7.

³⁰ NA, Předsednictvo ÚV KSČ, sv. 126, a.j. 203 - Dopis duchovním a věřícím všech církví.

³¹ SPVC například kladně reagoval na žádost o znovupovolení církve Rozhodných křesťanů-letničních, srov. CUHRA J., *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, sešit 32/1999, s. 19, ISBN 80-85270-84-6

Zásadní změnou tedy bylo, že církevní politiku uplatňovaly dva suverénní národní sekretariáty pro ČSR a SSR. Jejich činnost měla být vzájemně koordinována.

SPVC měl v plánu na první polovinu roku 1968 šestnáct úkolů, které ještě byly v původní linii (nové znění zákona 217/49 Sb., rehabilitace, používání medií,..).³² Postoje k okupaci ale musely zákonitě vést k čistce na SPVC. Jako první odešel ministr kultury Galuška a byl nahrazen 10. července 1969 Miroslavem Brůžkem.

Tlak na návrat církevní politiky před rok 1968 přicházel z různých stran. Jedním z takových hlasů byl dopis krajského církevního tajemníka Jaroslava Wiendla z KNV Plzeň, který jménem i ostatních KCT volal po návratu původního vedení v čele s Karlem Hružou. V červenci 1969 byl do čela SPVC znovu dosazen Karel Hružka. Doba takzvané očisty a vnitřní konsolidace aparátu Sekretariátu umožnila, že po celý rok 1969 mohly církve víceméně pracovat bez výrazných zásahů státu.

Nová koncepce normalizační církevní politiky byla na federální úrovni dokončená v dubnu 1970 na základě materiálů dodaných krajskými církevními tajemníky národním SPVC. Vznikla *Informační zpráva o církevně politické situaci v ČSSR*³³, kterou předložil předsednictvu ÚV KSČ 14. dubna 1970 Jan Fojtík. Tato kritická zpráva byla projednána 22. května 1970. V diskusi zazněly návrhy na určité úpravy, které se odrazily v usnesení. Neschválilo se převedení národních sekretariátů pod úřad předsednictva vlády. Naopak měl být vytvořen malý aparát při federální vládě pro záležitosti církevní zahraniční politiky. V dalších bodech byla navrhována například aktivizace loajálních duchovních. Konečná koncepce měla být hotova pod Fojtíkovým vedením do 31. prosince 1970. První verze návrhu byla vypracována na jaře 1972, na které se podílelo oddělení propagandy a agitace ÚV KSČ, všechny tři Sekretariáty pro věci církevní a měla 84 stran. Předsednictvu ÚV KSČ byly předložena 30. června 1972 Oldřichem Švestkou a Matejem Lúčanem.³⁴ Materiál byl vrácen

---

³² NA, SPVC MK ČSR, krabice č. 2.

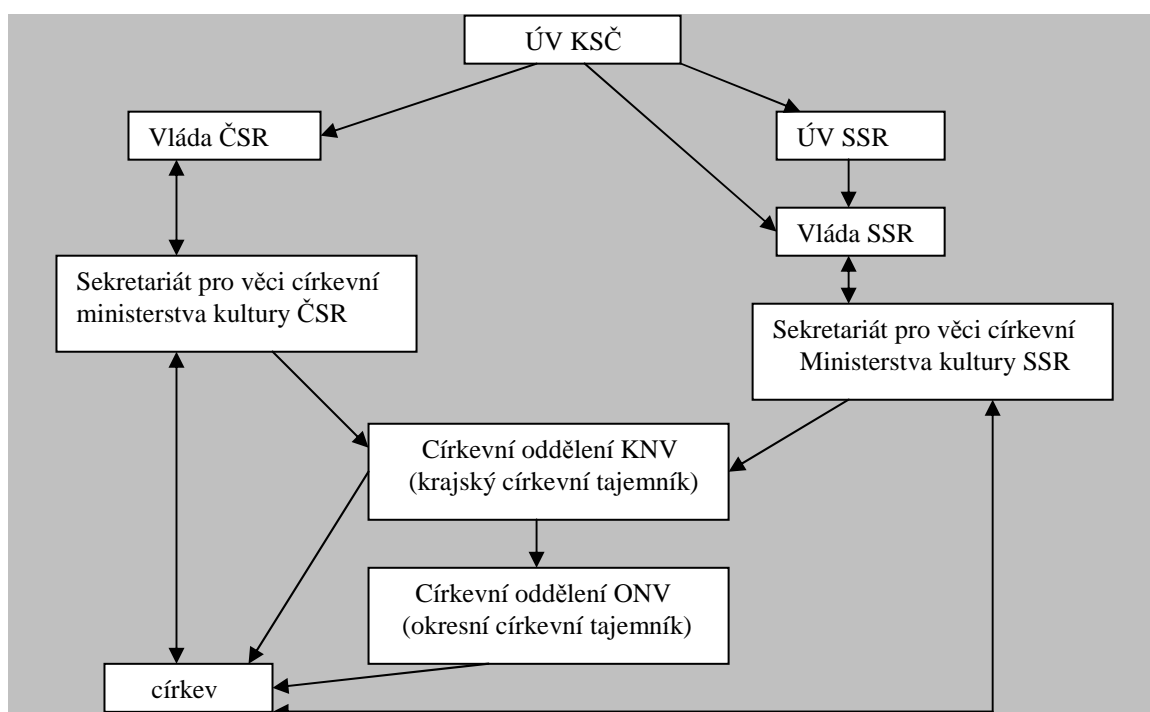
³³ NA, Předsednictvo ÚV KSČ, sv. 126, a.j. 203.

³⁴ NA, Předsednictvo ÚV KSČ, sv. 46, a.j.46.

k dopracování. Po opětovném předložení 5. ledna 1973 byl schválen a jako závazný materiál měl být uplatňován v praxi.³⁵

V řízení církevní politiky státu mělo hlavní slovo **ideologické oddělení ÚV KSČ a církevní sekretariáty**. Okresní a krajské církevní tajemníci zpracovávali zprávy pro národní sekretariáty, které vše sumarizovaly pro ideologické oddělení ÚV KSČ, většinou k rukám Františka Cinoldra. Ten je předával tajemníku ÚV KSČ Oldřichu Švestkovi a od něj se dostaly na stůl Gustávu Husákovi. Pro předsednictvo ÚV KSČ připravovala materiál ideologická komise, ve které byli Matej Lúčan, Jan Fojtík a Oldřich Švestka.

Schéma výkonu církevní politiky 1969 – 1971³⁶

Vládním nařízením č. 46 z 28. ledna 1971 byl zřízen **Secretariát pro věci církevní Úřadu předsednictva vlády ČSSR (SPVC ÚPV ČSSR)**, do jehož čela byl jmenovaný Karel Hruza, pod přímé vedení Mateje Lúčana. Secretariát pro

³⁵ Tamtéž, sv. 66, a.j.64.

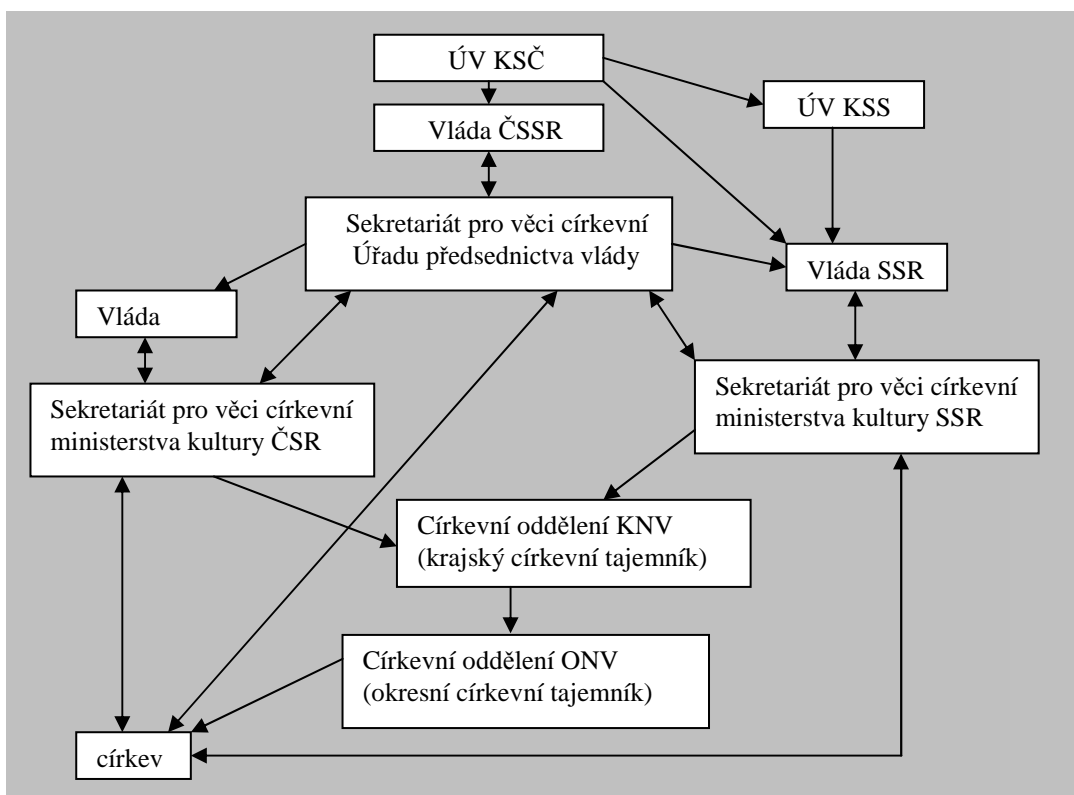
³⁶ BALÍK, S., HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno, CDK 2007, s. 33, ISBN 978-80-7325-130-7.

věci církevní ministerstva kultury ČSR převzal po Karlu Hružovi Z. Mixa, kterého v roce 1972 nahradil František Jelínek.

Karel Hružka vedoucí funkci v SPVC ÚPV ČSSR vykonával do 1. ledna 1983. Poté ho nahradil Vladimír Janků, který vedl Sekretariát až do roku 1989. Tento úřad společně s ÚV KSČ měl zásadní vliv na stav jednání s vatikánskou stranou. Zároveň se tento úřad stal spojkou mezi národními sekretariáty a předsednictvem ÚV KSČ. Národní sekretariáty zároveň své materiály posílaly přímo prvnímu tajemníkovi KSČ. Další zdroj informací stranickému vedení poskytovalo ministerstvo vnitra.

Schéma výkonu církevní politiky 1971 – 1989³⁷

Schémata, která jsem použil, jsou zpracována od Stanislava Balíka a Jiřího Hanuše. Šipky zachycují směr působení. Je třeba mít na zřeteli, že schémata jsou orientační.

³⁷ BALÍK, S., HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, Brno CDK 2007, s. 34, ISBN 978-80-7325-130-7.

1.5 Státní bezpečnost

Státní bezpečnost vznikla 30. června 1945. Byla politickou policií, neuniformovanou složkou Sboru národní bezpečnosti (SNB). Již v době svého vzniku byla pod kontrolou Komunistické strany Československa a po převratu v roce 1948 se stala jedním z podstatných nástrojů upevňování moci komunistů v ČSR.

Rozsah práv a povinností Státní bezpečnosti stanovil **zákon č. 149/1947 Sb.** Novelizovaný **zákon č. 286/1948 Sb.** o národní bezpečnosti rozšířil její pravomoci. Byly k ní přiřčeny i zpravodajské složky.

V jednotném SNB (veřejná bezpečnost, StB) měla Státní bezpečnost vůdčí postavení. Na poradě českých a slovenských představitelů StB ze dne 15. září 1948 bylo posláno doporučení ministerstvu vnitra že: „ Státní bezpečnost má v Bezpečnosti stát na prvním místě a mít rozhodující vliv“.

Na ministerstvu vnitra byla 17. listopadu 1948 zřízena **Skupina I – Bezpečnost**³⁸, kterou vedl náměstek ministra vnitra Josef Pavel a měla tři útvary :

- **Prezidium** (10 oddělení zabývající se organizačními, právními a hospodářskými záležitostmi)
- **odbor BA** (Státní bezpečnost pod vedením J.Veselého)
Sestával z :
  - BAa – obranné zpravodajství, politické zpravodajství, hospodářské zpravodajství, výkon (sledování, zatýkání, „ostraha zastupitelských úřadů“, vyšetřovací)
  - BAb – zahraniční zpravodajství (rozvědka)
  - BAc – tiskové oddělení + další dvě
  - BAo – ochrana ústavních činitelů
  - BAp – pasy, víza, cizinci
  - BAt – sektor operativní techniky
  - Bat – sektor administrativní
- **odbor BC** (Veřejná bezpečnost pod vedením Jana Prunara)

---

³⁸ KAPLAN K., *Nebezpečná bezpečnost*, Doplněk, Brno 1999, s. 14, ISBN 80-7239-024-4.

Zvětšující se rozsah působnosti Státní bezpečnosti vedl k zvyšování počtů příslušníků StB. K 1. prosinci 1947 pracovalo v StB a zpravodajství 2793 zaměstnanců. Na konci roku 1951 to bylo 8621 osob. V roce 1953 to bylo již 13000 zaměstnanců. Problém byl s vzdělanostní úrovní příslušníků, protože hlavním kritériem byla „třídní uvědomělost“ a ne odborná způsobilost. V prvních letech došlo také k čistkám nepohodlných a reakčních příslušníků spojených s demokratickými silami.

Organizační struktura Státní bezpečnosti se různě vyvíjela podle toho pod jaké ministerstvo spadala. Různé odbory, referáty a oddělení vznikala a zanikala. Od roku 1949 se však vznikla rámcově pevná organizační struktura a ta se skládala z útvarů :

- operativních
- vyšetřovacích
- pomocných

Dne **23. května 1950** vzniklo ministerstvo národní bezpečnosti, pod které Státní bezpečnost přešla. Ministrem se stal Ladislav Kopřiva. Posílila se tím mocenská pozice StB a i její vliv na politiku. Je důležité zaznamenat, že práci StB zásadně ovlivňovala bezpečnostní komise ÚV KSČ, taktéž komise na úrovni krajů a okresů. Výrazně změnili způsoby práce StB sovětsí poradci, kteří přinesli metody vyšetřování ze stalinského Sovětského svazu.³⁹ Významně se podíleli na přípravách politických i církevních monstrprocesů.

Dne **11. září 1953** bylo Ministerstvo národní bezpečnosti opět sloučeno s Ministerstvem vnitra pod vedením ministra Rudolfa Baráka.

Během těchto změn se různě struktura oddělení a referátu měnila, ale výše uvedená organizační kostra zůstala v podstatě stejná. Struktury a názvy částí StB se během let několikrát měnily a reorganizovaly (odbory, správy, oddělení). Na úrovni krajů byly zřízeny v roce 1952 krajské správy StB a krajské správy veřejné bezpečnosti.

---

³⁹ První sovětsí poradci Lichačov a Makarov přišli v říjnu 1949 – KAPLAN K., *Nebezpečná bezpečnost*, Doplněk, Brno 1999, s. 26 - 27, ISNB 80-7239-024-4.

Státní bezpečnost se zásadně podílela na přípravě procesů s nepřáteli komunistické ideologie (církve, politické strany, společenské organizace – Sokol, Orel, Junák,..) později i s členy KSČ (proces se Slánským) a nakonec se čistky nevyhýbaly ani vlastním řadám v StB (proces Záborský, Doubek,...).

Církevní procesy se odehrály s představiteli řádů (duben 1950), biskupy a představiteli katolické církve (proces Zela a spol. – prosinec 1950, Buzalka Vojtašák, Gojdič – leden 1951, Trochta – 1954, Otčenášek, atd.). V roce 1956 bylo ve vězení 433 kněží, učitelů náboženství, učitelů teologie a řeholnic. Procesy se týkaly i katolických laiků. Přesné statistiky je těžké získat, protože bylo využíváno více různých klasifikací trestné činnosti. Je nutno dodat, že podobně postihnuté byly i další křesťanské církve.

Reorganizace v roce 1954 měla také oslabit velký vliv StB, který uplatňovala i vůči komunistické elitě (jak ukázal například proces se Slánským a spol.).

V roce 1968 byla snaha ministra Josefa Pavla omezit aktivity StB vůči občanům a došlo i k personálním změnám. Nicméně tvrdé jádro pracovníků StB se s tím nesmířilo a projevil se to během okupace v srpnu 1968, kdy aktivně pomáhali okupantům. Další zásahy do kompetencí a struktury ovlivnila federalizace republiky. Státní bezpečnost byla zrušena 15. února 1990.

Činnost Státní bezpečnosti

Popsat působnost StB v plné rozsahu je velmi nesnadné pro její šíři. Základním posláním byla ochrana komunistické moci. Byla v podstatě výkonným orgánem komunistického vedení a její práce se měnila se změnami v politickém vedení KSČ. V letech 1948-1954 byly jejími hlavními metodami politické monstrprocesy a perzekuce občanů. StB v této době měla největší moc, které se zalekli i nejvyšší činitelé KSČ a tak postupem času oklešťovali její pravomoce .

Státní bezpečnost ke své činnosti využívala agenturní síť. Tajný **rozkaz ministra národní bezpečnosti č.36 z 10. prosince 1951** obsahoval směrnice pro výběr a získávání tajných spolupracovníků.⁴⁰ Získávání spolupracovníků se odehrávalo v kruzích příznivců komunistického režimu, v oblasti

---

⁴⁰ KAPLAN K., *Nebezpečná bezpečnost*, Doplněk, Brno 1999, s.73, ISNB 80-7239-024-4.

tzv. neutrálních občanů a ve skupinách zaměřených protikomunisticky. Používané metody při tomto „verbování“ byly různorodé - dobrovolná spolupráce, peníze, vydírání, operativní technika.

Rozkaz ministra vnitra č.72/1954 podával „Směrnice o agenturně-operativní práci v aparátě ministerstva vnitra“⁴¹ a naznačoval posun práce StB od výroby procesů k sledování a kontrole již ovládnutého státu. **Rozkazem č. 77/1954** se zavedla centrální evidence agentů, informátorů, rezidentů a majitelů konspiračních bytů.⁴²

Represe zůstaly dále v rejstříku Státní bezpečnosti, ale v menší intenzitě, procesy začaly být menší a neveřejné. Přednost dostával dohled nad společností - ovládnutí organizací, kultury, mládeže, společenského dění.

Jak vyplyne i z dalších částí této diplomové práce Státní bezpečnost sehrávala podstatnou roli v získávání informací, v dohledu a nátlaku na jednotlivce i celou strukturu církví. Zabývala se budováním agenturní sítě mezi duchovními a laiky uvnitř církví, snažila se diskreditovat církevní osoby, budit nedůvěru mezi členy církví a i kriminalizovat činnost církví. K tomu hlavně byl využíván **Trestní zákon č. 140/1961 Sb. §178 – maření dozoru nad církvemi a náboženskými společnostmi.**⁴³ Státní bezpečnost byla určitou paralelní strukturou, která spolupracovala jak s ústředními orgány (SÚC, Sekretariáty) tak k krajskými či okresními tajemníky. Byla zároveň upozorňována těmito institucemi a tajemníky na ty objekty, které mají být v centru její pozornosti.

Státní bezpečnost používala při sledování „nepřátel“ **operativní techniku** (odposlech, kontrolu korespondence, sledování), jak jsem již výše uvedl **agenturní síť**, ze které se obstarávaly zprávy z nepřátelského prostředí, a **vlivovou agenturu**, s jejíž pomocí měla být ovlivňována žádoucím směrem činnost různých skupin.

---

⁴¹ Tamtéž, s. 76.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Trestní zákon č. 140/61 Sb. §178 : „Kdo v úmyslu mařit nebo ztěžovat výkon státního dozoru nad církví nebo náboženskou společností poruší ustanovení zákona o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností, bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta nebo peněžitým trestem.“

Ministerstvo vnitra informovalo o církevních otázkách vedení komunistické strany několika způsoby, například v rámci zpráv o státobezpečnostní situaci v ČSSR. Dále přímo spolupracovaly sekretariáty ministra vnitra a prvního tajemníka ÚV KSČ. Zároveň analytický odbor II. správy SNB vypracovával souhrnné zprávy pro Ústřední výbor Komunistické strany Československa. Zprávy dostával také Matej Lúčan jako náměstek federální vlády pověřený dozorem nad SPVC ÚPV ČSSR. Podobným způsobem pracovaly církevní oddělení Krajské správy StB s krajskými orgány.

2. Církevní a státní subjekty zúčastněné na realizaci státní církevní politiky

2.1. Biskup a kapitulní vikáři

V této kapitole bych chtěl stručně popsat životy mužů, kteří vyšli z církve a hájili či měli hájit ve střetu se státem církevní zájmy v Českobudějovické diecézi. Jedná se o biskupa Josefa Hloucha a kapitulní vikáře Josefa Buchtu, Antonína Titmana, Miloslava Trdlu a Josefa Kavaleho.⁴⁴ Jde mi o rámcové seznámení a orientaci, protože v dalších podkapitolách se budou tato jména objevovat v souvislosti s životem a situací církve a působením státních institucí na ni.

Biskup Josef Hlouch

Narodil se **26. března 1902** v Lipníku u Třebíče v brněnské diecézi. Po absolvování chlapeckého semináře v Kroměříži byl v roce 1922 přijat do kněžského semináře v Olomouci, který ukončil s výborným prospěchem. Arcibiskup Leopold Prečan ho vysvětil na kněze 5. července 1926. Jeho působení v roce 1926 následovalo v rychlém sledu – Spálov, Kladek u Konice, Jesenec. V roce 1927 sloužil v Branticích u Krnova, v roce 1928 v Olomouci – Hodolanech. Jeho studijní a učitelské nadání se projevilo v roce 1934 nástupem na místo asistenta na Cyrilometodějské bohoslovecké fakultě v Olomouci, kde 15. listopadu 1934 obdržel doktorát teologie a zakrátko se habilitoval jako docent v oboru pastorální teologie. Po druhé světové válce se opět otevřely vysoké školy a Josef Hlouch byl 1. října 1945 jmenován řádným profesorem na CM bohoslovecké fakultě v Olomouci. Byl také literárně činný a zabýval se problematikou konverze člověka.

Českobudějovickým biskupem byl jmenován bulou papeže Pia XII. **25. června 1947** a konsekrován 15. srpna 1947 apoštolským internunciem

---

⁴⁴ Příloha V. – fotografie biskupa a kapitulních vikářů

Xaverem Ritterem v katedrále svatého Václava v Olomouci. Intronizace proběhla v Českých Budějovicích 7. září 1947.

Po ovládnutí státu komunistickou mocí dochází ke střetu s církevní hierarchií. V Českobudějovické diecézi se situace vyvíjela podobně jako v celé republice s tím rozdílem, že původně komunisté počítali, že biskup Hlouch bude smířlivý. Z těchto nadějí je svými postoji biskup vyvedl. Například protestoval proti zasahování do církevních záležitostí prostřednictvím Věstníku katolického duchovenstva, jehož první číslo vyšlo 11. května 1949.

Jedním z kroků, kterými si biskup Hlouch znepřátelil místní i celorepublikové komunistické vedoucí činitele, byl razantní postup proti státem organizované Katolické akci. Jednal v intencích Nejvyšší Posvátné kongregace svatého Oficia, jež vydala dekret, kterým se odsuzuje rozkolnická „Katolická akce“ v Československu (ze dne 20. června 1949) a také podle exkomunikačního dekretu z 1. července 1949, který bývá označován jako dekret o komunismu.⁴⁵ Biskup dal jasně najevo, že kdo se účastní „Katolické akce“, bude exkomunikován. 12. srpna 1949 mu v katedrále složil slib věrnosti 150 kněží z diecéze na důkaz podpory jeho postojů. Toto, společně s pastýřským listem z 15. června 1949, bylo poslední kapkou a bylo rozhodnuto o odstranění Msgr. Hloucha. On tušil, že doba, kdy může vykonávat svoji biskupskou službu, se krátí, a tak se rozhodl, že vysvětlí poslední dva ročníky bohoslovců na kněze. Aby nezadal důvod ke kritice, že vysvětlil studenty 4. ročníku, využil dva termíny svěcení. 26. června 1949 vysvětlil studenty 5 ročníku a teprve po zahájení nového akademického roku, 18. prosince 1949, studenty čtvrtého (a teď vlastně už pátého) ročníku. Po násilném přemístění budějovického semináře do Prahy a poté do Litoměřic vzkazuje biskup bohoslovcům, aby nepřestupovali.

K tomuto rozhodnutí jsou různé postoje. Každopádně většina studentů uposlechla (asi až na 6 bohoslovců, z nichž byli vysvěcení pouze tři). Postoj Hloucha k přemístění semináře charakterizuje dopis, který napsal pro vojína - bohoslovce Hanu. Zmocněnec konzistoře psaní zadržel a biskupovi vrátil. Kopii

---

⁴⁵ Dekret Posvátné kongregace Svatého Oficia, jímž se odstraňují pochybnosti o těch, kteří vstoupili do komunistických stran nebo podporují jejich činnost.

dopisu i biskupovo vysvětlení ohledně jeho chápání výchovy a studia kněží zaslal zmocněnec Sotona SÚC 3. srpna 1951 s větou : „*Biskup trvale zastává odmítavé stanovisko vůči fakultě a je zřejmé, že fakultu nebude nikdy uznávat.*“⁴⁶

Jedním z opatření státní moci k ovládnutí kléru byla přísaha (později změněno na slib) věrnosti státu. Poznání, že Hlouch nebude figurkou v rukou komunistů, vedlo k rozhodnutí, že nebyl ani pozván k přísaze věrnosti státu. To byl nakonec také jeden z oficiálních důvodů, proč mu bylo zabráněno vykonávat jeho biskupskou funkci a proč byl internován.

Dne 20. dubna 1950 zemřel generální vikář Jan Cais. To byla šance pro komunisty prosadit do úřadu svého člověka. Biskup Hlouch chtěl jmenovat generálním vikářem P. A. Jarolímka. S tím SÚC zásadně nesouhlasil a navrhl P. Antonína Titmana. Jeho jmenování měl projednat s biskupem zmocněnec konzistoře. Pokud by Hlouch souhlasil, měl přesvědčit Titmana, aby i tak post přijal a SÚC ho jmenuje. Ale tento postup zavrhl církevní šestka cituji: „*Církevní 6ka neschválila tento návrh. Hledati jiného vhodného a nekompromisního duchovního i z jiné diecéze. Spěchá.*“⁴⁷

Tímto kandidátem měl být P. Josef Buchta. Pro prvotní nesouhlas se způsobem jmenování a osobou nového generálního vikáře byl biskup Hlouch od 25. května 1950 na sedm měsíců internován. V prosinci 1950 Hlouch za určitých podmínek akceptuje P. Buchtu jako generálního vikáře⁴⁸, nicméně internace už není uvolněna. Napjaté vztahy mezi Hlouchem a Buchtou ukazuje dopis biskupa katedrální kapitule u sv. Mikuláše ze dne 14. října 1951, kde pro případ Sedis impeditae (can. 429, §1, §3 CJC)⁴⁹ jmenuje správcem diecéze P. Františka Škopka.⁵⁰ Pokud by nechtěl přijmout toto pověření, má kapitula svobodně zvolit

---

⁴⁶ NA, fond SÚC karton 195 – Dopis zmocněnce na konzistoři Sotony SÚC ze dne 3. 8. 1951.

⁴⁷ NA, fond SÚC karton 195 – Návrh na ustanovení P. Ant. Titmana generálním vikářem v Budějovicích ze dne 16. 5. 1950.

⁴⁸ NA, fond SÚC in.č. 169, karton 195 – Jurisdikce generálnímu vikáři ze dne 18. 12. 1950.

⁴⁹ Kodex církevního práva z roku 1917, can. 429, § 1: „*Je-li biskupský stolec uprázdněn kvůli biskupovu zajetí, vypovězení, vyhnání nebo neschopnosti, takže sám nemůže s diecézou komunikovat ani písemně, nezařídí-li Svátá Stolica jinak, ať biskup přeneše moc nad diecézí na generálního vikáře nebo na jiného církevního představitele*“ § 3 : „*Jestliže tito nejsou (generální vikář tec.) nebo není-li to možné, ať katedrální kapitula ustanoví svého vikáře, který se ujme vlády s mocí kapitulního vikáře.*“

⁵⁰ Tamtéž - Provisio pro casu can. 429 CJC ze dne 14. 10. 1951.

kapitulního vikáře. Biskup upozorňuje, že Josef Buchta nemá právo administrovat diecézi. Prohlásil, že na jmenovací dekret ze dne 18.12.1950 č.2937 Buchtovi poznamenal, že kdyby mu bylo znemožněna správa diecéze, přestane být generálním vikářem (can. 366 §2).⁵¹

Neuspokojivé vztahy mezi biskupem a generálním vikářem vyvrcholily narušením jurisdikce biskupa. P. Buchta škrtl podpis biskupův na oběžnících a podepsal je sám. Poté, co se toto Hlouch dozvěděl oběžníky nechal odvolat. Ty se však stejně rozeslaly kněžím. Z těchto důvodů biskup odvolal P. Josefa Buchtu z místa generálního vikáře.⁵²

Dne 19. ledna 1952 se obrací biskup dopisem na předsedu SÚC Fierlingera se žádostí o souhlas s odvoláním P. J. Buchty z pozice generálního vikáře a odvolává se na dohodu se státem, ve které je mu slíbeno případné odvolání Buchty nebude-li plnit své úkoly v intencích biskupa.⁵³ Stát tuto žádost neakceptoval.

Bylo rozhodnuto, že je třeba biskupa odstranit z vedení diecéze. To se uskutečnilo v několika fázích, o kterých se zmíním později, protože se v nich také angažovali zmocněnci na konzistoři a církevní tajemník KNV.

Byla spuštěna proti biskupovi kompromitující kampaň jako první stupeň akce k jeho odstranění. Další kroky byly předem naplánované v itineráři den po dni a hodinu po hodině. Vše se odehrálo od 27. března až 3. dubna 1952.⁵⁴ Dne 28. března byl Jednotným národním výborem v Českých Budějovicích napsán biskupovi Hlouchovi Nález zn. 07-H/52-III, ve kterém je obviněn, že bez slibu věrnosti republice vykonává duchovenskou činnost. Byla mu vyměřena pokuta 50 000.- Kč a současně se mu zakazuje pobyt mimo místo určené ministerstvem vnitra.⁵⁵ Zároveň je Hlouchovi JNV České Budějovice vystaven výměr, ve kterém

---

⁵¹ Kodex kanonického práva r. 1917, can 366 §2 : „*Generálního vikáře svobodně ustanovuje biskup, který ho může svobodně odvolat.*“

⁵² NA, fond SÚC in.č.106, karton 76- Dopis biskupa Hloucha P. Buchtovi č.j.75.

⁵³ SOA Třeboň, fond KAV NF, karton 24, Žádost o souhlas s odvoláním gener. vikáře, č.61 ze dne 19. 1. 1952.

⁵⁴ SOA Třeboň, fond KNV 1951-1954, karton 364 - Akce Budějovice, srov. NA, fond SÚC in.č. 169, karton 195 – Opatření v Č. Budějovicích.

⁵⁵ NA, fond SÚC, karton 195 - Trestní nález Jednotného národního výboru v Č. Budějovicích vůči Dr. Josefu Hlouchovi ze dne 28. března 1952, , příloha VI.

je mu oficiálně omezen pobyt na místo, které mu stanoví ministerstvo vnitra.⁵⁶
Dne 29. března 1952 je biskup odvezen do Kadaně.

Oficiální vyjádření ve Věstníku katolického duchovenstva⁵⁷ znělo, že biskup Hlouch byl vyhoštěn z diecéze pro své zamítavé stanovisko k církevním zákonům a byla mu uložena pokuta a že se tím uprázdnilo místo českobudějovického ordináře.

Dne 30. března 1952 P. Buchta rezignuje na místo generálního vikáře a 31. března 1952 je zvolen kapitulním vikářem. Biskup podává 11. dubna 1952 odvolání proti trestnímu nálezu⁵⁸, které je 21. května 1952 zamítnuto.⁵⁹ Internace pokračuje na různých místech (Růžodol u Liberce, Myštěves, Šebestov, Radvanov,...)

Ze zprávy z března 1965 nalezené v archívu SÚC se dozvídáme, že průběh internace byl následující: Z kadaňské internace byl propuštěn 19. listopadu 1954. V roce 1955 byl na žádost bratra biskupa Hloucha umístěn v Charitním domově v Šebestově a odtud osobně a i prostřednictvím řeholnic zasahoval „nepřátelsky“ do řízení českobudějovické diecéze (rozšiřoval svá kázání, přispíval do fondu pro kněze bez státního souhlasu). Proto byl v roce 1958 dán opět do izolace. Ve zprávě je biskup nařčen, že zveličoval své zdravotní problémy. Dne 17. dubna 1963 byl propuštěn z internace. Při pohovoru, který byl uskutečněn v budově ministerstva školství s ministrem Kahudou a zástupcem ministerstva vnitra slíbil, že se nebude vměšovat, pokud nebude rozhodnuto jinak, do církevních záležitostí. Při léčení ve Františkových Lázních přes faráře Homolku poslal vzkaz do českobudějovické diecéze, že počítá s návratem. Dále napsal několik dopisů kněžím českobudějovické diecéze, například P. Rasochovi, ve kterém sděluje, že je již na svobodě, a žádá ho, aby toto sdělil ostatním kněžím. Ten rozeslal většinu kněžích dopis, ve kterém předává vzkaz, že Hlouch v nejbližší době nastoupí opět

---

⁵⁶ NA, fond SÚC in.č.169, karton 195 -Výměr JNV Č.Budějovice Dr. Hlouchovi ze dne 28. 3. 1952, příloha VII.

⁵⁷ Věstník katolického duchovenstva, ročník 3, č. 4 str. 5 ze dne 28.4.1952, příloha VIII.

⁵⁸ ŠRAJEROVÁ E., *Českobudějovický biskup ThDr. Josef Hlouch*, Setkání, České Budějovice 1997, s. 36, ISBN 80-86074-02-1 - Odvolání proti trestnímu nálezu ze dne 11. dubna 1952, příloha IX.

⁵⁹ NA fond SÚC in.č.106, karton 76 – KNV ČB Dr. Hlouchovi – zamítnutí odvolání k trestnímu nálezu JNV ČB, příloha X.

na místo biskupa. Zpráva také konstatuje, že Hlouch by chtěl kontaktovat některé slovenské biskupy (Lazíka, Necseye), přes které chce komunikovat s Vatikánem. Na závěr je konstatováno, že u „*Hloucha se jedná o jasného nepřítele našeho zřízení.*“⁶⁰ Nicméně biskup navázal styky s kněžími olomoucké diecéze a v rozhovorech s nimi naznačoval, že počítá s návratem do funkce.

Ve vedení diecéze biskupa nahradil kapitulní vikář P. Josef Buchta a později P. Antonín Titman. Z vyhnanství se mohl vrátit a ujmout se svého úřadu 9. června 1968. Zemřel 10. června 1972 v Českých Budějovicích a je pohřben na hřbitově u svaté Otylie.

P. Josef Buchta

Narodil se 10. března 1912 ve Štěpánovicích, okres Hlučín. Po absolvování reálného gymnázia vystudoval olomouckou bohosloveckou fakultu. V roce 1938 5. července byl vysvěcen na kněze a v lednu 1939 byl ustanoven administrátorem farního úřadu v Komárově u Opavy. Opavské gestapo ho v červenci 1942 zatkl a vypovědělo do Protektorátu. Byl ustanoven kaplanem v kostele u sv. Mořice v Olomouci.

Podle **vlastní výpovědi** měl navázat kontakt s odbojovým hnutím. V březnu 1945 přešel frontu a zpravodajsky působil ve prospěch sovětské armády. Do KSČ vstoupil v roce 1945. Od října 1945 působil v Březové ve Slezsku. V únoru 1948 se zde stal členem Akčního Národní fronty (AVNF).

V červnu 1949 se stal členem krajského výboru Katolické akce, kterou organizovali komunisté. Josefa Buchtu jako „pokrokového kněze“ státní moc chránila před kompromitací – na přímý zásah Alexeje Čepičky byla stažena občanskoprávní žaloba o určení otcovství.⁶¹

Po smrti Msgr. Jana Caise (generální vikář českobudějovické diecéze) byl na popud SÚC Josef Buchta v roce 1950 exkardinován z olomoucké arcidiecéze arcibiskupem Macochou a inkardidován biskupem Hlouchem do

---

⁶⁰ NA, fond SÚC in.č.169, karton 195 - tužkou poznamenáno: s. Souček předal v březnu 1965.

⁶¹ ÚDV, Securitas Imperii č. 11, Praha 2005, s. 27, ISBN 80-86621-16-2.

českobudějovické diecéze, kde byl jmenován dne **23. května 1950** generálním vikářem.

Je zajímavé, že i když spolupracoval s „lidově-demokratickým zřízením“, Krajské velitelství StB v Českých Budějovicích jej podezřívalo z dvojí hry a 1. srpna 1951 zahájilo sledovací akci s názvem „Kapitula“.

Po odstranění biskupa Hloucha byl přesto zvolen 31. března 1952 kapitulním vikářem. V této pozici začal defraudovat církevní majetek a žil neuspořádaným životem tak, jak sám později přiznal ve vyšetřovacím spisu (protokol z 18. prosince 1953)⁶² pořádal pitky a měl milostný poměr s hospodyní Helenou Janátovou (jejím prostřednictvím prodával inventář biskupství).⁶³ V roce 1952 na jaře byla provedena revize SÚC na konsistoři, kde byly zjištěny finanční a hmotné nesrovnalosti a dostal roční lhůtu na jejich odstranění (do dubna 1953).

Pokusil se o útěk do zahraničí a 19. května 1953 byl zadržen a zatčen při opakovaném pokusu přeplavat u Hřenska řeku Labe do NDR. Tuto událost vládnoucí moc chtěla utajit, nicméně mezi klérus a věřící pronikaly různě zkreslené informace o tom, co se stalo. Dokladem toho je situační zpráva KCT za květen 1953, ve které se toto zmiňuje.⁶⁴

Oficiálně se Josef Buchta vzdal funkce kapitulního vikáře 6. června 1953. V květnu 1954 byl odsouzen na čtyři roky odnětí svobody nepodmíněně, v roce 1955 mu byl trest snížen na polovinu a v roce 1956 byl propuštěn do výroby. Později se vrátil do duchovní správy.

V rámci objektivit je třeba poznamenat, že ačkoli i pamětníci potvrzují neurovaný životní styl a spolupráci Josefa Buchty s režimem, vyšetřování a spis na něj byly vedeny v době, ve které bylo často manipulováno s fakty. Sám Josef Buchta v dopise doc. Martinu Weisovi ze dne 7. září 1994 zdůvodňuje svůj pokus o emigraci jako útěk před nátlakem StB, která od něj chtěla informace. Zároveň tvrdí, že odchod do zahraničí byl podniknut s vědomím biskupa Hloucha.⁶⁵

---

⁶² AMV a.č. V-396 MV Protokol z 18. 12. 1953.

⁶³ Tamtéž.

⁶⁴ SOA Třeboň, fond KNV 1951-54, karton č. 366.

⁶⁵ Weis Martin, Osudy katolické církve na jihu Čech – diecéze bez pastýře, Studia Theologica IV. s. 61.

V roce 1960 3. června byl Josef Buchta zaregistrován jako spolupracovník StB OO MV Mladá Boleslav a svazek byl pak odložen do archivu 20. prosince 1965 a později skartován.⁶⁶

V roce 1989 byl administrátorem v Březně u Mladé Boleslavi. Zemřel 9. ledna 2000 v Mladé Boleslavi v nemocnici. Pohřeb měl 15. ledna 2000 ve Štěpánovicích.

P. Antonín Titman

Narodil se 8. února 1910 v Kunovicích, okres Uherské Hradiště. Pocházel z dělnické rodiny, ze čtyř sourozenců. Po gymnáziu vystudoval teologické učiliště. Dne 17. března 1934 byl biskupem Šimonem Bártou vysvěcen na kněze. Dne 1. dubna 1934 nastoupil na místo kaplana v Křemži, po dvou měsících jako kaplan v Poleni. V roce 1935 od 1. dubna působil jako kaplan v Klatovech. Od 1. října 1936 byl ve funkci administrátora v Týnci a o něco později kaplanem v Brlohu (od 1. února 1937). Dne 1. ledna 1938 byl jmenován podporučíkem, duchovním v záloze. Dne 1. července 1938 byl jmenován do hodnosti nadporučíka v záloze k 41. pěšímu pluku. Od tohoto data až do 15. února 1939 pracoval jako vojenský duchovní v Žilině. Od 16. února 1939 do 31. července 1939 jako nadporučík duchovní služby v Terezíně. Dále působil od 31. července 1939 do 30. listopadu 1940 ve stejné funkci v Brandýse nad Labem a poté pracuje u vojenského spisovního úřadu v Praze. Dne 1. prosince 1940 byl přeložen na místo faráře do Starého Rožmitálu. Po skončení druhé světové války se zřekl 20. května 1945 úřadu v Starém Rožmitále, byl přeložen od 1. června 1945 jako kaplan do Katovic a stal se administrátorem ve Střelských Hořticích.

Dne 1. srpna 1949 byl jmenován administrátorem arciděkanství v Horšovském Týně. Dne 1. března 1951 sídelním kanovníkem katedrální kapituly u sv. Mikuláše a od 1. května 1951 administrátorem farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích. Válečné roky v Starém Rožmitále jsou spojeny s ne úplně jasnými událostmi, kdy byl Antonín Titman podezříván a později vyšetřován kvůli kolaboraci s německou okupační mocí. Zároveň tyto

---

⁶⁶ AMV, RP, r.č. 7467 Praha.

skutečnosti mohly být zneužity komunistickou státní moci k donucení P. Antonína Titmana ke spolupráci.

Zajímavou informací nám poskytuje dopis Svazu národní revoluce, odbočka Rožmitál pod Třemšínem Ministerstvu vnitra Praha, č.j. 9/45 ze dne 20. listopadu 1945. Je zde popisováno odbojové hnutí v této oblasti. Zároveň se zmiňuje o konfidentovi gestapa Karlu Folaufovi, který se v Písku u kapelníka Bláhy vydával za německého kriminálního policistu společně s farářem Titmanem. Na závěr zprávy je popisováno, že zasloužilí odbojáři nemají vysvědčení o národní spolehlivosti oproti různým jiným, podezřelým z kolaborace. Současně žádají o prošetření činnosti různých podezřelých, mezi jinými i Antonína Titmana.

Část informací mluví jasně o tom, že Titman měl zásadní podíl na udání tří mladých mužů, kteří se skrývali před totálním nasazením v Říši. V protokolu s Marií Sadílkovou čj. 1520 ze dne 3. října 1945 v Praze se dočteme : „*Farář Titman v Rožmitále udal starostovi v Rožmitále 3 chlapce, kteří utekli ze říše a byli ukrytí doma a žádal starostu o úřední zákrok proti nim a na provedení tohoto trval. Všichni 3 a to Metlička Alois, Starý Rožmitál 103, Veselý Josef, Starý Rožmitál číslo 8, Matoušek Miroslav, Starý Rožmitál č. 115. Byli dáni do kárného tábora a to vše na zákrok uvedeného faráře. Když MNV-vyšetřující komise chtěla zajistit starostu Aloise Kulvaného prohlásila jsem, že případ je mi velmi dobře znám, že chlapce neudal, ale že byli uvěznění na přímý zásah faráře Titmana.*“⁶⁷ Tuto výpověď potvrzovala i Růžena Vařilová v protokolu ze dne 27. listopadu 1946.⁶⁸ V několika protokolech hned po válce lidé vypovídali o tom, že Antonín Titman byl často viděn a že spolupracoval během války s konfidentem gestapa Karlem Folaufem.⁶⁹ Proti Titmanovi bylo vedeno řízení u veřejného žalobce m.l.s. v Písku pod č.Vž.251/46 a bylo odloženo podle § 90 trestního řádu 7. listopadu 1946 a spisy byly zaslány na ONV v Blatné k řízení podle 138/45 Sb.

---

⁶⁷ AMVa.č. S-5946, dále spis k stíhání K.Folaufa sign.305-641-6/135, 305-89-5/71,81, 305-89-6/20, 325-122-6/64, 325-122-6/64, 325-123-1/26, 325-124-5/41,54) Protokol s Marií Sadílkovou ze dne 3. 10. 1945.

⁶⁸ Tamtéž – Protokol s Růženu Vařilovou ze dne 27. 11. 1946.

⁶⁹ Tamtéž - Protokol s Arnoštem Budinským, 6. 12. 1946, ZNV, Oblastní úřadovna st. bezpečnosti Písek.

I později se Státní bezpečnost k této kapitole života Antonína Titmana vracela (zvláště vzhledem k jeho stoupající kariéře) a snažila se shánět další kompromitujících informace. Současně StB prováděla šetření ohledně případné kolaborace bratra Antonína Titmana, Josefa. Velitelství oddílu státní bezpečnosti v Blatné poslalo Krajskému velitelství Stb v Plzni materiál Č.j. A – 68/10-51 ze dne 24. ledna 1951, kde se píše o Josefovi Titmanovi jako o konfidentovi gestapa a zároveň zmiňuje spolupráci Antonína Titmana s Faloufem. Vyslovuje i podezření, že by mohl spolupracovat s nepřátelskou rozvědkou.

Na tuto zprávu reaguje Krajské velitelství Plzeň a žádá dopisem z 29. ledna 1951 č.j. A-79/103-51 StB Horšovský Týn, aby bylo na Antonína Titmana provedeno přípravné šetření, zjištěna jeho činnost za okupace a postoj k současnému zřízení.

V odpovědi StB Horšovský Týn Krajskému velitelství Plzeň ze dne 5. února 1951, č.j.A-79/20.12-51, se dovídáme zajímavé informace. Podle této zprávy mělo být vystaveno MNV Starý Rožmitál Antonínu Titmanovi dne 27. dubna 1946 potvrzení o národní spolehlivosti. Dále měl v době květnové revoluce 1945 bojovat v Praze XII. V hodnosti nadporučíka měl být zařazen u československého revolučního velitelství - velitelství Praha XII a měl bojovat od 5. do 9. května 1945 v Cibulkách. Zároveň ale píše, že na základě dekretu prezidenta republiky byl Antonín Titman vyšetřován komisí při ONV Blatná. Řízení bylo zastaveno 20. prosince 1947. V hodnocení poměru Titmana k současnému zřízení se mluví o kladném vztahu, aktivitě pro režim. Zpráva končí hodnocením : „*Dále pak ta skutečnost, že zdejší farář Titman A. se jeví jako velmi agilní pracovník pro budování socialismu uvádí jej v podezření, že chce buď smíti svoji starou činnost a nebo hodlá zakrýti svoji protistátní činnost ve spojení se svým bratrem Františkem. Zdejší VO-Stb bude proto čekati na další poznatky z VO-Stb Blatná, kterých by použilo k rozpracování Titmana Antonína.*“⁷⁰

Dalším upozorněním na minulost Antonína Titmana byl dopis MNV Rožmitál pod Třemšínem z 10. října 1951 Krajskému národnímu výboru České Budějovice, církevnímu oddělení. Je zde vyjádřen údiv, že v tisku se mluví o Titmanovi jako

---

⁷⁰ AMV a.č. S-5946.

o pokrokovém knězi,⁷¹ ačkoli za války kolaboroval. Podepsán je Josef Bláha, předseda MNV. Zároveň jako příloha je potvrzení z ONV Blatná, že bylo vedeno s Antonínem Titmanem u okresního soudu v Březnici trestní řízení pro přestupky dekretu prezidenta republiky č. 138/45 Sb.⁷² a zastaveno podle § 90 trestního řádu.⁷³ Antonín Titman se ve svém životopise k výše uvedeným skutečnostem vyjadřuje tak, že obvinění bylo vykonstruované.⁷⁴

Po odstoupení z funkce kapitulního vikáře P. Josefem Buchtou byl zvolen 9. června 1953 se souhlasem státního dozoru katedrální kapitulou kapitulním vikářem českobudějovické diecéze. Tuto funkci vykonával v intencích, které mu určovala komunistická státní moc, jak níže popíši, až do návratu biskupa Josefa Hloucha do diecéze v roce 1968. Tím skončil ve funkci kapitulního vikáře i Antonín Titman. Zemřel 11. září 1970.

P. Miloslav Trdla

Miloslav Trdla se narodil v Jindřichově Hradci 27. října 1912. Vysvěcen byl 27. června 1937 biskupem Eltschknerem. Byl jmenován kaplanem v Nýřsku (1. července 1937), poté administrátorem ve Velharticích a kaplanem v Kolinci (1. října 1938), administrátorem ve Zbynicích (1. dubna 1939), kaplanem ve Zbynicích (1. srpna 1940), výpomocným kaplanem (1. září 1945) a později administrátorem v Kašperských Horách (15. února 1946) + excurrendo Rejštejn, Srní a Modřelec (17. října 1946) , administrátorem v Stálci a excurrendo Ratajích (1. července 1948).

Kádrový referent KNV navrhl 18. prosince 1950 P. Trdlu na místo ředitele Diecézního svazu katolické Charity v Českých Budějovicích (i v souvislosti s jeho budoucím jmenováním do funkce kancléře na konzistoři v roce 1951). Měl nahradit po kádrové stránce nepřijatelného P. Josefa Fialu.⁷⁵

---

⁷¹ V té době byl již i sídelním kanovníkem, který mediálně vystupoval.

⁷² 138/1945 Sb. - Dekret prezidenta republiky o trestání některých provinění proti národní cti.

⁷³ SOA Třeboň, fond KNV 1951 - 54, karton 364.

⁷⁴ NA, fond SÚC in.č. 169, karton 195 - Životopis A.Titmana.

⁷⁵ SOA Třeboň, fond KNV 1949 - 50, karton 90. Jmenování se neuskutečnilo.

Dne 1. ledna 1951 se stal sekretářem a od 1. března 1951 kancléřem konzistoře. Sídelním kanovníkem byl jmenován 11. května 1955 P. Antonínem Titmanem (pravomoc k jmenování na kapitulního vikáře přešla poté, co minimálně rok byl uprázdněný biskupský stolec).

Funkci kancléře vykonával až do jmenování kapitulním vikářem. Od roku 1958 byl současně děkanem v Táboře, kde ale fungoval v podstatě formálně o nedělích a hlavní nápor služby v druhém největším městě diecéze vykonával za něj kaplan P. Václav Žitný. Stížnosti na tento stav se dostaly k církevnímu tajemníkovi v Českých Budějovicích, kde se konstatuje, že se tak děje u P.Trdly z důvodů hmotného prospěchu. Tato jeho slabost se hodila státní moci, protože bylo možné skrze ni ovlivňovat chování P.Trdly. Proto se také stal, po smrti biskupa Josefa Hloucha (10. června 1972), pro stát vhodným kandidátem na místo kapitulního vikáře.

Po pohřbu biskupa Hloucha, který vedl litoměřický biskup Štěpán Trochta, se musel řešit problém, kdo povede diecézi. Podle kodexu církevního práva do 8 dní po uprázdnění biskupského stolce měl být zvolen kapitulní vikář.⁷⁶

Ten měl být zvolen kapitulou, ale v ní byl jenom jediný žijící kanovník, P. Miloslav Trdla. Katedrální kapitula nebyla usnášeníschopná a nemohla tudíž proběhnout volba. Proto byl pověřen telegramem z Vatikánu od státního sekretáře kardinála Villta ze dne 3. července 1972 jmenováním kapitulního vikáře P. Miloslav Trdla s upozorněním, že platí ustanovení, že „nikdo nemůže dát platně hlas sám sobě“⁷⁷. P. Trdla nikoho v zákonném termínu nejmenoval, a tak tento úkol měl přejít na pražského arcibiskupa.

Česká provincie však neměla úřadujícího arcibiskupa, a tak sídelní litoměřický biskup Štěpán Trochta, jako nejstarší sufragán pražského arcibiskupství, podle

---

⁷⁶ Kodex kanonického práva 1917, kánon 432,§ 1: „ Po uprázdnění stolce katedrální kapitula je povinna do 8 dnů po obdržení zprávy o uprázdnění stolce ustanovit kapitulního vikáře, který jejím jménem řídí diecézi a jestliže jí přísluší se starat o nabyté jmění ustanovit také jednoho nebo více spolehlivých a pečlivých ekonomů.“

⁷⁷ Tamtéž, kánon 170 CJC.

kánonu 432 §2 jmenoval P. Miloslava Trdla 7. července 1972 kapitulním vikářem.⁷⁸

Text dekretu č.j.538/72-Ord-V15, jímž jmenoval litoměřický biskup Štěpán Trochta P. Miloslava Trdla kapitulním vikářem českobudějovické diecéze, zněl takto: „*Veledůstojný pane kanovníku! Po předběžném, zákonem č. 219/1949, § 7, odst. 2 stanoveném státním souhlasu č.j. 10385 ze dne 7. července 1972 jmenuji Vás ve smyslu kánonu 432, § 2, s přihlédnutím k vládnímu nařízení 219/1949, §18, odst. 3, kapitulním vikářem českobudějovické diecéze. Přeji Vám mnoho úspěchu a Boží pomoci.*

V bratrské úctě + Štěpán Trochta, biskup litoměřický.

V Litoměřicích dne 7. července 1972⁷⁹

Dekret signoval také kancléř litoměřické konzistoře.

Stát nechtěl, aby se opakovala situace s nefunkční katedrální kapitulou, a tak P. Miloslav Trdla jmenoval 2. srpna 1973 tři kněze sídelními kanovníky (P. Josefa Kavaleho, P. Jana Kopačku, P. Františka Lálu). Tato jmenování z pohledu Vatikánu nebyla platná, což bylo sděleno kapitulnímu vikáři dopisem ze dne 12. listopadu 1973 s tím, že pro tentokrát je toto jmenování sanováno. Tento dopis údajně byl zadržen státem.

Funkci kapitulního vikáře P. Miloslav Trdla vykonával podle státních instrukcí relativně krátkou dobu. Zemřel 7. ledna 1974.

P. Josef Kavale

Nástupcem P. Miloslava Trdly ve funkci kapitulního vikáře se stal P. Josef Kavale. Narodil se 16. prosince 1919 v Českých Budějovicích v rodině drobné živnostníka – obuvníka. Po absolvování Jirsíkova gymnázia v roce 1938 nastoupil do semináře v Českých Budějovicích až do roku 1942, kdy po atentátu na říšského protektora Reinharda Hendricha byly uzavřeny vysoké školy. Dle vlastních slov

---

⁷⁸ Tamtéž, kánon 432, § 2 : „*Jestliže katedrální kapitula v určeném čase z jakékoli příčiny neurčila vikáře nebo ekonoma, pověření postupuje k metropolitovi, jestliže však metropole není obsazena nebo jestliže metropole je zároveň sufragánní, pověření postupuje k nejstaršímu sufragánnímu biskupovi.*“ Překlad P.V.Kulhánek.

⁷⁹ Archiv Biskupství českobudějovického, složka P.Miloslav Trdla, příloha XI.

nebyl totálně nasazen a našel si práci u Plzně.⁸⁰ V kádrových materiálech vedených krajským církevním tajemníkem je zapsáno, že byl totálně nasazen jako účetní u Pozemkového úřadu v Praze.⁸¹ Po válce se vrátil do semináře a 29. června 1947 ho biskup Eltschkner vysvětil na kněze. Poté byl ustanoven 1. srpna 1947 kaplanem do Písku, administrátorem v Mirovicích (od 1. září 1950), v letech 1955 až 1959 zastával funkci vikariátního sekretáře a tajemníka píseckého vikariátu. Dne 1. srpna 1959 se stal administrátorem v Jindřichově Hradci a excurrento v Lodhěřově. Zároveň od 1. ledna 1964 excurrento v Horní Pěně. V tomto jindřichohradeckém vikariátě byl v letech 1959-1969 a 1971 – 1973 vikářem.

V roce 1973 1. července byl přeložen do Českých Budějovic jako administrátor farnosti svatého Jana Nepomuckého.⁸² Dne 2. srpna 1973 byl jmenován sídelním kanovníkem katedrální kapituly. Státní souhlas k výkonu funkce sídelního kanovníka byl udělen dekretem ze 20. července 1973.⁸³ Po smrti kapitulního vikáře P. Miloslava Trdly hrozilo opět nebezpečí, že kapitula nebude usnášeníschopná z důvodu nemoci P. Jana Kopačky. Urychleně se tedy kanovníci P. Kavale a P. Lála odebrali do nemocnice v Klatovech, kde ležel P. Kopačka a tam byl 9. ledna 1974 zvolen kapitulním vikářem P. Josef Kavale.⁸⁴ Státní souhlas k výkonu funkce kapitulního vikáře byl dán Usnesením vlády České socialistické republiky č. 25 ze dne 30. ledna 1974, podepsaným předsedou vlády ČSR Josefem Korčákem.⁸⁵

Zůstal problémem platnosti této volby z církevního pohledu. Z Vatikánu přišel dopis odvolávající se na předchozí korespondenci o neplatnosti jmenování kanovníků, nicméně jak jmenování, tak zvolení nového kapitulního vikáře sanoval

---

⁸⁰ Rozhovor s Mons. Josefem Kavalem ze dne 10. 2. 2003, osobní archiv P. Zdeněka Demela.

⁸¹ SOA Třeboň, fond KNV 1984 - 90, karton 17.

⁸² Tamtéž - Dekret Biskupské konzistoře v Č. B., č. 813/73 ze dne 20. června 1973.

⁸³ Tamtéž - Státní souhlas KNV Č.j.:mpř./Ř-150/73.

⁸⁴ SOA Třeboň, fond KNV 1959 - 76, karton 54 - Zápis o provedení volby kapitulního vikáře diecéze českobudějovické, příloha XII.

⁸⁵ Tamtéž.

(schválil). Jako příloha k tomuto dopisu ze dne 2. dubna 1974 byl přiložen výše zmíněný dopis P. Trdlovi ze dne 12. listopadu 1973.⁸⁶

Postava P. Josefa Kavaleho je zajímavou ukázkou osobního vývoje člověka. Pro státní moc byl během padesátých až sedmdesátých let přijatelným knězem, zároveň však svým způsobem nevyzpytatelným. Svědčí o tom kádrový materiál sepsaný okresním církevním tajemníkem z Písku ze 3. května 1952 : „ *Je velmi inteligentní, uhlazeného jednání a umí velmi vhodně jednati s lidmi. Jeho osobní zálibou jest divadlo a kultura vůbec. Je sebevědomý, ješitný, má rád společnost, silně kouří i se rád napije likéru a má rád peníze*“ ..... „ *Po dobu působení jako kaplan v Písku, jakož i nyní jako administrátor v Milovicích je vždy v jednání s úřady úslužný a snaží se nepřijíti s nimi do rozporu. Je velmi zběhlý i v marxistických dílech, které čte, rád se pohybuje mezi lidmi a je jedním z duchovních, který se již přizpůsobuje nové době, čímž ovšem není míněno, že by se snažil jako pokrokový duchovní vystupovati ve prospěch budování socialismu. Nutno říci, že je velmi mazaný a opatrný. Přestože jak již výše uvedeno na veřejnosti nenarušuje a na mé vyzvání zúčastňuje se konferencí duchovních na KNV, besed na ONV, kde mívá též referáty, které jsou hodnotné, rovněž byl na sjezdu katolického duchovenstva v Praze, vidím, že toto není upřímné a zvláště mně je divné, že je velmi často navštěvován jedním z nejreakčnějších duchovních zdejšího okresu administrátorem Fantou ze St. Sedla.*⁸⁷ *Jinak není možno říci, jak již bylo výše uvedeno, že by otevřeně narušoval, ba naopak na mé vyzvání zaměří kázání dle potřeby.*“⁸⁸

Byl členem prorežimího Mírového hnutí katolických duchovních (MHKD) od jeho vzniku. V roce 1959 se stal členem předsednictva diecézního MHKD. Kapitulní vikář Antonín Titman jmenoval P. Josefa Kavaleho k dvacátému výročí osvobození Československa osobním děkanem.⁸⁹ Po návratu biskupa Hloucha do diecéze v roce 1968 byli všichni vikáři , včetně P. Kavaleho, odvoláni

---

⁸⁶ Archiv Biskupství českobudějovického, příloha XIII.

⁸⁷ P. František Fanta, narozen 11. 1. 1914 v Jelmu, vysvěcen na kněze 26. 6. 1939.

⁸⁸ SOA Třeboň, fond KNV 1951 - 54, karton 372, kádrové materiály.

⁸⁹ SOA Třeboň, fond KNV 1984 - 90, karton 17, Kapitulní konsistoř v Č.B., č. 597/64 ze dne 3. května 1965.

a MHKD v podstatě skončilo. V době normalizace se P. Kavale stal členem Sdružení katolických duchovních *Pacem in Terris* (SKD PIT), které pokračovalo v prorežimní činnosti MHKD. K příležitosti třicátého výročí osvobození Československa Sovětskou armádou dostal pamětní medaili. Souhlas se jmenováním sídelním kanovníkem katedrální kapituly u sv. Mikuláše a jmenování kapitulním vikářem byl ze strany státu udělen, tak jak vyplývá z kádrové charakteristiky krajského církevního tajemníka Leo Drozdka ze dne 25. června 1984⁹⁰, za jeho vstřícné postoje.

Změna chování kapitulního vikáře Kavaleho, tak jak to vycítily státní instituce, nastala (dle výše uvedeného kádrového posudku) po návštěvě Jána Bukovského⁹¹ (9. června 1977). Mezi duchovními se rozšířily domněnky, že návštěva má souvislost s případným jmenováním P. Kavaleho budějovickým biskupem.

Nástup papeže Jana Pavla II. a postoje kardinála Tomáška vedly P. Kavaleho k chování, které státní moc považovala za nepřátelské. Jasný signál vůči státu dal P. Kavale po Prohlášení posvátné kongregace pro klérus o určitých sdruženích a hnutích zakázaných kléru (*Quidam episcopi*) z 8. března 1982, ve kterém se zakazuje kléru členství v různých organizacích a politicko-společenská činnost (včetně SKD PIT). Na schůzi vikářů (zřejmě duben 1982), v přítomnosti církevního tajemníka, rozdal text prohlášení s pokynem, aby vikáři s tímto seznámili všechny kněze (což až na dva vikáře udělali). Na dotazy kněží, zda mají veřejně vystupovat z *Pacem in terris*, odpovídal, že jestliže je něco církevně zrušeno, není z čeho vystupovat. On sám se přestal podílet na jakékoli činnosti Sdružení.

Ze zprávy církevního tajemníka Leo Drozdka vyplývá, že veškeré snahy KCT, předsedy KNV, ředitele církevního sekretariátu i ministra kultury o navrácení Kavaleho do pozic před rok 1977 nemají účinek. Proto v roce 1983 se zvažovala

---

⁹⁰ SOA Třeboň, fond KNV 1984 - 90, karta 17 - Stanovisko JČKNV k činnosti dosavadního kapitulního vikáře a ordináře Českobudějovické diecéze Josefa Kavaleho.

⁹¹ Bukovský Ján, římskokatolický kněz, narozený 1924 na Slovensku, v roce 1947 odešel do USA, od 60. let pracoval ve vatikánské kurii, při československo-vatikánských jednáních vystupoval jako zprostředkovatel a tlumočnick.

možnost ho odvolat z funkce kapitulního vikáře, protože jeho chování a činnost je v rozporu s ustanovením vládního nařízení č. 219/49, odst.1, § 7 : „, *Na místa zřízená se státním souhlasem mohou být ustanoveni a osobní požitky podle tohoto nařízení mohou pobírat jen duchovní, kteří jsou českoslovenští státní občané, státně spolehliví, bezúhonní, a vyhovují i jinak všeobecným podmínkám pro přijetí do státní služby.*“⁹²

V jednáních mezi státními a vatikánskými delegacemi o obsazení biskupských stolců se objevovalo jméno P. Kavaleho několikrát. V těchto jednáních je také vidět posun pozice P. Kavaleho v očích státu i Vatikánu. Po výše zmíněné cestě Jána Bukovského po diecézích (červen 1977), se jednalo (kromě dalších bodů) o kandidátech na biskupy například v Římě 19.- 27. září 1977. Pro stát byli přijatelní P. Kavale (České Budějovice) a P. Horký (Brno) a Vatikán žádal za to kompenzaci ve jmenování některých svých kandidátů (P. Pilík - Hradec Králové, P. Koukl - Litoměřice). Jediným výsledkem tohoto jednání v personálních otázkách byla dohoda o jmenování kardinála Tomáška pražským arcibiskupem.

V dalších jednáních v Praze 21. - 27. dubna 1978 byl Vatikán ochotný akceptovat P. Horkého, za cenu kompenzace pro biskupství Hradec Králové (Koukl, Sýkora, Zeman, Pecina). Vládní delegace toto odmítla.⁹³ Vatikánské postoje se pomalu měnily s příchodem nového papeže Jana Pavla II. a na to reagovala i státní moc. Další dvě jednání (Řím 15. - 21. ledna 1980, Praha 10.-12. prosince 1980) skončila naprosto neúspěšně. V personálních otázkách byla možnost dohody o jmenování biskupa v Českých Budějovicích (kapitulní vikář Kavale), Brně (kapitulní vikář Horký) a v Litoměřicích (Koukl). Stát byl ochoten akceptovat oba kapitulní vikáře. Vatikánská delegace požadovala písemný slib kandidátů, že nebudou členy SKD PIT (stát to interpretoval, že kandidáti nebudou v organizaci exponováni). Dále Vatikán chtěl projednat kromě výše zmíněných tří diecézí také pomocné biskupy do Prahy a Olomouce,

---

⁹² SOA Třeboň, fond KNV 1984 - 90, karton 17 – Kádrová charakteristika Josefa Kavaleho, v originálním textu část věty podtržena.

⁹³ NA, Předsednictvo ÚV KSČ, P78/15, 19. 5. 1978, Zpráva o jednání mezi delegacemi ČSSR a Vatikánu.

jmenování P. Júliuse Gabriše arcibiskupem (Trnava) a vysvěcení řeckokatolického ordináře Jána Hirky biskupem. Rozhodnutí mělo padnout na zimním jednání, které stát ale zablokoval. Neakceptoval kompenzaci Kavale, Horký za Koukla. Zároveň trval na vyřešení tj. zákazu činnosti tzv. „nelegální hierarchie a církve“.⁹⁴

Ve zprávě předsednictvu ÚV KSČ byl navrhován další postup státu vůči Vatikánu. Stát byl ochoten akceptovat jako kandidáty na biskupa Horkého pro Brno, Kavaleho pro České Budějovice, do funkcí světících biskupů Jana Lebedu (Praha) J. Krista (Olomouc). Jmenování Gabriše arcibiskupem bylo vázáno na totožné jmenování pro biskupa Vranu (Olomouc), který byl pod vlivem státní politiky.

Další podmínky (mimo jiné) byly :

- Vatikán bude oficiálně anulovat všechny tajné biskupy a duchovní v ČSSR
- nebude zakazovat biskupům a kněžím činnost v SKD PIT
- zruší rozhodnutí o odebrání čestných doktorátů představitelům SKD PIT udělených teologickými fakultami⁹⁵

Po zveřejnění dokumentu *Quidam episcopi* v roce 1982 byla jednání pozastavena a obnovena byla až 29. února 1984 v Praze. Mění se také vnímání postojů P. Josefa Kavaleho oběma jednajícími stranami.

Ve zprávě X. správy SNB i.j. 921 z března 1984⁹⁶ je již Josef Kavale označován jako předpokládaný kandidát Vatikánu a za stát pro post budějovického biskupa jsou navrhováni P.Václav Žitný a P. František Janoušek.

Pro stát byli kapitulní vikáři Kavale a Horký nevyhovující. Akceptovatelní jako biskupští kandidáti by byli pouze tehdy, přijme-li Vatikán jako kandidáty všechny kapitulní vikáře, kteří spravují diecéze (tedy i ty, kteří pracovali v SKD PIT a vstřícně přistupovali na požadavky státní moci). V dalších jednáních se projednával hlavně personální postup v arcidiecézích a českobudějovická diecéze byla odsunuta trochu do ústraní.

---

⁹⁴ NA, fond Husák - Předběžná informace o jednání mezi delegacemi ČSSR a Vatikánu, 22. 12. 1980.

⁹⁵ NA, Předsednictvo ÚV KSČ, aj. 162, 167, 19. 2. 1981, Zpráva o jednání s delegací Vatikánu.

⁹⁶ AMV ČR, X. S SNB, i.j.921 - Informace.

Také krajský církevní tajemník Leo Drozdek a vedení KNV nedoporučovalo, aby se o P. Josefu Kavalem uvažovalo jako o kandidátu na biskupa.⁹⁷

Na rozdíl od svých předchůdců měl kapitulní vikář P. Josef Kavale u kněží a věřících stoupající autoritu a velkou důvěru. Jeho diplomatické postoje, časté biřmování po celé diecézi (na rozdíl od předchůdců), laskavost v jednání a v neposlední řadě i to, že dále zůstal pastoračně činným administrátorem u sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích, ho udržovalo ve spojení s realitou náboženského života v diecézi.

Za vedení P. Josefa Kavaleho se na ordinariátě i konzistoři povedlo vybudovat tým spolupracovníků, kteří vytvářeli dobrou atmosféru i pro příchozí. Kněží začali rádi chodit na biskupství. Svůj vztah ke kněžím prokazoval tím, že zavedl návštěvy starých spolubratrů v domovech důchodců v Senohrabech a na Moravci, aby tak vyjádřil vděčnost za jejich službu diecézi. Pravidelně navštěvoval bohoslovce a jeho chování k nim a kněžím bylo na tehdejší poměry výjimečné. V době největšího tlaku státních orgánů na biskupství (v roce 1982 po zákazu SKD PIT) se všichni zaměstnanci vzájemně semkli a vytvořili zázemí i pro kapitulního vikáře P. Kavaleho.

Státní bezpečnost se soustavně pokoušela někoho získat pro spolupráci a tak se infiltrovat mezi zaměstnance. Na konzistoř byla poslána půlroční hloubková ekonomická kontrola, kterou prováděl bývalý pracovník ministerstva vnitra plukovník ing. Charvát, která proběhla v podstatě bez závad a nedala tedy žádnou záminku k rozbití pracovního týmu.⁹⁸ V rámci objektivy je třeba zmínit, že P. Josef Kavale byl zapsán ve svazcích StB pod registračním číslem 10564 s krycím jménem Kavalír od 13. 5. 1974 na Správě StB České Budějovice II. odbor 2. oddělení. Vzhledem k tomu, že spis byl 6. 12. 1989 zničen, je těžké posoudit, zda byl evidován již z titulu své funkce kapitulního vikáře, který musel jednat s celým spektrem státní moci či z důvodu jiného. V této souvislosti musím zmínit, že podobně byl evidován v seznamech StB i František kardinál Tomášek,

---

⁹⁷ SOA Třeboň, fond KNV 1984 - 90, karton 17- Kádrová charakteristika Kavaleho KCT Leo Drozdkem ze dne 25. června 1984.

⁹⁸ Svědectví Heleny Faberové, osobní archiv autora.

který byl v osmdesátých letech dvacátého století symbolem boje za svobodu a lidská práva.

Po pádu komunistického režimu v roce 1989 nástupem nového biskupa Miloslava Vlků končí P. Josef Kavale jako kapitulní vikář k 31. březnu 1990. Jako ocenění za jeho služby ve funkci kapitulního vikáře byl jmenován 2. července 1990 papežem Janem Pavlem II. čestným apoštolským protonotářem s titulem monsignor. Toto jmenování mu bylo slavnostně předáno ve farnosti sv. Jana Nepomuckého v Českých Budějovicích 9. října 1990, ve které slouží do současnosti. Dne 15. května 2000 byl zvolen proboštem katedrální kapituly, což bylo potvrzeno biskupem 19. května 2000.

2.2. Zmocněnci MŠVU na biskupských konsistořích

Jedním z pokusů jak ovládnout a paralyzovat činnost církve bylo získání zásadního vlivu na chod biskupských konsistoří.

Konzistoř, jak byla chápána na přelomu čtyřicátých a padesátých let, byla orgánem, zřízeným pro pomoc biskupovi ve správě diecéze. Byl to sbor rádců (poradců), zpravidla z členů kapituly nebo jiných církevních hodnostářů. V konsistoři mohl zasedat také laik (například jako právní poradce). Konzistoř byla také úřad, který přijímal podání v církevních věcech a vedl korespondenci jménem biskupského úřadu s jednotlivci a se státními úřady. Konzistoř měla své pomocné orgány, zejména kancelář, kterou vedl kancléř. Prostřednictvím konsistoře spravoval ordinář diecézi. Jako správní úřad se nazýval konsistoř a také ordinariátem, často se však užívalo obou názvů ve stejném smyslu. Codex iuris canonici nemluvil o konsistoři jako zvláštním úřadu.⁹⁹

Ze zápisu o poradě církevní šestky ÚV KSČ, která se konala 1. června 1949 (za přítomnosti Čepičky, Kopeckého, Clementise, Fierlingera a Hendrycha),¹⁰⁰ se dovídáme o návrhu „pokrokových kněží“ k řešení situací na biskupských konsistořích. Jde o dosazení zmocněnců podle říšského zákona. Pokrokové kněží,

---

⁹⁹ NA, fond 100/52, sv. 12, a.j. 71- Konzistoř.

¹⁰⁰ NA, fond 100/24, sv. 47 a.j. 862 –Zápis o poradě církevní šestky ze dne 1. 6. 1949.

kteří se účastnili porad církevní komise ÚAV NF, poukázali, že stát nevyužívá práva dozoru nad biskupskými konzistořemi.

Usnesením předsednictva ÚV KSČ ze dne 13. června 1949 bylo rozhodnuto o postupném dosazení zmocněnců na jednotlivé konzistoře.¹⁰¹ Ministerstvo školství využilo rakouského zákona ze dne 7.5.1874 říšského zákoníku (ř.z.), který upravoval vztah státu a církve. Použilo §60 a na základě něho ustanovilo ve všech konzistořích státní zmocněnce :

*„Státní správa záležitostí duchovních má k tomu přihlížeti, aby orgánové církevní z mezí své působnosti nevykročovali, a jak tomuto zákonu, tak i nařízením dle něho od úřadův státních vydaných každému požádání mocí tohoto zákona od nich učiněnému dosti činili. K tomuto konci mohou úřadové užití pokut peněžitých v míře majetku přestupcovu přiměřené a jiných prostředkův donucovacích dle zákona dovolených.“*¹⁰² Od 15. června 1949 ministerstvo školství jmenovalo postupně zmocněnce do všech biskupských a arcibiskupských konzistoří.¹⁰³

Byly vydány instrukce pro zmocněnce konzistoří¹⁰⁴, ve kterých je jasně definováno, jak má proběhnout uplatnění dekretu MŠVU na konzistořích. Zmocněnec a tři schopní úředníci politicky i odborně vyspělí mají zajistit dokonalý dohled nad konzistoří. Zmocněnec a jeho aparát má být doprovázen kultovým a školským referentem, bezpečnostním referentem a má navázat spolupráci s StB, která učiní vhodná opatření k zabezpečení provozu.

Výnos měl být proveden hladce, bez hluku, slušně, ale pevně. Měl se sepsat protokol o stavu konzistoře a zabezpečit vchody, aby se nikdo nedostal bez vědomí zmocněnce do budovy a okamžitě „spolehlivými soudruhy“ obsadit telefonní centrálu. Zároveň měl zmocněnec zajistit všechna konta, hotovost a cennosti. Měl též okamžitě zkontrolovat poštu konzistoře a závady hlásit na MŠVU Ekartovi. Zároveň zjistit, zda v místě nejsou zaměstnaní lidé „naoko“,

---

¹⁰¹ NA, fond 02/1,a,j 179, sv. 11.

¹⁰²Zákon č. 50/1874 ř.z. § 60 - Československé církevní zákony, Československý kompas, Praha 1931.

¹⁰³ Zmocněnci jednotlivých konzistoří – Nožička (Č.B.), Zeman J.(Litoměřice), Kolařík F. (Olomouc), Starý V. (Brno), Pešek V.(Hradec Králové), Suchomel J.(Praha).

¹⁰⁴ NA, fond 100/52, sv. 12 a.j.71 – Instrukce pro zmocněnce konzistoří.

aby byli kryti před úřady. Mělo se vystupovat slušně, ale sebevědomě, a v případě odporu ve spolupráci s StB rázně zakročit.

Náplň práce zmocněnce MŠVU byla sice daná dekretem, ale jak se dalo předpokládat, skutečná šíře jeho činnosti výrazně přesahovala rámec pověření. Vyplývá to z několika dokumentů, které SÚC vypracoval a jimiž metodicky vedl práci zmocněnců.

Ve směrnici pro činnost zmocněnců MŠVU při biskupských konsistořích¹⁰⁵ jsou popisovány pokyny a postoje zmocněnce v konkrétních situacích (k udělování dispense od překážky smíšeného vyznání snoubenců, o povolení uložení urny na katolickém hřbitově,...) Podstatné bylo pořízení úplného seznamu všech uprázdněných beneficií (kanovnícká, proboštská, děkanská a farářská místa s přesným označením). Uprázdňené fary seřadit podle vikariátů. K tomu měli využít „Catalog cleri“. Toto vše se mělo urychleně zaslat na MŠVU s tím, že budou vydány další instrukce ohledně práce zmocněnce a jeho aparátu.

Dle pokynů pro zmocněnce konzistoří od SÚC ze dne 28. listopadu 1949 byly základními úkoly zmocněnce :

- vykonávat původní poslání konzistoře jako správního hospodářského osobního a kultového orgánu diecéze
- být orgánem státního dozoru uvnitř církve
- být orgánem politického působení mezi duchovenstvem

V první řadě měl zmocněnec zabezpečit vchod do budovy konzistoře tak, aby byl jen jeden. Dále aby ho bylo možno uzavřít a hlídat vrátným, v noci podle potřeby Státní bezpečností. Vchod do konzistoře upravit tak, aby návštěvy nemohly přímo z chodby navštěvovat jednotlivé referenty nebo ordináře. Ve všech místnostech vyměnit zámky, od nichž bude mít klíče pouze zmocněnec nebo osoba, kterou pověří. Po odchodu zmocněnce a jeho aparátu nesměl do místností konzistoře nikdo vstoupit.

Zmocněnec měl mít samostatnou kancelář, ve které bude trezor na cennosti a důvěrný materiál. Ostatní zaměstnanci zmocněncova aparátu museli být

---

¹⁰⁵ Tamtéž - Směrnice pro činnost zmocněnců MŠVU při biskupských konsistořích.

rozdělení tak, aby aparát konzistoře pracoval pod jejich dohledem. Ordinář mohl mít samostatnou kancelář a byla povolena práce i jeho sekretáři.

Dalším příkladem částečné izolace biskupa od vnějšího světa bylo zřízení telefonní ústředny a zrušení přímé linky k biskupovi. Tuto ústřednu obsluhoval prověřený zaměstnanec zmocněnce aparátu. Přímou linku měl pouze zmocněnec. Razítka a důležité tiskopisy byly též v úschově u zmocněnce či jeho zástupce.

Postavení zmocněnce

Zmocněnec byl zaměstnancem SÚC. Měl za úkol dohlížet na to, aby úřadu konzistoře nebylo „zneužito“ proti režimu, ale naopak, aby konzistorní činnost byla v souladu se státními zájmy. Řídil práci svého aparátu, usměrňoval a kontroloval činnost ostatních zaměstnanců a externích spolupracovníků, kteří se rekrutovali z řad „pokrokových kněží“. Sledoval biskupovu činnost a jeho pohyb, o čemž podával zprávy SÚC. Zároveň vykonával politickou práci mezi duchovenstvem.

Aparát zmocněnce

Aparát zmocněnce se skládal z koncepčního úředníka (u větších konzistoří), finančně-hospodářského pracovníka, písáčky, vrátného a řidiče. Všichni se stali zaměstnanci konzistoře a měli postupně nahradit dosavadní laické zaměstnance konzistoře. Takto prověření pracovníci vykonávali práce důvěrnějšího rázu a zároveň sledovali ostatní zaměstnance (měli například zabraňovat odnášení tiskopisů, zneužívání razítek, ničení či odcizení důležitých materiálů).

Externí spolupracovníci zmocněnce

Tak, jak jsem již naznačil výše, externími spolupracovníky zmocněnce byli pokrovní kněží, které zmocněnec vyzval ke spolupráci, zvláště v záležitostech týkajících se odborných církevních záležitostech. Jména těchto kněží dodali Krajské národní výbory a SÚC. Zároveň se zmocněnec měl pokoušet získat nové kněze při své činnosti mezi duchovenstvem, ale využívat je teprve po řádném prokádování a se souhlasem SÚC.

Aparát konzistoře

Vlastní aparát konzistoře měl, podle možností, zůstat personálně stejný jako před nástupem zmocněnce s tím, že postupně laičtí zaměstnanci budou vyměněni za pracovníky aparátu zmocněnce. Duchovní, kteří byli zaměstnanci biskupství, měli zatím zůstat. Těm, kteří by odmítli pod zmocněncem pracovat a nepůsobili by se státním souhlasem v duchovní správě, měl být odňat plat. Zvláštní pozornost měl zmocněnec věnovat generálnímu vikáři a kancléři konzistoře. Šlo o to, že většinu dokumentů vycházejících z konzistoře podepisovali oni, a proto bylo třeba zvyšovat na ně tlak a vliv. Kvůli věrohodnosti se preferovalo, aby podpisující zůstali oni. Pouze v zásadních případech, kdy by nebylo možno se dohodnout, podepíše dokumenty sám zmocněnec bez ohledu na jejich mínění.

Externí spolupracovníci konzistoře

Externí spolupracovníci konzistoře mohli dále spolupracovat, ale jejich návrhy museli v konečné verzi překontrolovat zmocněncovi externisté (pokrokoví kněží).

Ordinariát

Postavení ordinariátu se mělo postupně měnit z pozice tzv. vyšší konzistoře na úroveň pouhé osobní kanceláře biskupa. Ten měl řešit pouze záležitosti vysloveně kultického nebo jurisdikčního charakteru.

Součástí efektivního uplatňování vlivu na práci konzistoře a biskupa byla spolupráce zmocněnce Krajského národního výboru (církvního tajemníka) a SÚC. Zmocněnci měli pravidelné měsíční porady se SÚC, vypracovávali týdenní zprávy na základě denních výkazů všech zaměstnanců konzistoře a v naléhavých případech probíhaly i osobní konzultace.

Vztah mezi konzistoří a KNV byl dán tím, že konzistoř je církevní úřad a KNV je orgán lidové správy. K určitým kompetenčním sporům docházelo při politické práci s duchovenstvem. Zmocněnci se měli soustředit na vyšší hierarchii (ordinář, kanovníci, generální vikář, kancléř, sekretář biskupa a vikáři) a církevní tajemníci na nižší klérus. Zmocněnci se měli zúčastňovat pravidelných instruktáží církevních tajemníků KNV svého obvodu, na které měli přijíždět lektoři z SÚC. Zmocněnci měli předávat veškerý kádrový materiál, který při své činnosti získají, církevním tajemníkům. Recipročně měli dostávat kádrové materiály duchovenstva

od KNV. Každý týden se měl zmocněnec sejít s církevním tajemníkem KNV, bezpečnostním referentem a tajemníkem KAV NF.

V praxi se měla činnost zmocněnce odehrávat podle tohoto scénáře – musí zařídit, aby se pošta konzistoře, ordinariátu i soukromá pošta biskupova ukládala v jedné poštovní schránce. Tuto poštu spolehlivý zaměstnanec konzistoře vybere na poštovní knížku, která je u zmocněnce. Poštu probere zmocněnec a roztrídí ji na důvěrnou (tu zapisuje do důvěrného protokolu) a ostatní, která se zapisuje do běžného konzistorního protokolu. Ta je poté vyřizována podle pokynů zmocněnce aparátem konzistoře nebo externími referenty. Zmocněnec kontroluje a viduje koncepty vyřizovaných spisů a nechá napsat čistopisy. Ty znovu kontroluje před zalepením obálek a poté je pověřený zaměstnanec odnese na poštu, kde mu je potvrzen příjem do poštovní knížky. O založených spisech měl vést zmocněnec index, aby byly rychle dohledatelné.

Dalším úkolem zmocněnce byla kontrola návštěv konzistoře. Návštěva mohla vstoupit pouze po svolení zmocněnce, vyplnění návštěvního lístku, který musel být podepsán tím, kdo byl navštíven a při odchodu vrácen na vrátnici. V instrukcích se píše, že návštěvy ordináře mají být omezovány v co největší míře.

Další pákou k ovládnutí biskupství bylo zajištění veškerých kont konzistoře i ordinariátu. Opět bylo zavedeno, že k jakékoli platební operaci musí připojit svůj podpis zmocněnec.

SÚC rozdělilo agendu konzistoře na čtyři části.

1) Věci správní

- věci duchovní správy. Šlo o součinnost při revizi systemizovaných míst, návrhy na zřizování nových míst, součinnost při udílení státního souhlasu k výkonu duchovenské služby, součinnost při ustanovování duchovních a jejich překládání, vypisování konkurzů na uprázdněná obročí, součinnost při úpravách štolových poplatků¹⁰⁶. Tuto agendu vyřizoval aparát konzistoře a zmocněnec.

---

¹⁰⁶ Obecný výraz pro poplatky za vykonávání církevních úkonů.

- **věci církevní administrativy** – změny farních obvodů, ustanovování rektorů klášterních kostelů. Vyřizoval aparát konzistoře a zmocněnec.
- **diecézní matriční správa** – vedení a úschova duplikátů matrik, povolování zápisů matričních změn, styk s ostatními diecézemi v matričních věcech. Vyřizoval aparát konzistoře a zmocněnec.
- **věci vyučování náboženství** – schvalování vyučovacích obvodů a vyučovacích hodin, ustanovování zkušební komise pro katechetické zkoušky, kanonické mise, dozor na vyučování náboženství. U zkušební katechetické komise se rozhodovalo po slyšení u ordináře. Vyřizoval aparát konzistoře a zmocněnec.
- **věci výchovy duchovních** – ustanovování profesorů na návrh ordináře schvaloval zmocněnec. Pro komisi u farářských zkoušek pokyny schvaloval zmocněnec a byl i přisedícím při zkouškách pro předmět občanské výchovy. Zmocněnci musel být dán na vědomí program exercicií, přičemž schvaloval osoby vedoucí a provádějící exercicie.
- **věci hřbitovní** – schvalování nájemních smluv o hrobových místech, ukládání uren. Vyřizoval aparát konzistoře a zmocněnec.
- **správa archivu** – vyřizoval zmocněnec.

2) Věci hospodářské

- **správa mensálního jmění, nadací, sbírek, správa konzistorního jmění.** Vyřizoval aparát konzistoře a zmocněnec.
- **věci týkající se majetku církevních složek** – rozhodování o zcizení a zatížení církevního majetku, přijetí zbožných odkazů, provádění oprav církevního zařízení. Zmocněnec dával dobrozdání.
- **uvolnění vázaného kostelního nebo beneficiálního jmění** – zmocněnec dával doporučení.
- **soustředování rozpočtů podřízených církevních složek**, jejich úprava a postoupení SÚC, sestavování diecézního rozpočtu a závěrečných účtů, provedení soupisu majetku a roční hlášení změn – vyřizoval aparát zmocněnce.

- **součinnost v řízení o poskytování zvláštní pomoci na mimořádné věcné náklady** – vyřizoval aparát konzistoře a zmocněnec.

3) Věci osobní

- **evidence duchovních** – součinnost při hlášení orgánům lidové správy, sestavování katalogu duchovenstva, platové věci duchovních, součinnost při obsazování duchovenských míst, řádné a mimořádné dovolené, penzionování, povolení činnosti duchovním v peněžních ústavech – vyřizuje konzistoř a zmocněnec.

- **vydávání a prodlužování celebritu** vyřizoval ordinář, v případě odmítnutí generální vikář, v případě odmítnutí zmocněnec.

- **věci kázeňské pravomoci** vyřizoval na návrh ordináře konzistoř a zmocněnec, přičemž rozhodující slovo má zmocněnec.

4) Věci kultové

- **věci související s biskupskou jurisdikcí** – evidence vizitací, svěcení kostelů, hřbitovů, soch a zvonů, křížů, odsvěcení a znovu vysvěcení, mešní intence, mešní indulty, výkon různých fakult vyřizoval většinou ordinář, konzistoř a zmocněnec, generální vikář mohl rozhodovat ohledně mešních intencí.

- **sestavování direktáře** vyřizoval ordinář.

- **církevní schválení (imprimatur)** vyřizuje generální vikář a v naléhavých případech se má zmocněnec obrátit přímo na SÚC.

Podle výše uvedeného rozdělení se postupně měnila pracovní náplň a rozhodovací pravomoce na konzistoři a ordinariátě.

Politická práce zmocněnců spočívala hlavně v působení na vyšší klérus. Dle instrukcí¹⁰⁷ šlo hlavně o zvětšování izolace ordináře. Různými zásahy se zmenšoval okruh přímých spolupracovníků, kteří byly loajální k ordináři, omezoval se kontakt s kněžími diecéze, snažit se vnést rozbroje mezi vedení diecéze a drobný klérus.

---

¹⁰⁷ NA, fond 100/52, svazek 12, a.j. 71- Pokyny pro zmocněnce ze dne 28. 11. 1949.

Klíčové pro omezení vlivu biskupa bylo využívání denního úředního styku s generálním vikářem a kancléřem k jejich ovlivňování a využívání jejich určitých povahových rysů (ctižádost, majetkový zisk, ..).

Zmocněnec měl využívat i materiálních požadavků, osobních sporů a pocitů ukřivděnosti některých duchovních od biskupa. Vikáři, na které biskup po zavedení zmocněnců na konzistoře přenesl část jurisdikce,¹⁰⁸ posílili svůj vliv, a tím se stali dalším objektem působení zmocněnce. Měl je individuálně vyhledávat při příležitosti úředních jednání (rozpočty, systemizace míst, soupisy majetku) a získávat je pro rozhodnutí, která státní správa i on dělali. Zmocněnci se účastnili vikariátních porad, jejichž termíny a hlášení probíhaly skrze ONV a KNV. Porady vikářů měl svým podpisem svolávat generální vikář a pokud možno na půdě KNV. Schůze se měl zúčastňovat i předseda KNV. Kontakty s drobným duchovenstvem zmocněnec měl navazovat pouze příležitostně. Také se nemá zastávat duchovních vůči orgánům lidové správy, protože by tím oslaboval postavení církevních tajemníků.¹⁰⁹

Na biskupskou konzistoř v Českých Budějovicích byl dosazen Presidiem Ministerstva školství a osvěty zmocněnec dekretem číslo P-12.808/49-P/6 ze dne 15. června 1949.¹¹⁰

Opis

Presidium

*Ministerstva školství a osvěty
Čís. P-12.808/49-P/6*

V Praze dne 15.června 1949

*Věc./Arci/biskupské konsistoře-
výkon dozorčího práva.*

Příl.:

Referent:

čís.telef.: 416-51

Biskupské konsistoři

v Č e s k ý c h B u d ě j o v i c í c h

Ve smyslu § 36, odst. 1 ústavy Československé republiky jsou všechny veřejné orgány povinny spravovati se při výkonu svého úřadu zákonem a zásadami lidově

¹⁰⁸ Biskup převedl některé fakulty na vikáře a faráře, např. dispense od překážek manželství, povolování křtů dospělých, atd.

¹⁰⁹ NA fond 100/52 sv.12 a.j.71- Pokyny pro zmocněnce konsistoří z 28. 11. 1949.

¹¹⁰ NA, fond SÚC in.č. 106, karton 76 – Výkon dozorčího práva ze dne 15. 6. 1949, příloha XIV.

demokratického zřízení. Za veřejné orgány jest považovati také biskupské konsistoře. V poslední době množí se však případy, že činnost tamní konsistoře není v souladu s lidově demokratickým zřízením státu. Proto ministerstvo školství, věd a umění ze svého dozorčího práva ve smyslu ustanovení § 60 zákona ze dne 7. května 1874, č.50 ř.z. vidí se nuceno ustanoviti dnešním dnem při tamní konsistoři svého zmocněnce.

Zmocněnec ministerstva školství, věd a umění se nebude vměšovati do záležitostí ryze náboženské povahy, které spadají do pravomoci biskupovy, jest však pověřen přihlížeti k tomu, aby biskupská konsistoř nepřekračovala meze své působnosti a řídila se při své činnosti platnými právními předpisy, především také ústavou ČSR. Jest proto zejména oprávněn vidovati v konceptu všechny spisy, které se na konsistoři projednávají, Bez zmíněného videátu nesmí býti žádný čistopis z konsistoře vypraven.

Ministerstvo školství, věd a umění očekává, že biskupská konsistoř nahlédne, že toto opatření se činí ve vlastním zájmu církve především proto, aby byl zaručen nadále a zachován dobrý vztah biskupské konsistoře k orgánům státním. Proto též očekává, že konsistoř bude sama přísně dbáti na to, aby tento výnos byl proveden v plném rozsahu, a že zmocněnci ministerstva školství, věd a umění vyjde při výkonu jeho funkce všemožně vstříc.

Za ministra : podpis nečitelný

*Kulaté razítko :
Ministerstvo školství, věd a umění*

V zápisu ze dne 18. června 1949 se dovídáme, jak probíhal nástup zmocněnce ministerstva školství, věd a umění, Josefa Nožičky¹¹¹ na konsistoř v Českých Budějovicích. Přítomni, kromě zmocněnce a biskupa Hloucha, byli ještě sekretář biskupa P. Stanislav Brabec, kancléř Karel Tomšů, zástupci KNV, školský a kultový referent Jaroslav Šedivý a bezpečnostní referent Antonín Novotný. Na základě výše uvedeného výnosu MŠVU byl požádán biskup Hlouch o předání jedné místnosti a agendy konsistoře zmocněnci. Biskup namítl, že tento zásah

---

¹¹¹ Josef Nožička byl zároveň místopředsedou a plánovacím referentem KNV České Budějovice.

je proti samostatnosti státem uznané církve a že se zaměřuje dozorčí orgán za výkonný. Přesto se zmocněnec ujímá úřadu a zápis podepisují Josef Nožička, Antonín Novotný a Jaroslav Šedivý.¹¹²

Biskup Hlouch se proti ustanovení zmocněnce odvolal dopisem ze dne 19. června 1949, který zaslal na MŠVU.¹¹³

Další zpráva zmocněnce ze dne 21. června 1949 popisuje i klima, které zavládlo na biskupství. Kancléř Tomšů mu měl sdělit, že biskup jeho i generálního vikáře zbavil jurisdikce k vykonávání jejich úřadu. Během dne mu údajně kancléř naznačoval, že biskup rozpustil konzistoř a že klidně budou, tak jako sv. Pavel, obcházet jednu faru za druhou. Kněží, kteří přišli na konzistoř, zmocněnce obviňovali z nepřátelství vůči církvi a hrozili mu smrtelnými tresty.¹¹⁴ Dne 16. července 1949 napsali českobudějovičtí kněží Vrba, Šorna, Vystrčil, Vais, Průša, Ostrý, Mikuška, Skála, Smrčina, Němec, Podhrázský, Košek, Mráz a Tuček dopis vládě ČSR, jehož přílohou bylo memorandum, ve kterém žádají spravedlivou dohodu mezi státem a církví a zároveň i odvolání zmocněnců z diecéze.¹¹⁵

Biskupové se proti tomuto opatření bránili společně i jednotlivě. Z porady v Trnavě biskupové (14. srpna 1949) zaslali vládě memorandum, ve kterém se v bodě 2 vyjadřují k ustanovení zmocněnců : „..... *Protestujeme proti dosazení zmocněnců MŠVU resp. Povereníctva do biskupských konsistoří resp. na Slovensku do biskupských úřadů. Dosazení těchto zmocněnců znemožňuje svobodný výkon náboženského vyznání, ježto každé vyřízení okupovaného úřadu – bez ohledu na jeho povahu – je vázáno na podpis dosazeného zmocněnce. Tak tedy stát si osobuje pravomoc rozhodovati nebo spolurozhodovati i o věcech svátostí, náboženského kultu a výkonu bohoslužeb, ve věcech morálky a svědomí. Tato opatření byla zavedena jako trestní sankce dle §60 zák. o zevních poměrech Církve římskokatolické v historických zemích, ačkoliv nikdy předtím nebyly*

---

¹¹² NA, fond SÚC in.č.106 karton 76 – Zápis ze dne 18. 6. 1949.

¹¹³ NA, fond SÚC in.č. 169 karton 195 - Výkon dozorčího práva-odvolání MŠVU ze dne 19. 6. 1949, příloha XV.

¹¹⁴ NA, fond SÚC in.č.169, karton 195-Zpráva o činnosti ze dne 21. 6. 1949.

¹¹⁵ NA, fond 100/52, sv. 13 a.j. 84.

vzneseny žádné námitky proti úřadování konzistoří. V zemi slovenské pak opatření povereníctva nemá vůbec ani zdánlivého zákonného podkladu. Krátká doba úřadování těchto zmocněnců ukazuje pak jasně rozsah jejich protizákonného působení. V některých diecézích si osobují výlučně rozhodovati ve všech záležitostech agendy příslušného církevního úřadu a používají ke svým vlastním příkazům nedovoleně úředních pečeti, odznaků církevní pravomoci, jakož i tiskopisů s těmito odznaky a vydávají vlastní rozhodnutí bez vědomí diecézního biskupa. Tito zmocněnci osobují si právo rozhodovati i v majetkových církevních záležitostech a v některých případech byla omezena naše svoboda volně disponovati církevním majetkem.“

Českobudějovický biskup Josef Hlouch se nechtěl smířit s dosazením zmocněnce na konsistoř, a tak podal stížnost na výkon dozorcího práva Správnímu soudu v Bratislavě dne 5. srpna 1949. Zastupováním biskupské konsistoře a biskupa Hloucha byl pověřen JUDr. Bohumír Štefl. Žalovaným úřadem bylo Ministerstvo školství, věd a umění v Praze. Stížnost se vymezovala proti opatření presidia ministerstva školství a osvěty (v době podání stížnosti již MŠVU) ze dne 15. června 1949 č.j. P-12.808/49-P/6, jímž byl při biskupské konsistoři v Českých Budějovicích ustanoven zmocněnec žalovaného úřadu. Stěžovatel (biskupská konsistoř) navrhoval jeho zrušení pro vadnost řízení a nezákonnost (§6 a 7 zák.č. 164/1937 Sb.)¹¹⁶

Tato stížnost obsahuje i rozklad, proč biskup Hlouch, ale i ostatní biskupové považovali tento výnos za protiprávní, a tudíž neplatný. Je to podstatný a klíčový text, na který se biskup několikrát odvolával. V textu biskupův právní zástupce provádí rozklad zákona č.50/1874 ř.z., předpisů zabývajících se vnějšími právními poměry katolické církve.

Upozorňuje, že : *„Důvodová zpráva k zákonu praví, že Církvi musí být přenechána nejen oblast víry a svědomí a způsob bohoslužby, nýbrž i volnost a sebeurčení/autonomie/ pro oblast vnějšího života a stát má úkol tuto volnost a sebeurčení zabezpečiti.....Stát se pak zabývá dohledem na církevní*

---

¹¹⁶ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76 – Stížnost na výkon dozorcího práva ze dne 5. 8. 1949, příloha XVI.

administrativu jen potud, pokud vystupuje tato na venek. Ustanovením § 14 cit. zákona přiznána jest biskupům volnost spravovati vnitřní záležitosti církevní podle nařízení církevních, pokud tato nařízení/ sc.I.-codex I.c./ neodpovídají zákonům státním.“

Stížnost popisuje, jaká skutková podstata umožňuje zásah státu do administrativy konzistoře : „Aby státní úřad směl dle tohoto ustanovení proti orgánům církevním zakročiti a použití tam uvedených donucovacích prostředků, vyžaduje se především naplnění skutkové podstaty v § 60 cit. zák. uvedené, totiž

1/. Vykročení církevních orgánů z mezí jeho působnosti. Tím je míněn zásah biskupa nebo faráře do oboru vyhrazeného správě státní a který nesouvisí s oblastí víry, svědomí neb výkonem kultu náboženského.

2/. Kromě vykročení z kompetence se vyžaduje, aby církevní orgán neplnil ustanovení zákona č. 50/1874 ř.z. a nařízení v jeho mezích vydaných a to jak norem abstraktních, tak i konkrétních, správních aktů.

Napadený je také postup uplatnění sankcí vůči konzistoři : „*Státní správa je ovšem povinna dříve, než sankcí uvedených v § 60 cit. zákona použije, zjistiti způsobem ve správním řádu / vl.nař.číslo 8/1928 Sb. / předepsaným, zda církevní orgán z mezí své kompetence vykročil, kdy a za jakých okolností a ve kterém směru předpisy zákona č. 50/1874 ř.z. případně nařízení v mezích tohoto zákona vydaných překročil, kterých povinností neplnil a zda tedy skutková podstata je dána. Předpokladem je, aby státní úřad I. instance podezřelou osobu vyslechl, provedl důkazy k objasnění věci potřebné, zjistil materiální pravdu a vydal směr, proti němuž by se mohl postižený pořadem instančním brániti.“*

Upozorňuje, že i uplatnění sankcí má několik forem : „*Donucovací prostředky jsou v § 60 zák.č. 50/1874 ř.z. vypočteny určitě, i když nejsou vyjmenovány. Dovolnými donucovacími prostředky bude rozuměti jen ony, jež jsou v § 90 a násl. Spr.ř. / vl.nař. č. 8/1928 Sb./ Kromě pokut, o nichž se zmiňuje sám § 60 zák.č.50/1874 ř.z. , mohou přijíti v úvahu náhradní výkony / § 123 spr.ř./ u plnění zastupitelských, nepřímé donucení / § 124 / u plnění nebo opominutí nezastupitelských a donucení přímé / § 125./*

Přímým donucením lze sjednati stav, odpovídající rozhodnutí, kdyby se to nemohlo státi jiným způsobem neb včas. Příklad je uveden v § 24 odst. 4 spr.ř. /předvedení/. K exekuci lze ovšem přikročiti jen je-li tu již vykonatelné rozhodnutí správního úřadu. Než se zavede vlastní exekuční řízení, musí dle § 96 spr.ř. býti vydán a do vlastních rukou povinné strany doručen příkaz k plnění předepsaného obsahu. Teprve, když tomuto příkazu nebylo ve stanovené lhůtě vyhověno zcela neb zčásti, vymůže úřad, neshledá-li snad podané námitky odůvodněnými z úřední moci splnění politickou nebo soudní exekucí.

Jiných donucovacích prostředků správní řízení nezná. Nezná zejména jako donucovací prostředek dosazení zmocněnce do úřadu veřejné či autonomní korporace a úplnou kontrolu veškeré agendy této korporace.“

Dosazení zmocněnce je dle právního rozboru i v rozporu s ústavou, podle které nemůže být předmětem státní správy oblast víry a svědomí, způsob uctívání Boha. Následuje výčet vad řízení, pro které je považováno toto opatření za protiprávní: „*Je vadou řízení, že naříkané opatření bylo vydáno úřadem ústředním, tedy nekompetentním / § spr.ř. /, nejde-li o zmatečnost. Stěžovatel byl tak zbaven možnosti pořadem instančním se domáhati nápravy.*

Je vadou řízení, že žalovaný úřad před vydáním naříkaného opatření stěžovatele neslyšel, nepředestřel mu konkrétní obvinění, dle nichž a z nichž by se dal vyvoditi závěr, že je tu více případů, kdy činnost úřadu stěžovatele není v souladu s lidově-demokratickým zřízením státu. Stěžovatel zastává vysoký církevní úřad a při jeho nastoupení složil slib věrnosti svému státu. Jako duchovní, povinný plniti závazky už s ohledem na své vysoké postavení, není se vědom, že by se ve svém úřadě dopustil činnosti, která by nebyla v souladu s lidově-demokratickým zřízením státu. Právě z těchto důvodů měl býti slyšen a měla mu býti poskytnuta možnost obhajoby.

Nařízené opatření vůbec neuvádí konkrétní skutkové podstaty, takže je nepřezkoumatelné ve své nejpodstatnější části. Mluvíc o množících se případech, kdy činnost úřadu stěžovatele není prý v souladu s lidově demokratickým řízením státu, neuvádí z těchto ani jediný. Tím opatřením připravilo stěžovatele o jakoukoliv účinnou obranu.

Jinou vadou řízení je, že žalovaný úřad vůbec nepoužil postupu předepsaného v § 96 spr. ř. a že jmenovaného zmocněnce dal ihned uvést v úřad, jak vyplývá ze zápisu ze dne 18.června 1949, jehož doslovný opis ve dvojím vyhotovení jest k této stížnosti připojen.

Tím byl stěžovatel připraven i o možnost podati námitky dle odst. 2 § 96 spr.ř. přípustné a vymoci si řádné vyšetření a objasnění věci.

Nezákonným je naříkané opatření tudíž ve dvou směrech. Jednak ustanovení zmocněnce není dovoleným zákonným prostředkem donucovacím a jen takový je dle § 60 zák.č. 50/1874 ř.z. přípustný; správní řád takovýto prostředek donucovací nezná; jednak fakticky svěřuje uvedenému zmocněnci veškerou konsistorní agendu, když mu dovoluje vidování veškerých spisů na konsistoři projednávaných a když bez videátu zmocněncova nesmí být žádný čistopis z konsistoře vypraven. Tím fakticky nejen stěžuje, ale i znemožňuje stěžovateli výkon jeho úřadu, zaručený v § 14 zák.č. 50/1874 ř.z. i ustanoveními §§ 15-17 ústavy ČSR. z 9.5. 1949. Zákon č. 50/1874 ř.z. nikde nic o možnosti dosazení zmocněnce do úřadu biskupova nepraví a zejména neobsahuje ustanovení, dle něhož by úřad biskupů nesměl bez videátu zmocněncova vypraviti jakýkoliv spis. Jeví se tedy naříkané opatření jako zřetelné vybočení z oprávnění, daných státní správě kultové zák.č. 50/1874 ř.z. a tedy jako zcela nezákonné.“

Správní soud v Bratislavě požádal SÚC o podání odvodního spisu a aby mu byly poslány odděleně správní spisy. Soud tím dostane pouze vyjádření (respektive rozklad stanoviska), protože odvodní spis by musel být dán stěžovateli k vyjádření podle § 24 zák. č.164/37 Sb. „...což v daném případě nelze připustit.“¹¹⁷

SÚC poslal rozklad 25.1.1950 podepsaný zástupcem ministra Ekartem.¹¹⁸ V něm jsou námitky Josefa Hloucha posouzeny jako nesprávné. Přesné znění rozkladu uvádím v příloze, a pro ilustraci uvedu alespoň několik argumentů SÚC. Úřad napadá tvrzení biskupa Hloucha, že nařízení o zmocněncích bylo vydáno ústředním, a tedy nekompetentním úřadem. Tvrdí, že vládní nařízení č.8/1928 se

¹¹⁷ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76 – Od správního soudu v Bratislavě pro SÚC ze dne 13. 1. 1950 ve věci výkonu dozorčího práva, stížnost biskupa Dr. Josefa Hloucha.

¹¹⁸ Tamtéž – Rozklad SÚC k žádosti správního soudu Bratislava ze dne 13. 1. 1950.

na tento případ nevztahuje, protože MŠVU vykonávala svoji dozorčí činnost jako státní **odborný** úřad s tím, že výše citované vládní nařízení se vztahuje na politické (státní policejní) úřady. Další Ekartovo zdůvodnění, proč nebylo umožněno předběžné vyjádření konzistoře k dosazení zmocněnce, znělo takto: „*Poněvadž naříkané rozhodnutí je dozorčím opatřením vyplývajícím z dozorčího práva státní správy nad řím. kat. církví ve smyslu § 60 cit. zákona a nikoliv běžným opatřením, vydaným politickým úřadem ve správním řízení, nebylo třeba, aby bylo biskupu Dr. Hlouchovi nebo jeho konsistoři státní správou umožněno, aby se předem připravovanému rozhodnutí vyjádřil. Vzhledem k tomu, že z biskupské konsistoře v Čes. Budějovicích stejně jako z konsistoří ostatních byl rozvíjen již po řadu měsíců boj proti naší republice a jejímu lidu, bylo nezbytně třeba, aby státní správa předem na připravované rozhodnutí neupozornila biskupskou konsistoř, poněvadž upozorněním by umožnila představitelům vysoké katolické hierarchie znemožniti činnost zmocněnce, vyvolat další akce a útoky proti státu a včas odklidit důkazy své protistátní činnosti.*“¹¹⁹

Kromě jakéhosi odborného vyjádření v rozkladu najdeme i osobní hodnocení biskupa : „*Našemu lidu je všeobecně známo, že biskup Dr. Hlouch stojí na čelném místě mezi reakční katolickou hierarchií, že se účastní jejich útoků proti republice a jejímu lidově demokratickému zřízení a že podepsal pastýřské listy katolických ordinářů, jimiž byl zakrytě ohlašován chystaný útok reakční hierarchie a jimiž měli býti věřící veřejně pobuřováni proti státu*“.¹²⁰

Důvodem pro ustanovení zmocněnce bylo, dle tvrzení SÚC, neustálé překračování mezí působnosti konzistoře a nedbání nařízení státní správou podle zákona č. 50/1874 ř.z. – jako příklad uvádí nevyhotovení soupisu církevního majetku, který požadovalo MŠVU podle § 38 citovaného zákona.

Na konci rozkladu se tvrdí, že jde-li o akty pouze náboženské povahy, zmocněncem neovlivňuje jejich obsah a potvrzuje pouze, že akt je v souladu s lidově demokratickými hledisky. Objeví-li však, že akt směřuje, pod zdánlivě náboženskou povahou, ke štvání proti republice, znemožní jeho vydání. Závěrem

---

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ Tamtéž.

SÚC navrhuje správnímu soudu, aby stížnost biskupa Hloucha zamítl. Zároveň upozorňuje, že rozklad nemá být považován za odvodní spis.¹²¹

Dne 13. listopadu 1950 žádá Úřad předsednictva vlády SÚC o prošetření funkcí vládních zmocněnců. Na základě usnesení 101. schůze vlády ze dne 21. srpna 1950, v bodě 14 ukládá členům vlády přešetřit funkce vládních zmocněnců ve svých resortech, zda splnění jejich úkolů neodůvodňují jejich zrušení. SÚC odpovídá 25. listopadu 1950, že nebezpečí zneužití moci ze strany konsistoří nepominulo a zmocněnci by měli setrvat na svých místech.¹²²

Zmocněnec MŠVU Josef Nožička, který ve své zprávě ze dne 8. srpna 1949 popisuje reakce zaměstnanců biskupství na ustanovení zmocněnce MŠVU a charakteristiku osob českobudějovické konsistoře - biskupa Hloucha, generálního vikáře Msgr. Jana Caise a kancléře P. Karla Tomšu a dalších zaměstnanců biskupství,¹²³ jasně formuluje pevné postavení biskupa v diecézi a jeho ochotu trpět pro církev. Biskupův protest proti záboru konsistoře byl důrazný, ale podle mínění zmocněnce podobný zásah očekával, ale ne tak brzy. Biskup trval na tom, aby se zmocněnec pohyboval jen v mezích daných dekretem MŠVU a nepřekračoval jej (apeloval v tomto duchu na jeho svědomí). Pošty týdně došlo na biskupství průměrně 40 jednacích čísel a během jednoho týdne toto množství kleslo na polovinu. Zmocněnec tento pokles zdůvodňuje, že ordinář to zařídil přes své spojky tak, aby se na konsistoř nikdo, kromě úředních záležitostí, neobracel. Biskupovi také velmi vadil kontrolní orgán Státní bezpečnosti, který zastával funkci vrátného, a též dosazování úředníků na konsistoř. Dle příloh, které zmocněnec poslal kultovému odboru MŠVU, biskup instruoval ještě před zábohem konsistoře duchovenstvo, jak se má chovat vůči státní správě a že ho má informovat o návštěvách kultových tajemníků a státních úředníků.¹²⁴ Též informuje o stycích Hloucha s arcibiskupem Beranem.

---

¹²¹ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76 – Rozklad SÚC pro správní soud Bratislava ze dne 25. 1. 1950.

¹²² NA, fond SÚC i.č.169, karton 195- Dopis Úřadu předsednictva vlády ze dne 25. 11. 1950.

¹²³ Tamtéž - Č.Pres./49-Nož. Ze dne 8. 8. 1949.

¹²⁴ Tamtéž - Svědčí o tom například hlášení poslané na biskupství o návštěvě KCT s asistenty ve farnosti Pištín z 11. června 1949 P. Karlem Radou.

Generálního vikáře Msgr. Jana Caise považoval zmocněnec za přístupnějšího, ale bez vlivu, protože biskup mu hned po svém nástupu na biskupský stolec odňal jakožto i ostatním jurisdikci (Msgr. Cais několik let spravoval diecézi při neobsazení diecéze biskupem).

Kancléř P. Karel Tomšů byl dle zmocněnce tím podstatným článkem při budování a organizování paralelní informační sítě biskupa.

Hlouch si při rozhovoru s církevním referentem KNV Luskem stěžoval na zmocněnce Nožičku, že obsadil konzistoř sedmi úředníky SNB a jednal ostřeji, než jak mu přikazoval výnos vlády, a proto biskup zastavil činnost konzistorních zaměstnanců. Neznamená to však zrušení úřadu, jak tvrdí zmocněnec.¹²⁵

Dnem 21. listopadu 1949 je na vlastní žádost odvolán zmocněnec Josef Nožička a novým zmocněncem je jmenován Dr. Jaroslav Brandejs, dosavadní tajemník Jednotného národního výboru (JNV) České Budějovice.¹²⁶

JUDr. Brandejs Jaroslav se narodil 29. srpna 1908. Do KSČ vstoupil 30. července 1945. Hodnocen nadřízenými byl jako politicky vyspělý, který stále studuje a vzdělává se, ale je lepším úředníkem než politickým pracovníkem.¹²⁷

Dne 29. listopadu 1949 se nový zmocněnec Jaroslav Brandejs představil biskupu Hlouchovi. Přivedl si s sebou na konzistoř do svého aparátu jako konceptní sílu Josefa Kalu a hospodářskou účetní sílu Karla Kubovce, kteří přešli z Jednotného národního výboru České Budějovice (JNV ČB).

Ve své první týdenní zprávě z 3. prosince 1949 Brandejs popisuje převzetí úřadu po předchůdci Nožičkovi. Ten se nedostavil k předání, a tak nový zmocněnec, jak jsem již výše uvedl, navštívil biskupa sám. Pokladna a účetní záznamy byly vedeny Nožičkou nepořádně a nesouhlasí s převjímacím protokolem Nožičky a i hotovost nesouhlasila (obsahovala více peněz).¹²⁸

Důležitým úkolem nového zmocněnce MŠVU Brandejse bylo navštívit všechny vikáře v diecézi a sepsat o jejich postojích a charakterech zprávu SÚC.

---

¹²⁵ NA, fond SÚC in.č. 169, karton 195 – Zpráva o jednání s biskupem Dr. Hlouchem dne 18. 2. 1950.

¹²⁶ Tamtéž – Biskupská konzistoř České Budějovice-výkon dozorcího práva.

¹²⁷ NA, fond SÚC in.č.169, karton 197.

¹²⁸ NA, fond SÚC in.č.169, karton 195-Týdenní zpráva č.1 ze dne 3. 12. 1949.

Učinil tak 6.ledna 1950 k rukám referenta Böhma.¹²⁹ Od 7. ledna 1950 zasílá zmocněnec Brandejs týdenní situační zprávy, ve kterých informuje SÚC, kolik došlo a odešlo spisů z biskupství, co se důležitého na konzistoři a biskupství děje, jak se angažuje například v různých činnostech - překládání kněží, věcech hospodářských (soutpis majetku konzistoře a spravovaného majetku, vkladních knížek, cenných papírů,..) a kultových. Ordinariátní poštu si již nechal zmocněnec posílat do schránky určené pro konzistoř a otevíral ji s generálním vikářem – to, co se týkalo jurisdikce biskupa, předal biskupovi. Osobní pošta pro Msgr. Hloucha byla dávána do osobní přihrádky, protože pošta to nemohla odepřít.¹³⁰ Z dalších týdenních zpráv vyplývá, že se zmocněnec zúčastňoval na KNV porad církevních tajemníků i porad krajské církevní pětky.¹³¹ Jeho informace měly i osobní ráz – popisoval zdravotní stav a nálady biskupa.

Zmocněnec určoval, kdo bude mít klíče od vchodů, což biskup považoval za projev nedůvěry vůči své osobě.¹³² Tlak vůči církvi v českobudějovické diecézi se zvětšoval. Projevovalo se to například zakázáním rekolekce v semináři, která se měla konat 31.ledna až 1. února 1950. Ve svých zprávách zmocněnec informoval o jednotlivých zatýkáních duchovních a navrhoval, jak uvolněné fary obsazovat „pokrokovými kněžími“.

Jako nedostatek zmocněnec Brandejs považuje to, že ačkoli biskup nahlašuje Státní bezpečnosti své odjezdy automobilem, není známo, kam jezdí, protože řidič Běhavka nic neprozradí.¹³³ Postupně se situace zhoršovala. Před Velikonocemi 1950 SÚC omezila činnost biskupa Hloucha. V rozhovorech se zmocněncem si biskup stěžoval, že se na něj pohlíží jako na nepřítele státu a národa, kterému je však oddán. Je ale v podstatě internován a nemůže řídit diecézi. Prohlásil, že opatření činěná proti němu a základní svobodě církve nevedou k uklidnění situace ve státě. O procesu s řeholníky se vyjadřoval rezervovaně a zpochybňoval, že by řády byly pověřeny rozvratnickou činností.

---

¹²⁹ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76 – v této zprávě zmocněnec zmiňuje již dříve poslané podrobné charakteristiky vikářů ze dne 31. 12. 1949.

¹³⁰ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76 – Týdenní situační zpráva č. 1 ze dne 7. 1. 1950.

¹³¹ Tamtéž – Týdenní situační zpráva č. 2 ze dne 14. 1. 1950.

¹³² Tamtéž – Týdenní zpráva č. 4 ze dne 28. 1. 1950.

¹³³ Tamtéž – Týdenní zpráva č. 6 ze dne 13. 2. 1950.

V roce 1950 na Zelený čtvrtek již oleje světil biskup ve své rezidenci s vyloučením veřejnosti. Na Velký pátek nebyl biskup nikde a na Bílou sobotu mu SÚC povolil odsloužit obřady za předpokladu, že to nebude ve větším rozsahu než v minulých letech. Msgr. Hlouch se podrobil opatřením, která prostřednictvím zmocněnce na něj byla uvalena (osobní ochrana, omezení návštěv, zákaz cest bez předchozího povolení zmocněnce, atd.).¹³⁴ Osobní ochranou byl myšlen „doprovod“ příslušníků StB. Dozvídáme se to z důvěrného oznámení KCT Luska všem církevním referentům JNV a ONV českobudějovického kraje zn. 371/5-25/2-50-I/5 ze dne 27. února 1950. Jako zdůvodnění tohoto dohledu bylo uvedeno, že jde o opatření proti vnějším eventuálním provokačním úmyslům vůči biskupu Hlouchovi.¹³⁵

Zmocněnec se zúčastňoval přidělování záloh na řádné věcné náklady farností, přičemž jednotliví faráři a administrátoři museli docházet na biskupství, kde byli zároveň v rozhovorech dotazováni na různá témata, a tím vlastně kádrováni. O každé návštěvě byla sepsána zpráva odeslaná na SÚC k rukám *s. Knotteho*.

Zmocněnec zasahoval do správy farností naprosto suverénně, bez jakékoli konzultace s biskupem. Jako příklad může sloužit tato situace. 14. dubna 1950 ve 3,30 ráno byl Brandejs povolán na KNV, kde již byl zástupce SÚC, KCT a předseda KNV. Bylo mu sděleno, že je nutné ihned zařídit převzetí duchovní správy v klokotském klášteře tak, aby byly již zajištěny ranní bohoslužby. Tak si přinesl z konsistoře úřední blanket a razítko a na místě napsal pověření pro přítomného faráře Rauvolfa z Obory, který přijel se zástupcem SÚC.¹³⁶

V archivu SÚC je zpráva, ve které je posuzována činnost biskupa a zaměstnanců konsistoře (včetně zmocněnce). Není úplně jasné, zda ji vypracovali pracovníci SÚC či jiných složek. Biskupa Hloucha popisují, že ve styku s věřícími se projevuje chováním a vystupováním jako osoba pozorná a jemná (prý aby získal masu lidí). Tím je lidově demokratickému zřízení velmi

---

¹³⁴ Tamtéž – Týdenní situační zpráva 8. 4. 1950.

¹³⁵ SOA Třeboň, fond KNV 1949 - 50, karton 88 – Osobní ochrana českobudějovického biskupa Dra. Josefa Hloucha.

¹³⁶ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76 -Týdenní zpráva ze dne 17. 4. 1950.

nebezpečný. Nicméně plní všechna nařízení (i jako důsledek procesu s řeholníky u státního soudu v Praze).

Vyjadřují se také k osobě domovníka Bárty (příbuzný zemřelého biskupa Bárty), který je biskupovi oddán a je spojkou mezi ním, duchovními a civilními osobami v Českých Budějovicích. Státní bezpečnost zjistila při jeho sledování, že pravidelně vyzvedává v klášteře u petrinů v Českých Budějovicích poštu a zprávy pro biskupa, které tímto unikají kontrole. Zároveň informuje o dění kolem biskupa věřící. Ve zprávě se tedy navrhuje, aby byl domovník Bárta nahrazen „spolehlivou osobou“. Podobně je hodnocen i řidič Běhavka.

Zmocněnec Brandejs si, dle zprávy, počíná v kontaktu s duchovními taktně a účelně a využívá poznatky církevních tajemníků. Opatření SÚC realizuje po dohodě s církevním referentem KNV spolehlivě. Zároveň je autorem několika článků v Jihočeské pravdě o zradě církevní hierarchie. Na závěr zprávy je však poznámka, že byl známým biskupa Hloucha ještě než byl jmenován vládním zmocněncem na biskupské konsistoři.¹³⁷

Dne 18. dubna 1950 se biskup osobně vydal k KCT, aby projednal některé personální záležitosti (jmenování P.Vlčka ceremonářem), ve kterých byl úspěšný. Zmocněnec též souhlasil s vysvěcením řeholního kněze v kapli rezidence. To vyvolalo dojem, že se lámou ledy a že by mohlo dojít k zlepšení vztahů mezi státními orgány a biskupstvím.

Ránu těmto nadějím daly události kolem smrti a pohřbu generálního vikáře Jana Caise. Dne 19.dubna šel Msgr. Jan Cais na prohlídku do nemocnice a již tam zůstal. Ve čtvrtek 20. dubna ráno zemřel, což biskupa velmi zduřilo. V pátek odpoledne jel na prosekturu, kde se u rakve pomodlil a vrátil se do rezidence. Program pohřbu byl naplánován takto: pohřební obřady v bytě zemřelého měl vykonat Msgr. Boček, poté měla být rakev přenesena do katedrály, kde měl biskup sloužit requiem a kázat Msgr. Reban. Odtud měl pohřební průvod přejít na

---

¹³⁷ NA, fond SÚC in.č.106, karta 76-Posudky z činnosti na biskupské konsistoři v Českých Budějovicích, 12. 4. 1950.

Jirsíkovo náměstí¹³⁸ a pak se měla rakev převézt na hřbitov u sv. Otýlie k uložení do kněžských hrobů.

V sobotu 22. dubna 1950 vysvětil biskup v kapli evidence novokněze petrína Cyrila Václava Kaňáka bez přítomnosti veřejnosti, jen s nejnútnejší asistencí a za přítomnosti tří osob nejbližšího příbuzenstva. Tentýž den se zmocněnec dozvěděl, že biskupovi má být zakázána účast na pohřbu generálního vikáře. Měla o tomto jednat církevní pětka na KNV v 17 hodin. Když se na ni dostavil zmocněnec, byla již ukončena s tím, že Dr. Havelka ze SÚC již odjel a že se pohřeb odkládá z důvodu pitvy. Zmocněnec toto považoval za netaktické a navštívil v bytě KCT Jindru a společně s ním navštívil zástupce vedoucího krajského tajemníka KSČ. Dr. Brandejs upozorňoval, že z odkladu pohřbu bude více škody než užitku. Msgr. Cais byl hodně oblíben (měl aureolu politického vězně z nacistického koncentračního tábora), veřejnost a kněží včetně tzv. pokrokových budou dotčeni odkladem pohřbu i zákazem účasti pro biskupa. Vlažní věřící v celé diecézi, kteří by úmrtí nevěnovali pozornost, budou upozorněni „septandou“, že z nějakých důvodů byl pohřeb odložen a že biskup nesmí pohřbít ani svého nejbližšího spolupracovníka. Na tyto názory zmocněnce nebylo přihlédnuto s tím, že o účasti biskupa se rozhodne později.

Krajský církevní tajemník Jindra a zmocněnec Brandejs navštívili biskupa, aby mu sdělili informace o odkladu pohřbu a také o případném zákazu jeho účasti na pohřbu. Biskup reagoval výčitkami, že je s ním zacházeno hůře, než s ostatními biskupy. KCT řekl, doslova: „Pane krajský tajemníku, když jsem k vám šel, domníval jsem se, že je to teprve začátek a ne konec jednání.“¹³⁹ V neděli večer Msgr. Hlouch volal zmocněnci, zda se tedy bude moci zúčastnit pohřbu. V pondělí ráno mu Brandejs sdělil, že jeho účast na pohřbu je nežádoucí a pohřeb bude o něco odložen. Biskup, připravený v klerice, byl tímto rozhodnutím roztrpčen. Nicméně účastníci pohřbu nebyli informováni, a tak se shromáždilo asi 2000 lidí na hřbitově u sv. Otýlie, kteří se časem rozešli. Katedrála byla také plná (kromě laiků 150 kněží, 50 řeholnic). Po 11.hodině bylo

---

¹³⁸ V letech 1921 - 1939 a 1945 - 1950 Jirsíkovo náměstí, dnes Mariánské náměstí.

¹³⁹ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76 – Pravidelná zpráva za dobu od 16. do 24. dubna 1950.

v katedrále oznámeno, že pohřeb se koná z kaple u sv. Otýlie a tak se dav z katedrály hrnul přes celé město na hřbitov, kde se shromáždilo na 1500 lidí. Obřady vedl probošt Boček. Jak píše zmocněnec ve své zprávě, opatření sice snížila počet účastníků pohřbu, ale kněží i ti, kteří vydrželi čekat, budou roznášet „nejrozličnější zprávy“ o tom, jak je utiskováno náboženství.¹⁴⁰

Po ustanovení P. Buchty generálním vikářem 23. května 1950 proti vůli biskupa byli 24. května 1950 pozváni na konzistoř vikáři z diecéze, aby se setkali s P. Buchtou. Dostavili se pouze tři. Dle zmocněncovy zprávy bylo ten den minimálně dalších 17 kněží v Českých Budějovicích, ale byli na ulici odrazováni, aby se na konzistoř nedostavovali. Zmocněnec Brandejs píše, že impuls k této činnosti vyšel z biskupství, a tak 25. května byli vystěhováni z rezidence domovník Bárta, šofér Běhavka, prof. Zítek, prelát Melka a P. Maxa, kteří mohli zprostředkovávat styk biskupa s vnějškem.¹⁴¹

O praktikách zmocněnce Brandejse vypovídá dokument zaslaný na SÚC k rukám s. *Zimmermanna*. V něm píše o tom, že při prohlížení archivu biskupské konsistoře v Českých Budějovicích našel zajímavé spisy, vrhající zajímavé světlo na řadu kněží v diecézi, na jejich politické postoje a další (počínání za války, kdo byl v KSČ, jak se kdo staví ke státnímu zřízení,..). O každém spisu napsal stručný výtah pro případné využití informací s tím, že v případě zájmu dodá originál.¹⁴²

MŠVU dne 20. června 1949 vydalo tři důležité výnosy, které měly narušit propojení hierarchie s duchovenstvem a narušovaly náboženskou činnost církve. **První výnos** č. P-13098/49-P-6 opět využil říšský zákon č.50 ze dne 7.5.1874 §16 – ukládal povinnost ordinářům dávat na vědomí státní správě své instrukce, nařízení, pastýřské listy. Ordinariátní oběžníky, pastýřské listy a ostatní organizační dokumenty, které byly určené duchovním a veřejnosti, se musely předkládat k předběžnému souhlasu ministerstvu školství.¹⁴³

---

¹⁴⁰ Tamtéž – Pravidelná zpráva ze dne 25. 4. 1950.

¹⁴¹ NA, fond SÚC in.č. 106, k.76-Pravidelná zpráva ze dne 5. 6.1950

¹⁴² Tamtéž – Dopis SÚC - Archiv biskupské konsistoře v Č.B. ,16.4.1950

¹⁴³ Zákon č.50/1874 ř.z. §16 – „*Biskupové jsou povinni poslati svá vynešení (nařízení, instrukce, listy pastýřské atd.), když je vyhlašují zároveň politickému řízení (úřadu) zemskému, aby je vzalo na vědomost.*“ Československé církevní zákony, c.d.

Druhý výnos MŠVU nařídil, že vikariátní a děkanské konference, rekolekce či další shromáždění duchovních se musí minimálně tři týdny dopředu hlásit místnímu ONV a požádat o povolení. Státní správa měla právo vyslat na tato shromáždění svého zástupce.¹⁴⁴

Třetí výnos MŠVU č. P-13096/49-P/6 se snažil chránit duchovní, kteří byli pro ochotu spolupracovat se státními orgány postihováni církevními představenými. Tento výnos měl zamezit udělování církevních trestů kněžím z politických důvodů.¹⁴⁵

Pro práci zmocněnce ministerstva školství na konsistoři v Českých Budějovicích se musel vytvořit aparát, který měl realizovat úkoly, které tato funkce měla splňovat. Dne 6. ledna 1950 odeslal na SÚC zmocněnec Brandejs návrh systematizace úřadu zmocněnce biskupské konsistoře v Českých Budějovicích :

- I. Aparát zmocněnce** se skládal ze zmocněnce, koncepčního úředníka, dvou účetních sil, kancelářské síly, vrátného, řidiče a uklízečky.
- II. Aparát konzistoře** se skládal z generálního vikáře, kancléře, tajemníka ordinariátu, domovníka a komorníka.¹⁴⁶

Ve zprávě z 14. srpna 1950 zmocněnec konstatuje, že biskup Hlouch byl stížen 18. a 19. července 1950 dvěma po sobě následujícími lehkými záchvaty srdeční mrtvice. 12. srpna společně s KCT Jindrou jednali s Hlouchem i o zrušení semináře v Českých Budějovicích a přechodu bohoslovců do Prahy. Biskup prohlásil, že s tím nesouhlasí.¹⁴⁷

Dalším zmocněncem MŠVU byl jmenován **Václav Vaněček** od 20. listopadu 1950. Pocházel z dělnické rodiny. Členem KSČ byl od roku 1945. Hodnocen byl jako třídne uvědomělý, ale administrativa u něho vázla. Další jmenování zmocněnců provází určitý zmatek. V rozboru zprávy o revizi, provedené v roce 1952 u biskupské konzistoře, se uvádí, že SÚC nemá až do

---

¹⁴⁴ RADOUCHOVÁ J., Československý stát a katolická církev po únoru 1948, s. 51 – 52, in Revue dějin socialismu, ročník IX., č.1, 1969.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ NA, fond SÚC in.č.169, karton 196 – Návrh systematisace úřadu zmocněnce biskup. konsistoře v Čes. Budějovicích.

¹⁴⁷ NA, fond SÚC in.č.106, karton 76- Pravidelná zpráva ze dne 14. 8. 1950.

31. prosince 1951 potřebnou evidenci o služebních přiděleních zmocněnců.¹⁴⁸ Personální obsazení se tedy dá rekonstruovat pouze přibližně podle podpisů na jednotlivých dokumentech. Během ledna a února 1951 se objevuje na dokumentech jak podpis zmocněnce Václava Vaněčka, tak i nově Otakara Sotony. V dalších měsících již signuje pouze Sotona.

Otakar Sotona se narodil ve Vysokém Mýtě 18. 8. 1912, původním povoláním pekařský dělník. V dubnu 1946 vstoupil do KSČ v Tušti na Třeboňsku, kde se postupem času stal předsedou místní organizace KSČ. V únorových dnech 1948 spoluzakládal místní AV NF, kterého byl místopředsedou. Od 18. 8. 1949 se stal u ONV Třeboň církevním tajemníkem. Absolvoval Týdenní okresní politickou školu v Třeboni (při OV KSČ).¹⁴⁹

Biskup Hlouch 30. dubna 1951 píše zřejmě novému zmocněnci, který nastoupil po Vaněčkovi a který mu ani nebyl představen (pravděpodobně Sotona), ohledně jmenování vikářů cituji : „ ..*A pokud jde o vikáře nemohu bez informace dát prostě podpis na navrhované změny. Jsem vázán svědomím. Vikář je zástupce biskupa - Církve - a nelze tento úřad měřit jen měřítkem politickým. Kdybyste chtěli sami rozhodovat nebo výhrůzkami vynucovat, kam má kněz přijít, tím bysta sáhli na nejzákladnější práva řádu Božího*“ Zároveň si stěžuje, že předchozí zmocněnec Vaněček souhlasil s ustanovením P. Malého v Klokotech, a přesto tam má přijít jiný kněz. V další části píše: „*Žádám opětně, aby má úřední korespondence nebyla zadržována, abych, kde to považuji za nutné, vykonal informaci. Jsem již skoro vězněn, půl druhého roku nemám styku s kněžstvem, za tu dobu se může mnoho změnit. A biskup je povinen nejpršsnějším závazkem svědomí, nedat duchovní úřad nehodnému. Bráním-li se některým návrhům, činím tak jen z těchto nesmírně vážných důvodů.*“¹⁵⁰

Dne 5. července 1951 slavil v izolaci biskup Hlouch 25. výročí kněžského svěcení. Dle hlášení zmocněnce, Krajská církevní pětka rozhodla, že biskup obdrží blahopřání pouze selektivně. Došlo 148 blahopřejných dopisů, pohledů

---

¹⁴⁸ Tamtéž - Rozbor zprávy o revizi provedené v roce 1952.

¹⁴⁹ NA, fond SÚC in.č.169, karton 196 – kádrové materiály.

¹⁵⁰ NA, fond SÚC in.č.169, karton 195 - Dopis panu zmocněnci SÚC při bisk.konsistoři č. 593 ze dne 30. 4. 1951.

a telegramů. Biskup z nich dostal pouze 41 blahopřání. Dary v podobě potravin, aniž o tom biskup věděl, byly předány městským jeslím.

Dále nám zpráva popisuje návštěvu Hlouchových sourozenců. Podle předchozího ujednání se dostavili 7. července k pohovoru se „soudruhem“ Chrtem z KNV, který je instruoval, jak se mají chovat. Pak jim bylo povoleno povečeřet s biskupem. Druhý den ráno se účastnili mše, kterou biskup sloužil. Po celou dobu vzájemných rozhovorů sourozenců byl přítomen Chrt a člen StB.

Dále se dovídáme, že generální vikář Buchta se rozhodl, na rozdíl od kancléře Trdly, blahopřání k výročí biskupovi nezaslat.¹⁵¹

Zmocněnec Sotona dne 4. září 1951 píše zprávu SÚC s názvem „*Výtržnost biskupa*“. Zde popisuje, že dozorující členové StB až na jednoho nováčka odešli obědvat a biskup v domněnání, že se mu zdravotně přitížilo, signálem je přivolával. Onen nový příslušník nevěděl přesně, co má dělat, a tak biskup otevřel okno bouchal do parapetu a volal: „*Pomoc, pomoc pro biskupa*“, až se v protějších oknech začali objevovat lidé. Sotona to slyšel a seběhl ke službě a poslal řeholní sestry na pomoc biskupovi. Zmocněnec událost zhodnotil tak, že se sice biskup bojí o své zdraví, ale že využil nezkušenosti příslušníka StB, aby na sebe upozornil. Člen StB Maroušek s biskupem promluvil, aby se již situace neopakovala. Zároveň krajské velitelství StB učinilo opatření, aby zjistilo, jaký ohlas mělo biskupovo volání v Českých Budějovicích.¹⁵²

Z pozdějších situačních zpráv vyplývá, že byl Otakar Sotona přeložen na přelomu či začátku roku 1952 do litoměřické diecéze. Ze zápisu z porady KNV za účasti vedoucího tajemníka KV KSČ Vlčka, předsedy KNV Škody, zástupce KV STB Maška, KCT Volfa a zmocněnce Zemana ze dne 22. ledna 1952 vyplývá, že již na konzistoři byl nově jmenovaný zmocněnec **Zeman**. Dle dalšího textu měl pobýt jenom 1 měsíc.¹⁵³ Z různých dokumentů vyplývá, že se jeho pobyt prodloužil a že se podílel na realizaci „Akce Budějovice“, tedy na internaci biskupa Hloucha mimo českobudějovickou diecézi. Poslední podepsanou zprávu zmocněncem Zemanem jsem našel ze dne 2. května 1952.

¹⁵¹ Tamtéž - Pětadvacetileté jubileum biskupa Dr. J. Hloucha.

¹⁵² Tamtéž - Výtržnost biskupa ze dne 4. 9. 1951.

¹⁵³ SOA Třeboň, fond KNV 1951- 54, karton 364 - Zápis z porady KNV ze dne 22. 1. 1952.

Je možné, že došlo k „výměnnému pobytu“ mezi Litoměřicemi a Českými Budějovicemi, protože jakýsi Jaroslav Zeman byl zmocněncem na litoměřické konzistoři. A již 16. května 1952 pracuje jako zmocněnec českobudějovické konzistoře opět Otakar Sotona.

Ve dnech 24. října až 5. listopadu 1952 proběhla revize konzistoře kontrolním oddělením SÚC týkající se zmocněnce Sotony. Byly mu vytýkány nedostatky: neehospodárnost, používání služebního auta pro vození rodinných příslušníků, proplácení nejasných položek za pohoštění. Na závěr kontrolor konstatuje, že si Sotona tyká s kancléřem Trdlou.¹⁵⁴ Zároveň byly zjištěny zásadní nesrovnalosti v hospodaření kapitulního vikáře Buchty a opakovaně byl vyzván, aby doložil k vydáním doklady.

Situační zprávě za květen 1953 Sotona popisuje nepřehlednou situaci v diecézi po zmizení kapitulního vikáře Buchty. Konstatuje různé zvěsti, které se o Buchtově zmizení tradují (že byl zatčen, že se mu podařilo emigrovat, že se léčí v Mariánských Lázních,..)¹⁵⁵ Dne 27. května 1953 již Sotona navrhuje Miloslava Trdlu za vhodnějšího kandidáta na kapitulního vikáře (za zadrženého Buchtu), než Titmana.¹⁵⁶ Přesto státní souhlas k vykonávání funkce kapitulního vikáře dostává Antonín Titman a je zvolen katedrální kapitulou 9. června 1953 kapitulním vikářem .

Určitá napjatá situace mezi státním dozorem a kapitulním vikářem vede Antonína Titmana 9. července 1953 k tomu, že píše dopis SÚC, ve kterém „snažně prosí“ o směrnice upravující vzájemný poměr mezi kapitulním vikářem, zmocněncem a zaměstnanci konzistoře a i vzájemný styk s jemu podřízeným duchovenstvem. Chce též vědět, jaký poměr je mezi duchovenstvem a církevními tajemníky. Nastoluje řadu dotazů týkajících se práva jmenovat, pravomocí zmocněnce a církevního tajemníka až po třeba spotřebu uhlí.¹⁵⁷

Myslím si, že se již zde ukazuje antipatie mezi Titmanem a zmocněncem Sotonou, která bude kulminovat. Určitý přezíravý postoj zmocněnce vyznívá

---

¹⁵⁴ NA, fond SÚC in.č. 169, karton 197- Úřední záznam z revize.

¹⁵⁵ NA, fond SÚC in.č. 106, karton 76 - Situačka za měsíc květen 1953.

¹⁵⁶ Tamtéž - Posudek Trdly s doporučením Sotony.

¹⁵⁷ NA, fond SÚC in.č.169, karton 195 – Dopis A. Titmana SÚC ze dne 9. 7. 1953, příloha XVII.

z kádrového posudku, který vypracoval na Titmana 2. července 1953.¹⁵⁸ Píše zde, že si Titman naprosto neuvědomuje, kam směřuje státní církevní politika, a proto je jejím skvělým obhájcem. Zároveň je mu jasné, že se státním zřízením žije, roste, ale také padá. Proto jsou mu pokyny státu vším.

Ve zprávě z 3. listopadu 1953 zmocněnec kritizuje Titmanovo působení na kněze, jeho neuvážené výroky. Ve stejné zprávě chválí kancléře Trdlu s tím, že by on byl dobrý ordinář. Dle mého mínění zmocněnec preferuje Trdlu a vytváří se tím určitá nerovnováha a proto Titman zřejmě hledá oporu v KCT. V listopadové zprávě roku 1953 Sotona konstatuje, že rozklad vnitrocírkevní náboženské autority je v diecézi na vrcholu.¹⁵⁹

V dalších pravidelných zprávách zmocněnce se opakovaně objevuje kritické hodnocení kapitulního vikáře a zároveň i nespokojenost P.Trdly s Titmanem. V květnu 1953 jsou ve zprávách pro SÚC široce hodnoceny volby, účast duchovních a řeholnic podle míst i celkové vnitrostátní klima.

Upřesnění činnosti zmocněnců se věnovala porada z 29. dubna 1954 a na jejím základě byly 3. května 1954 vydány „*Směrnice pro práci zmocněnců na konsistoři*“¹⁶⁰ Více se v nich klade důraz na to, aby ordinář byl tím, kdo po poradě se zmocněncem, vydává příkazy a podepisuje dokumenty (při zachování rozhodovacích pravomocí zmocněnce). V září 1954 Sotona posílá SÚC návrh případných kandidátů na kapitulního vikáře, a to P. Miloslava Trdlu a P. Josefa Šandu.¹⁶¹

Z výše uvedených informací se, dle mého mínění, dá vyzorovat, že vznikla určitá aliance Sotony a Trdly proti Titmanovi s krajským církevním tajemníkem. Situace se tak vyhrotila, že nakonec došlo k odvolání zmocněnce Sotony.

Toto odvolání zmocněnce popisuje záznam o služební cestě ze dne 20. září 1956. Vedoucí referátu D I/1 dr. Jan Bolina navštívil 10.-12. září 1956 České Budějovice. Na KV KSČ mluvil s Michlem, který měl na stranické půdě církevní politiku v kraji na starosti. Bolina píše, že : „*Soudruh Michl souhlasil*

---

¹⁵⁸ Tamtéž – Kádrový posudek A.Titmana.

¹⁵⁹ NA, fond SÚC in.č. 106, karton 76 – Situačka za měsíc listopad 1953.

¹⁶⁰ NA, fond SÚC i.č.169, karton 195 – Směrnice pro práci zmocněnců ze dne 3. 5. 1954.

¹⁶¹ NA, fond SÚC in.č. 106, karton 76 - č.j. 79/54-So ze dne 22. 9. 1954.

plně s našimi důvody pro odvolání s. Sotony a rovněž souhlasil tím, že bude správné, aby s. Sotona dal výpověď sám, a to z toho důvodu, že stejně jako my nepovažuje za správné, ponechat kapitulnímu vikáři pocit vítěze nad Sotonou.“

¹⁶²Poté navštívil náměstka předsedy KNV Dreiera, který se církevní problematikou zabýval na úrovni krajského vedení, a seznámil ho se jménem případného nástupcem Sotony. Také on souhlasil s odvoláním dosavadního zmocněnce. Na závěr Bolina mluvil se zmocněncem Sotonou, kterému bylo přislíbeno nějaké náhradní místo. Dle zápisu se Sotona tvářil „nasupeně“, a tak se s ním nedalo hlouběji hovořit.¹⁶³ Dne 30. října Bolina opět přijel řešit situaci na konzistoři a ve zprávě konstatuje, že Sotona : „...opět ukázal jak je nesebekritický, povýšený a ješitný. Místo aby přiznal svoje chyby, útočil proti s. Filipovi (KCT), kapit. vikáři a na soudruhy z katolického oddělení MŠK.“¹⁶⁴ Je konstatováno, že se musí situace co nejdříve vyřešit poskytnutím nového místa a bydlení pro Sotonu. 16. listopadu 1956 nastoupil ke krajskému filmu v Č. Budějovicích. Nástupce Sotony měl být uveden do úřadu 12. listopadu 1956.

Novým zmocněncem na konzistoři se stal **Gabriel Maria Kindl**. Do KSČ vstoupil v roce 1945. Na církevním úseku pracoval od roku 1949 jako OCT a později jako vedoucí internátní školy při Státním úřadě pro věci církevní. V roce 1954 byl pověřen funkcí inspektora pro školení kádrů v kádrovém oddělení SÚC. Po zrušení této funkce byl 7. května 1956 jmenován zmocněncem ministerstva školství u kapitulní konzistoře v Praze. Hodnocení jeho práce ve funkci zmocněnce v Praze bylo rozporuplné – oceňována byla jeho snaha a ochota plnit pokyny nadřízených, nicméně výsledky nebyly takové, jaké se očekávaly.¹⁶⁵ Dne 15.11.1956 byl jmenován na stejnou funkci na kapitulní konzistoř do Českých Budějovic.

---

¹⁶² SOA Třeboň, fond KNV 1955-58, karton 703 - Záznam o služební cestě ze dne 20. září 1956.

¹⁶³ Tamtéž - Záznam o služební cestě ze dne 20. září 1956.

¹⁶⁴ NA, fond MŠK-cirkev 47 II. ŘKC - Záznam ze služební cesty v Č. Budějovicích dne 30. 10. 1956.

¹⁶⁵ NA, fond SÚC i.č. 169, karton 196 – posudek vypracoval s. Jirásek 20. 11. 1956.

Nový zmocněnec Kindl se snažil vztahy s Titmanem uvést do podoby před konfliktem se Sotonou. Kapitulní vikář se však cítil silný ve své pozici a ponechával si odstup. Snažil se uplatňovat svůj vliv přes ministerstvo školství a kultury a zřejmě se podílel i na odvolání tohoto zmocněnce v roce 1958 (což Titman později sám tvrdil). Původní režim na konzistoři byl rozvolněný.

Kindl ve své zprávě z března 1957 sděluje do Prahy jinou zajímavou informaci. Konstatuje, že se začíná projevovat vliv biskupa Hloucha z Brna. Ten udržuje kontakty s lidmi v diecézi – jmenuje P. Ungra ze Ševětína, který ho i v Brně navštívil, P. Menharta, který by chtěl z výroby do duchovní správy a nejdříve byl za biskupem pro souhlas. Tento vliv Hlouchův velmi znepokojoval kapitulního vikáře Titmana.¹⁶⁶

Míru vlivu zmocněnců na chod diecéze ukazuje dokument, který dává pokyny k provádění směrnic pro přijímací řízení na bohosloveckou fakultu v Litoměřicích. Zmocněnec měl například pravomoc vyloučit přihlášku adepta kněžství k studiu, když usoudil, že kádrově nevyhovuje.¹⁶⁷

V roce 1958 dochází k výměně zmocněnce Gabriela Maria Kindla za Jana Kříže. Zmocněnec Jan Kříž pracuje na konzistoři v intencích, které plnili jeho předchůdci. Zpráva zmocněnce Kříže z konce roku 1961 mluví o tom, že spolupráce kapitulního vikáře Titmana s ním a částečně i KCT Drozdkem není dobrá. Cituji : „*Ordinář v této době hledal a hledá mezi duchovními v diecézi nějaké argumenty proti mé osobě, které ve vhodné chvíli chtěl – a jak je vám známo – použil v tom domění, že „když bude chtít, že odstraní i tohoto třetího zmocněnce“*, jak se chvástal na okrese Č. Krumlov, když byl v opilém stavu.“¹⁶⁸

Po určitých zásazích z ministerstva školství a kultury J. Vernerem se situace mezi kapitulním vikářem a zmocněncem se stabilizovala.

V roce 1962 je naplánováno zřízení konzistorního fondu za účelem krytí oprav církevních objektů (ne far). Návrh vypracoval zmocněnec na principu příspěvků

---

¹⁶⁶ NA, fond MŠK-církev 47II.ŘKC – Dílčí situační zpráva /duben 1957/.

¹⁶⁷ SOA fond KNV 1955-58, karton 690 – Pokyny k provádění směrnic pro přijímací řízení na Římskokatolickou cyrilometodějskou bohosloveckou fakultu v Litoměřicích pro stud. rok 1957/58.

¹⁶⁸ NA, fond MŠK-církev 47II.ŘKC – Situační zpráva za poslední čtvrtletí r. 1961 diecése českobudějovické ze dne 6. 12. 1961.

aktivních duchovních z jimi provedených úkonů (10% z peněz za křty, svatby a pohřby). Předpokládaný roční výnos fondu měl činit 56 000 Kčs.

Zajímavé informace nám poskytuje zpráva o církevně politické situaci v Jihočeském kraji. Není jasné, zda ji vypracoval zmocněnec nebo někdo jiný. Hodnocení Titmana je z hlediska státu kladné, ale vzhledem k duchovním kritické: *„Zvlášť uspokojujivá je s ním spolupráce při překládání duchovních, pronájmech církevních budov a pozemků. Jako kapitulní vikář má minimální autoritu u duchovenstva. Důvodem toho je jeho malá vrozená inteligence a značný vliv posledního „lidového“ biskupa budějovické diecéze, Dr. Josefa Hloucha. Přestože tento biskup je již 10 let internován, je jeho vliv stále udržován v bývalých vikariátech i v současných okresech tzv. „reservními“ vikáři, které biskup Hlouch ještě před svojí internací tajně jmenoval.“* Hlouchův vliv je patrný hlavně u starších duchovních, kteří jím byli buď instalováni nebo církevně vyznamenáni a jsou ostatními duchovními a věřícími označováni za „pravověrné“. Ve zprávě je také zmíněno, že v roce 1960 byla mezi věřícími zorganizována podpisová akce za Hlouchův návrat do diecéze, kterou se ale podařilo zlikvidovat.¹⁶⁹

Ze zpráv zmocněnce Jana Kříže vyplývá, že například ve věci personálních změn Titman naráží na odmítavý postoj OV KSČ a církevních tajemníků.¹⁷⁰ Vztah kapitulního vikáře Titmana a krajského církevního tajemníka Leo Drozdka popisuje zmocněnec Kříž jako navenek dobrý, ale neurovnaný. Ze strany ordináře se projevuje i strach (dokládá to několika případy).¹⁷¹

Státní instituce mají situaci konzistoře pevně v rukou, což dokládá, že zmocněnec vypracovává obsáhlé zprávy, ale ne již měsíčně, ale čtvrtletně, později pololetně. V nich zachycuje stav na konzistoři, hodnotí jednotlivé hierarchie (kapitulního vikáře, kanovníky), situaci v diecézi, vikariátech, v mírovém hnutí kněžstva, přesuny kněží a případné zvláštní události. Tak jak je v diecézi klid, tak na konzistoři vládne napětí. V situační zprávě za první čtvrtletí 1963 se

---

¹⁶⁹ Tamtéž – Zpráva o církevně politické situaci v Jihočeském kraji ze dne 24. 5. 1962.

¹⁷⁰ Tamtéž – Situační zpráva za druhé čtvrtletí roku 1962 na kapitulní konsistoři v Č. Budějovicích.

¹⁷¹ Tamtéž – Situační zpráva za třetí čtvrtletí roku 1962 na kapitulní konsistoři v Č. Budějovicích.

zmocněnec zmiňuje, že Titman nabývá přesvědčení, že celá kapitula v čele s Gabrielem a Trdlou vyvíjí zákulisní intriky proti němu (skrze ministra Plojgara a P. Josefa Beneše). Dočteme se také, že 18. února 1963 nocoval v Českých Budějovicích biskup Tomášek, kterého si právě Trdla a Gabriel vyzvedli v hotelu a až do noci s ním hovořili o koncilu a o tom, co získat od státu. Kříž hodnotí dobré postavení, které má Tomášek u kněží českobudějovické diecéze.¹⁷²

Další zajímavá informace je o situaci v Radvanově, který spadá do diecéze a kde je internován Beran. Konstatuje, že Beran odmítl volit, protože nemá církevní svobodu a protože rozhlas, televize a tisk hanobí církvev. Arcibiskup přijímal návštěvy (např. Vojtašáka a další kněze a civilisty), kteří se vyhýbali kontrole. Z textu zprávy vyplývá, že zmocněnec Kříž se domnívá, že správce nezvládal situaci. Sám pobyl v Radvanově několik dní, když správce zastupoval.¹⁷³ V několika zprávách Kříž uvádí, že musel Titmana uklidňovat, že se neuvažuje o jeho odvolání (i v souvislosti s řečmi o návratu Hloucha do diecéze). Naopak napětí mezi Titmanem a Trdlou přetrvává. Kříž ve své zprávě za druhé pololetí 1965 píše: *„Znovu zde uvádím jako v předešlých zprávách, že poměr a spolupráce mezi ordinářem Titmanem a kancléřem Trdlou je stále možno říci i nepřátelský, vzájemná spolupráce zde není nejlepší a vyvrcholením toho bylo to, že když ordinář odjížděl začátkem června – šestého – jmenoval svým zástupcem probošta Gabriela, což Trdla těžce nesl, plně počítal, že i on konečně bude ordináře zastupovat, neb navenek – jak si stěžoval - mu to jeho autoritu snižuje mezi faráři.“*¹⁷⁴ V této zprávě zmocněnec zmiňuje, že se tento stav trvá delší čas. Trdla se někde o kapitulním vikárii špatně vyjádří a Titman zase vytahuje staré záležitosti. Kříž se zmiňuje o roce 1957: *„Pak vytahuje staré věci jako to, že asi v r. 1957, kdy potřeboval Titman někoho, o koho by se mohl opřít, byl to právě Trdla, který mu dal resignaci na kancléřství, kterou stále má a církevně je platná a kdyby si byl jist, že nenarazí na odpor u lid. správy, znova*

---

¹⁷² NA, fond MŠK-církev 47 II.ŘKC – Situační zpráva z českobudějovické konsistoře za první čtvrtletí 1963.

¹⁷³ Tamtéž – Zpráva za II.čtvrtletí r. 1964 z českobudějovické diecéze /duben až červen/ ze dne 2. 7. 1964.

¹⁷⁴ Tamtéž – Hodnocení situace v českobudějovické diecézi za II. poslední pololetí roku 1965.

by ji použil. Říká, že má věrného nástupce Votrubu, vikáře, kterému by i dal titul kanovníka.“ Titman navenek udržuje dobré vztahy, ale nezapomíná na rozpory z dřívějšíka, jak u Trdly, tak u probošta Gabriela. Zmocněnec také konstatuje, že Titman má stavy vzteku podpořené alkoholem, ve kterých se nekontroluje a vulgárně slovně napadá všechny kolem sebe.

Ministerstvo školství a kultury navrhlo, aby byli zmocněnci postupně odvoláváni z jednotlivých konzistoří tam, kde jsou kapitulní vikáři. Toto bylo schváleno předsednictvem ÚV KSČ dne 8. listopadu 1966. V Zásadách pro církevně politické usměrňování kapitulních vikářů¹⁷⁵ jsou stanovena kritéria, která mají zamezit, po odvolání zmocněnců, zeslabování státního dozoru na konzistořích. Posílení centrálního vlivu ministerstva kultury a informací se mělo projevit v oblasti politického a obsahového usměrňování činnosti kapitulních vikářů. Toto směřování ministerstvo konzultovalo s ideologickým oddělením ÚV KSČ. V sekretariátu pro věci církevní MKI byli ustanoveni pověřeni samostatní pracovníci, s nimiž měli kapitulní vikáři předem prokonzultovat všechny důležité otázky, včetně církevně náboženských záměrů, které hodlají realizovat v diecézích, před vydáním s nimi prokonzultovat všechny tiskoviny (liturgické směrnice apod.), oběžníky určené pro duchovní v diecézi a pastýřské listy, s nimiž mají být seznámeni věřící v diecézi. Podávat jim informace o dopisech, které konzistoři dojdou z Vatikánu, od různých zahraničních církevních institucí (kongregací, spolků apod.), od biskupů, duchovních a věřících a dávat k vyjádření obsah písemných odpovědí, které hodlají odeslat církevním zahraničním institucím (např. Vatikánu, kongregacím, Charitě). Informovat o zahraničních návštěvách a žádat o vyjádření k cestám duchovních do ciziny. Měli s nimi také projednávat jmenování význačnějších funkcionářů v diecézi. Dozor nad hospodařením konzistoří provádělo MKI podle zákona 218/49 Sb. a vládního nařízení č. 219/49 Sb.

---

¹⁷⁵SOA Třeboň, fond KNV 1959 - 76, karton 35 - Zásady pro církevně politické usměrňování kapitulních vikářů, příloha XVIII.

Krajské národní výbory měly s konzistory projednávat ty záležitosti, které vyplývaly ze zákonné úpravy vztahů státu a církve (udělování a odnímání státního souhlasu, platové otázky duchovních, rozpočty farností,...) Neměly však řídit kapitulního vikáře ani konzistoř. Měly však za úkol jejich činnost monitorovat a informovat MKI. Bohužel jsem nenašel výnos o ukončení činnosti zmocněnce Jana Kříže na konzistoři v Českých Budějovicích. Pamětníci však tvrdí, že se tak stalo v lednu 1967.

V Č.Budějovicích byli jmenovaní zmocněnci :

- Nožička Josef (ustanoven od 15.6.1949)
- Dr. Brandejs (od 21.11.1949)
- Vaněček Václav (od 20.11.1950)
- Sotona Otakar (1951)
- Zeman (leden až květen 1952)
- Sotona Otakar (květen 1952 – 1956)
- Kindl Gabriel Maria (1956-58)
- Kříž Jan (1958-1967 leden)

2.3 Církevní tajemníci

V první části diplomové práce jsem popsal vznik církevní komise ÚAV NF a následně rozhodnutí o ustanovení církevních komisí v krajských výborech Národní fronty z 18. března 1948.¹⁷⁶ Na území českobudějovické diecéze působilo více KAV NF, hlavní byly v Českých Budějovicích a Táboře. Má pozornost bude zaměřena na KAV NF v Českých Budějovicích.

Vládní nařízení č. 116 z 22. dubna 1949 o přesunech působností ve veřejné správě určilo, že církevní referáty měly vzniknout na krajských a okresních národních výborech a po oběžníku ministerstva vnitra ze 6. května 1949 ve věci

---

¹⁷⁶KAPLAN K., *Stát a církev v Československu 1948-1953*, Doplněk, Brno 1993, s. 26, ISBN 80-85765-27-6.

„Organisace státní správy kultové u krajských a okresních národních výborů“¹⁷⁷ KNV a ONV postupně přebíraly dozor nad církevními záležitostmi. Dne 19. října 1949 bylo zrušeno církevní oddělení ÚAV NF. **Vládním nařízením č. 232 ze dne 25. října 1949** byla působnost církevních oddělení KNV a ONV koordinována s působností Státního úřadu pro věci církevní (SÚC) a byly mu odborně podřízeny. Ačkoli rozloha českobudějovická diecéze zasahovala do více krajů, opět se budu zabývat pouze situací na KNV České Budějovice, protože působil na největší části českobudějovické diecéze.

Z výše uvedeného textu a předchozích podkapitol vyplývá, že práce krajských a okresních církevních tajemníků se prolínala s činností zmocněnce na konzistoři a StB. Ukázkou úzké spolupráce StB a státních institucí, které dozorovaly církev, je převedení zaměstnanců SNB do církevních oddělení na místa OCT.¹⁷⁸ Bylo rozhodnuto o zřízení církevní pětky na úrovni kraje, ve které se scházeli zástupci krajského stranického aparátu, zmocněnec na konzistoři, krajský církevní tajemník, zástupce StB a zástupce KNV. Úkolem této komise byla koordinace činnosti na všech těchto úrovních.

KAV NF České Budějovice ustanovil při své kulturní komisi církevní a náboženskou sekci 14. dubna 1948¹⁷⁹, ze které vznikla v červnu 1949 samostatná církevní komise.¹⁸⁰ Členy komise za katolickou církev byl P. Karel Jirkal, Josef Velický, František Fanta, Josef Lenc. Za církev československou Jaroslav Bosák, František Vochláš, za českobratrskou církev evangelickou Milan Srnka, za metodisty Václav Huňatý, za židovskou obec Alfred Ornstein. Předsedou komise byl krajský tajemník KSČ Oldřich Vrubel.¹⁸¹

Dne 13. dubna 1949 se konala schůze církevních tajemníků v zasedací síni ÚAV NF pod vedením ministra Čepičky, která udala směr v práci církevních

---

¹⁷⁷ SOA Třeboň, KNV 1949 - 50, karton 84 - Organisations státní správy kultové u krajských a okresních národních výborů.

¹⁷⁸ SOA Třeboň, KNV 1949 - 50, karton 86 - Převedení zaměstnanců z oboru MNB jednak do oboru SÚC, jednak do oboru MV ze dne 18. července 1950.

¹⁷⁹ SOA Třeboň, Krajský výbor Národní fronty České Budějovice, Dílčí inventář I/215, Janáková H., Šeda O., s. 11 - 12.

¹⁸⁰ NA, fond SÚC, karton 39 - Celková zpráva/přehledná/ o činnosti církevního oddělení KAV NF v Českých Budějovicích do 25. X. 1949.

¹⁸¹ Tamtéž.

tajemníků. Za České Budějovice byl přítomen kultový referent Böhm. V diskuzi vystoupil a naznačil, že biskup Hlouch se „přibližuje k masám“, dále, že ministr Plojhar zasahuje do záležitostí, které nespadají do jeho kompetence (zákaz Steinbrenner ve Vimperku se tisknou publikace, které ho zarážejí. Řešil to tak, že publikace zabral.¹⁸² Z této schůze vyplynuly úkoly, které jsou shrnuty v dokumentu „*Přehled úkolů, které konkrétně narýsoval s. ministr Dr. Čepička krajským církevním tajemníkům na konferenci dne 13.4.49.*“¹⁸³ Zde jsou rozpracovány oblasti působnosti církevních důvěrníků MNV, resp. MAV NF, církevních referentů OAV NF a církevních tajemníků KAV NF.

Vládním nařízením č. 116 z 22. dubna 1949 došlo k přesunům působnosti v kultových záležitostech na kraje a okresy. Ze záznamu z porady krajských politických tajemníků akčních výborů NF, která se konala 3. května 1949, se dovídáme, že odpovědnost za správné uskutečňování církevní politiky v krajích je i na těchto politických pracovnících.¹⁸⁴ Za České Budějovice se porady účastnil Bláha.

Dokument „*Organizace práce KNV a ONV*“¹⁸⁵ stanovuje počet zaměstnanců církevních oddělení KNV a ONV, náplň jejich práce ve věcech církevně - politických, kádrových a informačních. SÚC prováděl kontroly plnění zadaných úkolů, tak jak vyplývá ze zprávy ze zájezdu do Českých Budějovic z 22. prosince 1949.¹⁸⁶ V rámci koordinace církevní politiky byly svolávány porady do Prahy, jichž se účastnili KCT a zmocněnci na konzistořích. Byly organizovány instruktáže (zvláště před celostátními akcemi typu likvidace řeholí) a vzdělávání církevních tajemníků.¹⁸⁷

Jak jsem již uvedl v podkapitole o zmocněncích na konzistořích, měli církevní tajemníci ve své působnosti nižší klérus, jeho kádrování, udělování státního

---

¹⁸² NA, fond 100/52, sv. 9 a.j. 54 – Zápis ze schůze církevních tajemníků v zasedací síni ÚAV NF ze dne 13. 4. 1949.

¹⁸³ Tamtéž - Přehled úkolů, které konkrétně narýsoval s. ministr Dr. Čepička krajským církevním tajemníkům na konferenci dne 13. 4. 49, příloha XIX.

¹⁸⁴ Tamtéž - Záznam z porady krajských politických tajemníků akčních výborů NF ze dne 3. května 1949.

¹⁸⁵ Tamtéž - Organizace práce KNV a ONV, příloha XX.

¹⁸⁶ Tamtéž - Zpráva ze zájezdu do Českých Budějovic z 22. prosince 1949.

¹⁸⁷ Tamtéž – Návrh na program instruktáže ve dnech 24. -27. III. 1950.

souhlasu, povolování náboženských akcí, sledování religiozity. Okresní církevní tajemníci vypracovávali zprávy o situaci ve své oblasti. Krajský církevní tajemník tyto informace sumarizoval a se svým hodnocením zasílal na SÚC (po zrušení Státního úřadu pro věci církevní v roce 1956 na ministerstva a instituce, pod jejichž dikci spadala církevní agenda). Dalším zdrojem zpráv z církevní oblasti pro celostátní instituce byly zprávy ze schůzí církevní pětky.¹⁸⁸

Události, které se odehrály v době paralelní činnosti zmocněnců na konzistoři a krajských církevních tajemníků (do ledna 1967) jsem popisoval v předchozích podkapitolách. Krajské církevní tajemníci se na nich v různé míře podíleli (na internaci biskupa Hloucha, likvidaci klášterů, kádrování a přesunech kněží, průzkumech nálad občanů, v uplatňování nařízené metodiky ve vztahu k vyučování náboženství, vedení různých statistik mapujících religiozitu kraje, atd.)

Předmětem mého zájmu v této části práce budou již pouze krajské církevní tajemníci. Bohužel jsem u většiny KCT nedohledal jmenovací dekrety, a tak se pokusím rekonstruovat jejich posloupnost a dobu činnosti podle dokumentů, ve kterých figurovali.

V KAV NF referentem pro kultové záležitosti byl **Karel Böhm**. Narodil se 24. 9. 1893, členem KSČ byl od června 1945. Později byl přeložen do Prahy na SÚC do I. odboru jako referent pro konzistoře.

Mezi prvními navrhovanými kandidáty pro vedení kultové agendy u KNV byl navržen **Karel Jirkal**. Narodil se 8. listopadu 1916 v Dlouhé, okres Kaplice. Po gymnáziu vystudoval teologické učiliště. Byl vysvěcen na kněze a do konce února 1949 působil jako kaplan v Lodhěřově. Poté opustil duchovní správu. Od 1. března 1949 je veden na kultovém oddělení KNV. Dopisem Krajského národního výboru v Českých Budějovicích Prezidiu ministerstva školství, věd a umění z 10. května 1949 se dozvídáme, že je pověřen vedením referátů pro církevní záležitosti a referát školský a osvětový.¹⁸⁹ Dne 8. července 1949 je zaslána žádost na MŠVU, aby byl trvale přidělen na KNV České Budějovice.

¹⁸⁸ SOA Třeboň, fond KNV 1951 - 54, karton 365 – Zápisy ze schůzí církevní pětky.

¹⁸⁹ NA, fond SÚC, karton 39 – Obsazení míst pro církevní záležitosti v oboru správy vnitřní a školské a osvětové.

Zdůvodněna je jeho znalostmi o osobních záležitostech kněží a o vnitřním fungování církevních institucí.¹⁹⁰ Dle dostupných dokumentů zastupoval KCT, ale nebyl jmenován do funkce KCT.

Funkci krajského církevního tajemníka vykonával od 1. července 1949 **Jan Lusk**. Během výkonu funkce KCT Luska došlo k tvrdému střetu s biskupem Hlouchem. Důvodem byla cenzura biskupova novoročního projevu, který byl nucen dát ke schválení na KNV.¹⁹¹ Jana Luska nahradil k 1. dubnu 1950 **Josef Jindra**, zaměstnanec ČSD a předseda OV KSČ České Budějovice. K tomuto datu byli na církevním oddělení zaměstnáni jako kádrový referent Bohumil Chrt, hospodářským referentem Jindřich Štekr, Karel Jirkal jako kultový a informační referent, personální a platový referent Alois Jiran a kancelářská síla Hana Svobodová. V prosinci 1950 převzal funkci krajského církevního tajemníka **Bohuslav Volf**. V hodnocení církevního oddělení KNV na celostátní poradě KCT byl Volf hodnocen dobře, jako politicky vyspělý, ale je mu vytčena strohost v jednání s duchovními. Zároveň je konstatováno, že má nejtěžší podmínky v Čechách a nejhoršího a nejtvrdšího biskupa z celé republiky.¹⁹² Při působení KCT Volfa byla provedena „Akce Budějovice“¹⁹³ – tedy internace biskupa Hloucha mimo diecézi.

Na začátku roku 1953 přechází Volf z funkce KCT na místo přednosta osvětového oddělení KNV. Za ním přechází 1. dubna 1953 referent Jirkal.¹⁹⁴ Zástupcem KCT se stal **Josef Filip**. Narodil se v roce 1907 v Dasném, absolvoval reálné gymnázium, členem KSČ byl od roku 1945. Byl milicionářem a soudcem z lidu. Od 8. listopadu 1949 byl OCT na JNV České Budějovice. Po přeřazení na KNV¹⁹⁵ pracoval na církevním oddělení a po odchodu Volfa dočasně zastupoval neustaveného KCT. K 1. lednu 1955 byl jmenován vedoucím odboru pro věci

---

¹⁹⁰ SOA Třeboň, fond KNV 1949 - 50, karton 86.

¹⁹¹ NA, fond SÚC, karton 195 – korespondence Hloucha a KCT Luska ze dne 27. 12. 1949 a 28. 12. 1949.

¹⁹² SOA Třeboň, fond KNV 1951 - 54, karton 364 – Zpráva předsedovi KNV Škodovi ze dne 17. 1. 1952.

¹⁹³ SOA Třeboň, fond KNV 1951 - 54, karton 364 – Akce Budějovice, srov. NA, fond SÚC in.č. 169, karton 195 – Opatření v Č. Budějovicích, příloha XXI.

¹⁹⁴ SOA Třeboň, fond KNV 1951 - 54, karton 363 - Situační zpráva za měsíc březen 1953.

¹⁹⁵ SOA Třeboň, fond KNV 1955 - 58, karton 703 - Žádost o převedení Josefa Filipa z JNV ČB na KNV.

církevní rady KNV České Budějovice.¹⁹⁶ Nadřízenými byl kladně hodnocen pro jeho dobrý poměr k práci, ale byl mu vyčítán málo energický postup vůči OCT.¹⁹⁷

Z dokumentů vyplývá, že od února 1959 zprávy zasílané nadřízeným složkám vypracovával a odesílal za krajský církevní referát **Leo Drozdek**. Ten byl po roční dělnické přípravce od 14. listopadu 1951 krajským osvětovým inspektorem a zřejmě později přešel na církevní oddělení. V kádrových materiálech má zapsáno, že tajemníkem se stal 26. 6. 1958¹⁹⁸. Z *Kontrolní zprávy k usnesení byra KV KSČ ze dne 5. prosince 1958* (s razítkem 21. září 1960) vyplývá, že byl pověřen organizační strukturou církevního oddělení a využíván k politickým brigádám.¹⁹⁹

Průběžně docházelo k různým organizačním změnám ve strukturách KNV, což se dotýkalo i církevních referátů, ale princip OCT a KCT zůstával stejný.²⁰⁰

Krajští církevní tajemníci vykonávali i určitou znaleckou činnost. Svědčí o tom například *Posudek o náboženských tiskovinách převážených z Rakouska*, který Drozdek vypracoval 15. ledna 1965.²⁰¹

V roce 1967 byl odvolán zmocněncem na konzistoři v Českých Budějovicích. Již výše zmíněný dokument *Zásady pro církevně politické usměrňování kapitulních vikářů*²⁰² stanovil Drozdkovi nové povinnosti a pravomoci.

Situaci v době „Pražského jara“ na celostátní úrovni jsem popsal v první části práce. Změny v celostátní politice se odrážely i na krajské a okresní úrovni. V dopise odboru školství a kultury Jč KNV všem vedoucím odborů školství a kultury ONV se dočteme: „*Současná situace na úseku církevní politiky si vyžaduje přijímat taková opatření, která by jednak umožnila plně uspokojit potřeby věřících, ale hlavně, aby nebyla dána agresivním duchovním možnost*

---

¹⁹⁶ Tamtéž – Ustanovení Josefa Filipa vedoucím odboru pro věci církevní rady KNV ČB

¹⁹⁷ Tamtéž – Hodnocení práce vedoucího odboru pro věci církevní s. Filipa z 8. 5. 1956.

¹⁹⁸ SOA Třeboň, fond KNV 1984 - 90, karton 10 – Přehled kádrového zabezpečení církevně politického aparátu k 1. březnu 1984.

¹⁹⁹ SOA Třeboň, KNV 1959 - 76, karton 34 - Kontrolní zpráva k usnesení byra KV KSČ ze dne 5. 12. 1958 na úseku provádění církevní politiky v kraji.

²⁰⁰ SOA Třeboň, KNV 1959 - 1976, karton 34 - MŠK, církevní odbor - Návrh na rozdělení a prohloubení decentralizace na národní výbory o provedené územní reorganizaci k 1. 7. 1960.

²⁰¹ Tamtéž - Posudek o náboženských tiskovinách převážených z Rakouska.

²⁰² SOA Třeboň, fond KNV 1959 - 76, karton 35 - Zásady pro církevně politické usměrňování kapitulních vikářů, příloha XVIII.

*vtáhnout široké masy věřících obyvatel proti zájmu naší socialistické společnosti.*²⁰³ Dále jsou činovníci vyzýváni k benevolenci v povolování kněžské výpomoci, včetně kněží, kteří byli ve výrobě.

Drozdek, dle mého názoru, nebyl nakloněn změnám, ale v rámci zachování své pozice se snažil mít dobré vztahy s vracejícím se biskupem Hlouchem. Svědčí o tom dopis zaslaný biskupovi 30. května 1968, ve kterém nepřímo kritizuje změny (např. Dílo koncilové obnovy), ale zároveň ho vítá do diecéze.²⁰⁴

V dokumentu *Situace jednotlivých církví* ze dne 28. června 1968 se Drozdek snaží odhadnout, jakou činnost bude chtít vyvíjet biskup Hlouch. V závěru konstatuje, že situace na úseku státního dozoru nad církvemi je velmi složitá a nejasná, protože není zřejmé, jakým směrem se bude vývoj ubírat. Sice platí zákony z roku 1949, ale je problematické při jejich porušení vyvozovat trestní sankce. Navrhuje odstavění církve od státu, aby se církve musely starat o své zabezpečení a neměly čas na politické otázky.²⁰⁵

Po invazi vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 dochází ve společnosti k normalizačním čistkám. V církevní oblasti byly tyto snahy opožděné, ale Drozdek postupně zmenšoval svobodný prostor. Jsou zakazovány přednášky²⁰⁶, KCT vede spor s biskupem ohledně způsobu přihlašování dětí na náboženství²⁰⁷, realizuje nařízení ministerstva kultury ČSR ohledně zastavení Sekretariátu řeholních společností.²⁰⁸ Zásadním dokumentem je dopis ministra kultury Brůžka předsedovi Jč KNV Hrneckovi ze dne 2. listopadu 1970, ve kterém ministr tlumočí návrh opatření přijatých předsednictvem ÚV KSČ dne 22. května 1970 v oblasti církevní politiky. Ve vztahu státních institucí a církví píše: „*Antisocialistické síly ve snaze zatáhnout církve do politického boje a využít je jako vlivné nátlakové síly, záměrně napomáhaly likvidovat aparát církevních tajemníků. Vlivem těchto koncepcí došlo k téměř úplnému zrušení státního dozoru*

---

²⁰³ Tamtéž – Čj. škol./cirk./1968 ze dne 8. 4. 1968.

²⁰⁴ Tamtéž – Dopis biskupu Hlouchovi ze dne 30. 5. 1968, příloha XXII.

²⁰⁵ Tamtéž - Situace jednotlivých církví ze dne 28. června 1968.

²⁰⁶ Tamtéž – Odvolání biskupského sekretáře Vlka proti zákazu přednášky P. Ondoka z 1. 3. 1970

²⁰⁷ Tamtéž – Dopisy biskupa Hloucha a KCT Drozdka

²⁰⁸ Tamtéž – Dopis MK ČSR ze dne 29. 12. 1970 – Zastavení činnosti tzv. Sekretariátu řeholních společností.

*nad činností církví a církevní politika státu ztratila svůj třídní charakter.*²⁰⁹ Za podpory kraje se měla zaktivizovat činnost církevních tajemníků.

Krajský církevní tajemník Drozdek začal vyvíjet tlak na biskupa ohledně odsunutí státu nepohodlných kněží mimo velká města nebo úplně mimo duchovní správu. Svědčí o tom opakovaná korespondence, ve které KCT oznamuje biskupovi, že neudělí žádné státní souhlasy duchovním (ani tam, kde si to okolnosti vyžadují), pokud například P. Karel Hrdina nebude také přeložen z Českých Budějovic.²¹⁰ Podobně se jednalo o sekretáři biskupa P. Miloslavu Vlkovi. Na jeho případě se dá také vysledovat, jak KCT spolupracoval s StB. V skupinovém svazku StB s názvem „Ráček“²¹¹, který byl veden na skupinu mladých lidí, kteří se pohybovali v okolí kněze Vlka a Hrdiny, najdeme v seznamu dokumentů pod pořadovým číslem 77 šestistránkovou zprávu pro Drozdka. Pod pořadovým číslem 79 je evidováno dvoustránkové vyjádření Drozdka k akci „Ráček.“ Na dalších dvou místech najdeme záznam o jednání KCT Drozdka s členy StB.

Biskup se snažil nátlaku KCT vzdorovat, ale nakonec změny požadované Drozdkem, byly uskutečněny. Tyto střety zhoršovaly zdravotní stav biskupa Hloucha. Dne 9. června 1972 došlo k prudké výměně názorů mezi KCT a biskupem, po které se v noci Hlouchovi přitížilo a 10. června 1972 v ranních hodinách zemřel.²¹² V Informativní zprávě o úmrtí biskupa Hloucha a návrhu na obsazení kapitulního vikáře KCT vyjadřoval obavy, aby Hlouch ve své závěti někoho na tento post nejmenoval. To se nestalo a tak Drozdek navrhl jako nejpříjemnějšího kandidáta P. Miloslava Trdlu, o kterém prohlásil, že jedním z mála duchovních, kteří od roku 1945 stojí za církevní politikou státu.²¹³ Biskup Trochta tedy jmenoval na místo kapitulního vikáře P. Miloslav Trdlu, který však,

---

²⁰⁹ Tamtéž – Dopis ministra kultury předsedovi JčKNV Hrneckovi ze dne 2. listopadu 1970, č.j.14612/1970-III

²¹⁰ SOA Třeboň, fond KNV 1959 - 76, karton 54 – Korespondence čj. cirk./463/2-1970 ze dne 22. 4. 1970, č.j. 291/70 ze dne 4.5.1970, čj.1338/70 ze dne 12. 10. 1970, čj. 688 ze dne 12. 10. 1970 a další.

²¹¹ AMV, skupinový svazek Ráček, registrační číslo 8688, ze dne 9. 10. 1970

²¹² WEIS M., *Osudy katolické církve na jihu Čech v letech 1968-1972*, Studia Theologica V. léto 2004, s. 76.

²¹³ SOA Třeboň, KNV 1959 - 76, karton 54 – Informativní zpráva o úmrtí biskupa Hloucha a návrh na obsazení funkce kapitulního vikáře v českobudějovické diecézi.

po roce a půl, 7. ledna 1974 zemřel. Okolnosti, za kterých byl zvolen novým kapitulním vikářem P. Josef Kavale, jsem popsal výše. Zajímavá je důvěrná Informační zpráva²¹⁴ z roku 1977, ve které Drozdek potvrzuje, že Vatikán se státem jedná i o variantě, že by Kavale byl vysvěcen na biskupa. V této souvislosti se snaží vytipovat, komu projevuje kapitulní vikář přízeň a kdo by mohl být jeho kandidátem na generálního vikáře a na kanovníky (jmenovitě – Prager, Merth, Šmákal, Komínek, Čadek, Hubert, Sobíšek, Tampír, Soukup, Kubeš, Lilák). Z hlediska státu Drozdek doporučil jako jediného kandidáta na generálního vikáře P. Františka Lálu. Jak čas ukázal, biskupské svěcení se neuskutečnilo.

Úkolem krajského církevního tajemníka bylo také podporování a udržování SKD PIT, které mělo vytvářet státem ovládanou platformu spolupráce církve se státem. Jednání mezi Kavalem a Drozdkem nebyla lehká, ale po vydání Prohlášení posvátné kongregace pro klérus o určitých sdruženích a hnutích zakázaných kléru (*Quidam episcopi*) z 8. března 1982, které SKD PIT kněžím zakázalo, se ještě ztížila. Negativní hodnocení Kavaleho a konstatování jeho snahy o aktivizaci věřících je obsažena v Drozkově zprávě *Realizace závěrů předsednictva JKV KSČ v oblasti státního dozoru nad činností církví a náboženských společností*²¹⁵ z roku 1982. Konstatuje se v ní že SKD PIT od roku 1974 nezískalo žádného novokněze do svých řad. Zároveň, že kapitulní vikář se snaží absolvovat více setkání s věřícími po diecézi (biřmování, poutě). Dle zprávy, Kavale požádal kardinála Tomáška, aby světil kandidáty kněžství v Českých Budějovicích kvůli „zvýšení náboženské atraktivnosti“ a podpoření své autority. Informace o poměrech na biskupství, jak jsem již dříve zmínil, podávala KCT Státní bezpečnost. P. Kavalemu se podařilo na konzistoři vytvořit tým spolupracovníků, ve kterém pravděpodobně neexistovala agenturní síť StB. Ve svazku Státní bezpečnosti, založeném na sledované osobu Helenu Faberovou²¹⁶ pod názvem „*Helena*“ a registračním číslem 10979, se dočteme,

---

²¹⁴ SOA Třeboň, KNV 1959 - 76, karta 54 – Informační zpráva o současném dění v českobudějovické diecézi římsko-katolické církve ze dne 13. 9. 1977.

²¹⁵ SOA Třeboň, KNV 1977 - 83, karta 10 - Realizace závěrů předsednictva JKV KSČ v oblasti státního dozoru nad činností církví a náboženských společností.

²¹⁶ Helena Faberová pracovala v letech 1971 – 1990 v úctárně na konzistoři.

že v roce 1981 byli využíváni externí spolupracovníci StB, kteří nepravidelně navštěvovali konzistoř. A také, že je třeba použít zpravodajsko-technický úkon (ZTÚ) „PŘESTAVBA“ na pracovišti Heleny Faberové. To znamenalo využívat telefonní odposlech.²¹⁷

V dokumentech KCT Drozdka jsou zaznamenány významné události, které ovlivnily vývoj vztahů státu a církve - kněžská pouť na Velehradě uskutečněná 10. dubna 1985 a předpokládaná hlavní pouť k 1100. výročí smrti svatého Metoděje, která se měla uskutečnit 7. července 1985. Oficiální odhady účasti červencové pouti se pohybovaly mezi 30 - 40.000 věřících. Zaznamenány jsou i názory: ... „že pouti se zúčastní 80 - 100.000 věřících. Pout' by se údajně měla stát manifestací síly ŘK církve /hlasy ze Slovenska/.“²¹⁸ Ve skutečnosti se účast pohybovala mezi 150 000 až 200 000 věřících. Snaha státních institucí o ovládnutí pouti skončila fiaskem. Ministr kultury Milan Klusák a další funkcionáři byli vypískáni. Naopak kardinál Tomášek a papežský legát Casaroli byli bouřlivě vítáni. Tyto události jsou považovány jako zlom v chápání postavení církve ve společnosti jak ze strany státu (byl zaskočen účastí i chováním poutníků), tak i ze strany církve, která si uvědomila svou sílu.

KCT Leo Drozdek odešel v roce 1985 do důchodu a nahradil ho v jeho funkci **Pavel Nápravník**.

Rostoucí aktivita v církvi a ve společnosti obecně se od poloviny osmdesátých let projevila tím, že státní dozor nad církvemi přistoupil na určité ústupky. Svědčí o tom například dopis náměstka ministra kultury ČSR, ředitele Sekretariátu vlády ČSR pro věci církevní Františka Jelínka krajskému církevnímu tajemníkovi Nápravníkovi ze dne 9. září 1988, ve kterém předává pokyny k přijímání nových členek do ženských řeholních kongregací.²¹⁹ Bylo vysvěceno šest biskupů (v roce 1988 Jan Lebeda, Ján Sokol, Antonín Liška, v roce 1989 František Vaňák, Josef Koukl, a František Tondra). Dalším příkladem bylo povolení příprav na

---

²¹⁷ Po roce 1989 bylo objeveno a odstraněno z místností biskupství odposlouchávací zařízení.

²¹⁸ SOA Třeboň, KNV 1984 - 90, karton 16 – Informace o Velehradské pouti.

²¹⁹ SOA Třeboň, KNV 1984 - 90, karton 24 – Pokyn Sekretariátu vlády ČSR pro věci církevní ze dne 29. 8. 1988, č.j.12.448/88, k přijímání nových členek do ženských řeholních kolektivů v ČSR.

ustanovení statutu a studijních podmínek k udělování trvalého jáhenství.²²⁰ Někteří kněží, kteří byli zbaveni státního souhlasu k duchovenské činnosti, se mohli vrátit do duchovní správy (např. P. Miloslav Vlček).

Po zkušenostech z poutí na Velehradě se KCT Nápravník obával oslav svatého Jana Nepomuka Neumana (v rámci Desetiletí duchovní obnovy²²¹), které se měly odehrát v Českých Budějovicích a Prachaticích 17. – 18. června 1989. Svědčí o tom korespondence, ze které je zřejmé, že se hledaly způsoby, jak zabránit podobné situaci, jaká se stala na Velehradě.²²² Slavnosti však proběhly již v atmosféře společenských změn, kterým státní instituce již nebyly schopny účinně čelit (demonstrace, petice, občanská angažovanost). Svatořečení Anežky České 12. listopadu 1989 v Římě proběhlo za účasti asi 10 000 poutníků z Československa. Po návratu do ČSSR došlo k listopadovým událostem a změně politických poměrů v zemi, které se týkaly i zrušení státního dozoru nad církvemi.

---

²²⁰ Tamtéž.

²²¹ Desetiletí duchovní obnovy – pastorační projekt vyhlášený kardinálem Tomáškem 29. 11. 1987. Na vypracování a realizaci se podílel okruh poradců kardinála (Halík, Piňha a další). Měl vést k duchovní obrodě národa.

²²² Tamtéž – Dopis KCT Nápravníka ze dne 14. 3. 1989 a další korespondence.

Závěr

V úvodu této práce píš, že k výběru tématu mne vedl dlouhodobý zájem o historii. Jsem přesvědčen, že je nezbytné připomínat i stinné stránky vztahu státu a církve, aby se v budoucnu předešlo možnému opakování chyb. Rozhodující bylo i mé rodinné zázemí a osobní zážitky z doby, kdy život církve u nás byl záměrně potlačován.

Při bádání v archivech jsem si také uvědomil, že toto téma se dá zkoumat na základě různých kriterií a z různých pohledů. Část fondů ještě není dostupná veřejnosti, a tak v budoucnu bude možné objevovat nové skutečnosti a okolnosti, které měly vliv na události, jež jsem se snažil popsat. Přesto se mi podařilo shromáždit tolik materiálu, že jsem ho všechen ani nemohl využít, protože jsem byl omezen rozsahem práce.

V první části jsem se pokoušel zmapovat působení státu na církevní struktury na celostátní úrovni. Myslím, že detailnější zpracování by si jistě zasloužila pátá podkapitola, týkající se Státní bezpečnosti a jejího působení na církve. Zabýval jsem se touto organizací pouze rámcově. Nová bádání, přinášející podrobnější informace o odděleních, která se zabývala církve, jak na celostátní, tak krajské úrovni, by byla velmi zajímavá. Během bádání jsem neustále narážel na situace, které ukazovaly jak důležité pro státní moc byly poznatky a vliv Státní bezpečnosti ve všech společenských sférách.

Projevuje se to jasně i v druhé části mé práce, kde by bez spolupráce zmocněnců a krajských církevních tajemníků se Státní bezpečností nebylo možné racionálně uplatňovat vliv na církevní struktury. V této části, zabývající se působením státních struktur na církve (především na církve římskokatolickou) v jižních Čechách, jsem kladl důraz na činnost zmocněnců na konzistořích. Tito funkcionáři jak jsem se pokusil prokázat měli relativně velkou moc, kterou také uplatňovali. Šíře jejich pravomocí byla minimálně na stejné úrovni jako krajských církevních tajemníků. V některých situacích docházelo dokonce k třenicím mezi zmocněnci a krajskými církevními tajemníky, protože se jejich

aktivity prolínaly. Přesto v povědomí nejen kněží, ale i veřejnosti byli hlavními aktéry proticírkevní politiky církevní tajemníci. Mojí snahou bylo tento pohled alespoň částečně upřesnit či rozšířit.

Další a podrobnější zkoumání, přesahující rámec této diplomové práce, by si zasluhovaly různé reorganizace působností krajských a okresních tajemníků. Také práce okresních církevních tajemníků a jejich důvěrníků je hodna pozornosti. Další, pro mě neprobádanou oblastí, je činnost státních zmocněnců v sociálních ústavech, kde pracovaly řeholnice, a práce komunistických funkcionářů, zabývajících se církevní problematikou na úrovni Okresního výboru komunistické strany Československa a Krajského výboru komunistické strany Československa.

Z výše uvedeného výčtu je vidět, že existuje ještě mnoho námětů, které si zaslouží naši pozornost a zkoumání. Doufám, že tato diplomová práce se stane malým kamínkem do mozaiky poznání naší nedávné minulosti.

Literatura

- BALÍK, S., HANUŠ, J. *Katolická církev v Československu 1945-1989*, CDK, Brno 2007, ISBN 978-80-7325-130-7.
- CUHRA Jaroslav, *Církevní politika KSČ a státu v letech 1969-1972*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, sešit 32/1999, ISBN 80-85270-84-6
- CUHRA Jaroslav, *Československo-vatikánská jednání 1968-1989*, Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, sešit 34/2001, ISBN 80-7285-008-3
- KAPLAN Karel a kol., *Církevní komise ÚV KSČ 1949-1951*, Doplněk Brno 1994, ISBN 80-85765-34-9
- KAPLAN Karel, *Kronika komunistického Československa – doba tání 1953-1956*, Brno, Barrister & Principál 2005, ISBN 80-86598-98-5
- KAPLAN Karel, *Nebezpečná bezpečnost*, Státní bezpečnost 1948-1956, Doplněk, Brno 1999, ISBN 80-7239-024-4
- KAPLAN Karel, *Stát a církev v Československu 1948-1953*, Nakladatelství Doplněk Brno 1993, ISBN 80-85765-27-6
- KAPLAN Karel, *Těžká cesta - spor Československa s Vatikánem 1963-1973*, CDK 2001, ISBN 80-85959-83-6
- RADOUCHOVÁ J., *Československý stát a katolická církev po únoru 1948*, in Revue dějin socialismu, Ústav dějin socialismu, ročník IX., 1969, č. 1.
- SVOBODA Bohumil, *Na straně národa, kardinál František Tomášek v zápase s komunistickým režimem (1965-1989)*, Vyšehrad, 2006, ISBN 80-7021-843-6
- ŠRAJEROVÁ Eva, *Českobudějovický biskup ThDr. Josef Hlouch*, Setkání, Č. Budějovice 1997, ISBN 80-86074-02-1
- ÚDV, *Securitas imperi 11*, Praha 2005, ISBN 80-86621-16-2
- ÚSD AV, *Státní bezpečnost 1954-1968*, Sešity Ústavu pro soudobé dějiny AV, svazek 13, 1993, ISBN 80-85270-27-7
- VAŠKO Václav, *Dům na skále 1, Církev zkoušená*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2004, ISBN 80-7192-891-7

- VAŠKO Václav, *Dům na skále 2, Církev bojující*, Karmelitánské nakladatelství, Kostelní Vydří 2007, ISNB 978-80-7192-892-8
- VAŠKO Václav, *Neumlčená I.*, Zvon, Praha 1990, ISNB 80-7113-000-1
- VAŠKO Václav, *Neumlčená II.*, Zvon, Praha 1990, ISNB 80-7113-035-4
- WEIS Martin, *Biskup Dr. Josef Hlouch ve světle archivních dokumentů*, Sborník z konference Osobnost v církvi a politice, CDK 2006
- WEIS Martin, *Osudy katolické církve na jihu Čech v padesátých letech 20. století*, Studia Theologica (ST) III, zima 2001
- WEIS Martin, *Osudy katolické církve na jihu Čech – diecéze bez pastýře*, ST IV, léto 2002
- WEIS Martin, *Osudy katolické církve na jihu Čech – diecéze v období správy kapitulním vikářem A. Titmanem*, ST IV., zima 2002
- WEIS Martin, *Osudy katolické církve na jihu Čech – akce „H“*, ST IV, jaro 2002
- WEIS Martin, *Osudy katolické církve na jihu Čech v letech 1968 – 1972*, ST V, podzim 2003
- WEIS Martin, *Osudy katolické církve na jihu Čech v letech 1972 – 1989*, ST VI, léto 2004

Archivní prameny

Archiv ministerstva vnitra (AMV)

Spis Buchta

Spis Faberová

Spis Ráček (skupinový)

Spis Brigáda (skupinový)

Spis Titman (a související)

Národní archiv (NA)

Fond MK ČSR-ČR

Fond MŠK

Fond Předsednictvo ÚV KSČ

Fond SÚC

Fond 100/52 - Alexej Čepička

Oblastní archiv Třeboň (SOA Třeboň)

Fond KAV NF

Fond KNV - 1. manipulace 1949 - 1950

Fond KNV - 2. manipulace 1951 - 1954

Fond KNV - 3. manipulace 1955 - 1958

Fond KNV - 4. manipulace 1959 - 1976

Fond KNV - 5. manipulace 1977 - 1983

Fond KNV - 6. manipulace 1984 - 1990

Zkratky

a.j. – archivní jednotka

AMV - archiv ministerstva vnitra

AV NF - akční výbor Národní fronty

CDK – Centrum pro studium demokracie a kultury

CIC – Codex iuris canonici, kodex církevního práva

Č.j. – číslo jednací

ČSAV - Československá akademie věd

ČSD - Československé dráhy

ČSR - Česká socialistická republika

ČSR - Československá republika

ČSSR - Československá socialistická republika

DKO - Dílo koncilové obnovy

Jč KNV - Jihočeský krajský národní výbor

JNV - jednotný národní výbor

KAV NF - Krajský akční výbor Národní fronty

KCT - krajský církevní tajemník

KNV - **Krajský národní výbor**

KSČ – Komunistická strana Československa

KV KSČ -Krajský výbor Komunistické strany Československa

MHKD - Mírový výbor katolického duchovenstva

MKI - Ministerstvo kultury a informací

MNV – místní národní výbor

Mmgr.- monsignore

MŠVU - Ministerstvo školství věd a umění

MV - Ministerstvo vnitra

NA – Národní archiv

OAV NF - Okresní akční výbor Národní fronty

OCT - okresní církevní tajemník

OV KSČ - Okresní výbor Komunistické strany Československa

Ř.z. – říšský zákoník

ŘKC - Římskokatolická církev
Sb. – sbírka zákonů
SIÚC – Slovenský úrad pre věci cirkevné
SKD PIT - Sdružení katolického duchovenstva „Pacem in terris“
SLOVÚC - Slovenský úrad pre věci cirkevné
SNB - Sbor národní bezpečnosti
SNR - Slovenská národní rada
SOA – státní oblastní archiv
SPVC MK ČSR - Sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury České socialistické republiky
SPVC MKI - Sekretariát pro věci církevní ministerstva kultury a informací
SPVC ÚPV ČSSR - Sekretariát pro věci církevní při Úřadu předsednictva vlády Československé socialistické republiky.
SSR - Slovenská socialistická republika
StB - Státní bezpečnost
SÚC - Státní úřad pro věci církevní
sv. – svazek
ÚAV NF - Ústřední akční výbor Národní fronty
ÚDV - Ústav vyšetřování komunismu
ÚSD AV ČR - Ústav soudobých dějin Akademie věd České republiky
ÚV KSČ - Ústřední výbor Komunistické strany Československa
ZTÚ - zpravodajsko-technický úkon

Seznam příloh

Příloha č. I: Zákon č. 217/1949 ze dne 14. října 1949 kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní, Sbírka zákonů republiky Československé.

Příloha č. II: Vládní nařízení č. 228 ze dne 25. října 1949 o působnosti a organizaci Státního úřadu pro věci církevní, Sbírka zákonů republiky Československé.

Příloha III: Zákon č. 218/1949 ze dne 14. října 1949 o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, Sbírka zákonů republiky Československé.

Příloha IV: Vládní nařízení č. 219 ze dne 18. října 1949 o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem, Sbírka zákonů republiky Československé.

Příloha V: Fotografie biskupa a kapitulních vikářů.

Příloha VI: Trestní nález Jednotného národního výboru v Č. Budějovicích vůči Dr. Josefu Hlouchovi ze dne 28. března 1952, NA, fond SÚC, karton 195.

Příloha VII: Výměr JNV Č. Budějovice Dr. Hlouchovi ze dne 28.3.1952, NA, fond SÚC in.č.169, karton 195.

Příloha VIII: Oznámení o internaci biskupa Hloucha a zvolení nového kapitulního vikáře P. Buchty, Věstník katolického duchovenstva č. 4 ze dne 28. dubna 1952.

Příloha IX: Odvolání biskupa Hloucha proti trestnímu nálezu JNV ČB ze dne 11. dubna 1952. ŠRAJEROVÁ E., Českobudějovický biskup ThDr. Josef Hlouch, Setkání, České Budějovice 1997, ISNB 80-86074-02-1, s. 36

Příloha X: KNV ČB Dr. Hlouchovi – zamítnutí odvolání k trestnímu nálezu JNV ČB ze dne 21. května 1952, NA, fond SÚC in.č.106, karton 76.

Příloha XI: Jmenovací dekret P. Miloslava Trdly kapitulním vikářem od biskupa Trochty ze dne 7. července 1972, archiv Biskupství českobudějovického.

Příloha XII: Zápis o provedení volby kapitulního vikáře diecéze českobudějovické, SOA Třeboň, fond KNV 1959-76, karton 54.

Příloha XIII: Dopis vatikánské kurie P. Josefu Kavalemu ohledně platnosti kanonikátů ze dne 2. dubna 1974, archiv Biskupství českobudějovického.

Příloha XIV: Výkon dozorčího práva ze dne 15. 6.1949, NA, fond SÚC in.č. 106, karton 76.

Příloha XV: Výkon dozorčího práva - odvolání MŠVU ze dne 19. 6. 1949, NA, fond SÚC in.č. 169, karton 195.

Příloha XVI: Stížnost na výkon dozorčího práva ze dne 5.8.1949, NA, fond SÚC in.č.106, karton 76.

Příloha XVII: Dopis A.Titmana SÚC ze dne 9.7.1953, NA, fond SÚC in.č.169, karton 195.

Příloha XVIII: Zásady pro církevně politické usměrňování kapitulních vikářů, SOA Třeboň, fond KNV 1959-76, karton 35.

Příloha XIX: Přehled úkolů, které konkrétně narýsoval s. ministr Dr. Čepička krajským církevním tajemníkům na konferenci dne 13. 4. 1949, NA, fond 100/52, sv.9 a.j. 54.

Příloha XX: Organizace práce KNV a ONV, NA, fond 100/52, sv.9 a.j. 54

Příloha XXI: Akce Budějovice, SOA Třeboň, fond KNV 1951-54, karton 364.

Příloha XXII: Dopis KCT Drozdka biskupu Hlouchovi ze dne 30.5.1968, SOA Třeboň, fond KNV 1959-76, karton 35.

Příloha XXIII: Biografické údaje

PŘÍLOHY

Ročník 1949.

689

Sbírka zákonů republiky Československé

Částka 67.

Vydána dne 17. října 1949.

Cena Kčs 1.—.

OBSAH:

(217. a 218.) 217. Zákon, kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní. — 218. Zákon o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.

217.**Zákon****ze dne 14. října 1949,****kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní.**

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1.

Zřizuje se Státní úřad pro věci církevní jako ústřední úřad; řídí jej ministr, kterého určí prezident republiky.

§ 2.

Úkolem Státního úřadu pro věci církevní je dbáti o to, aby se církevní a náboženský život vyvíjel v souladu s ústavou a zásadami lidově demokratického zřízení, a zajistiti tak pro každého ústavou zaručené právo svobody vyznání, založené na zásadách náboženské snášenlivosti a rovnoprávnosti všech vyznání.

§ 3.

Působnost ve všech věcech církevních a náboženských, kterou dosud vykonávaly jiné ústřední úřady, přechází na Státní úřad pro věci církevní.

§ 4.

Na Slovensku vykonává ministr, který řídí Státní úřad pro věci církevní, svou působnost zásadně prostřednictvím Slovenského úřadu pro

věci církevní, řízeného pověřencem, kterého určí vláda.

§ 5.

Podrobné předpisy o působnosti a organizaci Státního úřadu pro věci církevní a Slovenského úřadu pro věci církevní, jakož i o řízení před nimi, vydá vláda nařízením.

§ 6.

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provedou jej všichni členové vlády.

Gottwald v. r.

Dr. John v. r.

Zápotocký v. r.

Široký v. r.,
též za ministra
Dr. Clementise

Fierlinger v. r.

Dr. Ševčík v. r.

Dr. Dolanský v. r.

arm. gen. Svoboda v. r.

Dr. Gregor v. r.

Nosek v. r.

Kabeš v. r.

Dr. Nejedlý v. r.

Dr. Čepička v. r.

Kopecký v. r.

Kliment v. r.

Đuriš v. r.

Krajčír v. r.

Petr v. r.

Dr. Ing. Šlechta v. r.

Dr. Neuman v. r.

Erban v. r.

Plojhar v. r.

Ing. Jankovcová v. r.

Dr. Šrobár v. r.

228.

Vládní nařízení

ze dne 25. října 1949

o působnosti a organizaci Státního úřadu pro věci církevní.

Vláda republiky Československé nařizuje podle § 5 zákona ze dne 14. října 1949, č. 217 Sb., kterým se zřizuje Státní úřad pro věci církevní:

§ 1.

Státní úřad pro věci církevní vykonává jako ústřední úřad veškerou působnost ve věcech církevních a náboženských, zejména též působnost, kterou dosud vykonávaly jiné ústřední úřady.

§ 2.

Do působnosti Státního úřadu pro věci církevní náleží zejména:

- a) normotvorná, řídicí a dozorčí činnost ve všech věcech církevních a náboženských;
- b) správní věci církví, náboženských společností, jejich složek, komunit, ústavů, nadací, kostelů, obročí, fondů, řeholí a klášterů, jakož i jejich věci hospodářské a finanční (majetkové právní jednání, věci stavební, správa církevních fondů a nadací a pod.);
- c) ochrana církevních památek;
- d) věci rozpočtové, úvěrové a plánovací v oboru církevním a náboženském bez újmy působnosti Státního úřadu plánovacího;
- e) osobní a platové věci duchovních, učitelů a zaměstnanců bohosloveckých fakult, učilišť a seminářů, jakož i učitelů náboženství;
- f) úprava vyučování náboženství, schvalování učebních osnov, učebnic a pomůcek, vrchní dozor na vyučování náboženství i na církevní učiliště všeho druhu v dohodě s ministerstvem školství, věd a umění;
- g) odborné posuzování církevního a náboženského tisku a publikací;

h) vydávání úředního věstníku pro duchovní, vydávání informačních zpráv a publikací;

i) věci náboženských spolků a organizací bez újmy působnosti ministerstva vnitra.

j) věci charitativní činnosti církví a náboženských společností;

k) péče o to, aby náboženský život se vyvíjel v souladu s ústavou;

l) sledování rozvoje mezinárodních styků církevních a náboženských.

§ 3.

(1) Práce Státního úřadu pro věci církevní se obstarávají v odboru kultovním, osobním, informačním a hospodářském a správním.

(2) Pro obor prací účetních, kancelářských a pisárských, zřízeneckých a pod. vybavuje se Státní úřad pro věci církevní vlastní účtárnou, pomocnou pokladnou, kancelářskou a hospodářskou správou.

§ 4.

Slovenský úřad pro věci církevní je organizován podle obdoby ustanovení § 3.

§ 5.

V krajích a okresích vykonávají působnost ve věcech náboženských a církevních příslušné krajské a okresní národní výbory a jsou v tomto oboru své působnosti podřízeny Státnímu úřadu pro věci církevní.

§ 6.

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem vyhlášení; provede je ministr pověřený řízením Státního úřadu pro věci církevní v dohodě se zúčastněnými členy vlády.

Zápotocký v. r.

Dr. Čepička v. r.

218.**Zákon****ze dne 14. října 1949****o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem.**

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

Osobní požitky duchovních.

§ 1.

Stát poskytuje podle dalších ustanovení zákona osobní požitky duchovním církví a náboženských společností, kteří působí se státním souhlasem v duchovní správě, v církevní administrativě nebo v ústavech pro výchovu duchovních. Státní úřad pro věci církevní může výjimečně v dohodě s ministerstvem financí přiznat osobní požitky i duchovním, kteří jsou jinak činní.

§ 2.

Státní souhlas lze udělit jen duchovním, kteří jsou československými státními občany, jsou státně spolehliví a bezúhonní a splňují i jinak všeobecné podmínky pro přijetí do státní služby. Státní úřad pro věci církevní může v případech hodných zvláštního zřetele prominouti podmínku státního občanství.

§ 3.

(1) Osobní požitky duchovních tvoří:

- a) základní plat,
- b) hodnotní přídavek a,
- c) odměna za vyšší výkon.

(2) Částky základního platu, způsob a míru jeho zvyšování, podmínky pro přiznání hodnotního přídavku a jeho výši, jakož i podmínky pro přiznání odměny za vyšší výkon a podrobnosti o této odměně stanoví vláda nařízením.

§ 4.

Náhrada cestovních, stěhovačích a jiných výloh.

Duchovní, kteří mají nárok na osobní požitky, mají též nárok na náhradu cestovních, stěhovačích a jiných výloh podle obecných předpisů.

§ 5.

Povinnost vyučovati náboženství.

Duchovní působící v duchovní správě jsou povinni vyučovati bezplatně náboženství na školách, není-li o vyučování náboženství jinak postaráno. Rozsah této povinnosti a bližší její úpravu stanoví v dohodě s ministrem školství, věd a umění nařízením ministr, který řídí Státní úřad pro věci církevní.

§ 6.

Sociální dávky.

Sociální dávky, zejména dávky na nezaopatřené děti, a pensijní zabezpečení duchovních a jejich rodinných příslušníků se poskytují podle obdoby předpisů platných pro státní zaměstnance. Podrobnosti stanoví vláda.

§ 7.

Působení a ustanovení duchovních.

(1) Duchovenskou (kazatelskou a pod.) činnost v církvích a náboženských společnostech mohou vyvíjeti jen osoby, které mají k tomu státní souhlas, a které vykonají slib. Znění slibu stanoví vláda nařízením.

(2) Každé ustanovení (volba, jmenování) těchto osob vyžaduje předchozího souhlasu státu.

(3) Uprázdňená místa jest obsaditi nejdéle do 30 dnů. Nestane-li se tak, může stát učiniti potřebná opatření k zajištění řádného chodu duchovní správy, církevní administrativy nebo výchovy duchovních.

§ 8.

Věcné náklady.

(1) Stát hradí církvím a náboženským společnostem podle jejich schváleného rozpočtu řádné věcné náklady spojené s výkonem bohoslužeb a jiných náboženských úkonů i s církevní administrativou.

(2) Na mimořádné věcné náklady poskytne stát v odůvodněných případech zvláštní pomoc.

§ 9.

Rozpočty.

(1) Zástupci církví a náboženských společností a správce církevního majetku jsou po-

vinni sestavovat rozpočty a závěrečné účty a předkládat je Státnímu úřadu pro věci církevní ke schválení.

(2) Rozpočty na řádné věcné náklady sestavují se podle skutečných potřeb, a to podle zásad státního rozpočtu; podrobnosti stanoví Státní úřad pro věci církevní v dohodě s ministerstvem financí.

§ 10.

M a j e t e k.

(1) Stát dozírá na majetek církví a náboženských společností.

(2) Zástupci církví a náboženských společností a správci církevního majetku sestaví soupis veškerého movitého a nemovitého jmění a majetkových práv církví a náboženských společností, jejich složek, komunit, ústavů, nadací, kostelů, obročí a fondů a předloží jej do tří měsíců od počátku účinnosti tohoto zákona Státnímu úřadu pro věci církevní. Podrobnosti stanoví Státní úřad pro věci církevní.

(3) Jakékoliv zcizení nebo zavazení majetku církví a náboženských společností vyžaduje předchozího souhlasu státní správy.

§ 11.

Z á n i k z á v a z k ů.

(1) Veškerý soukromý a veřejný patronát nad kostely, obročími a jinými církevními ústavy přechází na stát.

(2) Veškeré závazky přispívat na účely církví a náboženských společností, jejich složek, komunit, ústavů, nadací, kostelů, obročí a fondů, opírající se o patronát nebo o jiné právní důvody nebo dlouhodobé zvyklosti, zanikají, s výjimkou závazků členů církví a náboženských společností, vyplývajících ze zřízení státem schválených.

§ 12.

U č i l i š t ě p r o v ý c h o v u d u c h o v n í c h.

Stát vydržuje učiliště a ústavy pro výchovu duchovních.

§ 13.

T r e s t n í u s t a n o v e n í.

Jednání nebo opominutí odporující ustanovením tohoto zákona nebo předpisům vydaným podle něho, trestá, nejde-li o čin trestný soudně, okresní národní výbor jako správní přestupek pokutou do 100.000 Kčs. Pro případ nedobytnosti pokuty vyměří se zároveň podle míry zavinění náhradní trest vězení do 6 měsíců.

§ 14.

Z r u š o v a c í u s t a n o v e n í.

Všechny předpisy, které upravují právní poměry církví a náboženských společností, se zrušují.

§ 15.

Ú č i n n o s t a p r o v e d e n í z á k o n a.

Tento zákon nabývá platnosti dnem 1. listopadu 1949; provedou jej všichni členové vlády.

Gottwald v. r.

Dr. John v. r.

Zápotocký v. r.

Široký v. r.,
též za ministra
Dr. Clementise

Fierlinger v. r.

Dr. Ševčík v. r.

Dr. Dolanský v. r.

arm. gen. Svoboda v. r.

Dr. Gregor v. r.

Nosek v. r.

Kabeš v. r.

Dr. Nejedlý v. r.

Dr. Šrobár v. r.

Dr. Čepička v. r.

Kopecký v. r.

Klíment v. r.

Đuriš v. r.

Krajčír v. r.

Petr v. r.

Dr. Ing. Šlechta v. r.

Dr. Neuman v. r.

Erbán v. r.

Plojhar v. r.

Ing. Jankovcová v. r.

Ročník 1949.

6

Sbírka zákonů republiky Československé

Částka 68.

Vydána dne 26. října 1949.

Cena Kčs 5.—

O B S A H:

(219.—223.) 219. Nařízení o hospodářském zabezpečení církve římsko-katolické státem. — 220. Nařízení o hospodářském zabezpečení církve československé státem. — 221. Nařízení o hospodářském zabezpečení evangelických církví státem. — 222. Nařízení o hospodářském zabezpečení církve pravoslavné státem. — 223. Nařízení o hospodářském zabezpečení náboženských společností státem.

219.

Vládní nařízení ze dne 18. října 1949

o hospodářském zabezpečení církve římsko-katolické státem.

Vláda republiky Československé nařizuje podle zákona ze dne 14. října 1949, č. 218 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem:

§ 1.

- (1) Duchovní jsou zaměstnanci církve.
- (2) Osobní požitky duchovních poskytuje stát, pokud s jeho souhlasem působí v duchovní správě, církevní administrativě nebo v ústavech pro výchovu duchovních.

§ 2.

- (1) Duchovní působící v duchovní správě jest světský nebo řeholní duchovní, který se souhlasem státu vykonává buď samostatně nebo pomocně duchovní správu v určitém farním obvodu na místě zřízeném se státním souhlasem.
- (2) Duchovní správou se rozumí duchoven-ská péče o katolíky určitého farního obvodu, jakož i výkon církevních úkonů z ní plynoucích.
- (3) Pomocní duchovní mohou být ustanoveni, vyžadují-li to potřeby duchoven-ské péče (rozsáhlost farního obvodu, početnost farníků, pastorační ve veřejných ústavech, na př. v nemocnicích a pod.).

§ 3.

Duchovní působící v církevní administrativě jsou duchovní zaměstnaní se souhlasem státu v konsistořích a členové kapitul na místech zřízených se státním souhlasem.

§ 4.

Duchovní působící v ústavech pro výchovu duchovních jsou duchovní působící se souhlasem státu jako učitelé bohosloveckých učilišť a jako činovníci v kněžských seminářích na místech zřízených se státním souhlasem.

§ 5.

- (1) Za místa zřízená se státním souhlasem se považují ta místa, která Státní úřad pro věci církevní po slyšení příslušného církevního orgánu za taková prohlásí.
- (2) Zřízení nových míst vyžaduje souhlas Státního úřadu pro věci církevní v dohodě s ministerstvem financí.

§ 6.

Duchovním, kteří jsou činni jinak než je uvedeno v § 1, odst. 2, může Státní úřad pro věci církevní v dohodě s ministerstvem financí po slyšení příslušného církevního orgánu přiznati osobní požitky, požádají-li o to písemně.

§ 7.

- (1) Na místa zřízená se státním souhlasem mohou být ustanoveni a osobní požitky podle tohoto nařízení mohou pobírat jen duchovní, kteří jsou českoslovenští státní občané, státně spolehliví, bezúhonní a vyhovují i jinak všeobecným podmínkám pro přijetí do státní služby.

(2) V případech hodných zvláštního zřetele povoluje Státní úřad pro věci církevní výjimku, pokud jde o československé státní občanství, a to na žádost duchovního nebo příslušného církevního orgánu aneb z moci úřední.

§ 8.

(1) Osobní požitky duchovních uvedených v § 1, odst. 2 tvoří základní plat, hodnostní přídavek a odměna za vyšší výkon. Vyplácejí se stejně jako služební příjmy státních zaměstnanců.

(2) Duchovním, kteří zastávají úřad spojený se zvláštní odpovědností, může být přiznán hodnostní přídavek. Mimořádné pracovní zatížení duchovního, jeho veřejná činnost, jakož i jeho podíl na budovatelském úsilí pracujícího lidu mohou býti zhodnoceny odměnou za vyšší výkon.

§ 9.

(1) Základní plat činí 36.000.— Kčs ročně a zvyšuje se po každých třech letech započítatelné služební doby o 3.600.— Kčs ročně, nejvýše však celkem dvanáctkrát.

(2) Započítatelnou služební dobou se rozumí doba ztrávená v jakékoliv církevní funkci, ve veřejné nebo vojenské službě a ve službě soukromé, a to ve stejném rozsahu jako u státních zaměstnanců.

(3) Základní plat se snižuje o jiný stálý příjem, jehož duchovní požívá z veřejných prostředků. Toto ustanovení se nevztahuje na odměny za výkon duchovenské péče ve veřejných ústavách, na odměny za vyučování náboženství na školách, na platy členů vlády, sboru pověřenců, Národního shromáždění, Slovenské národní rady a na odměny členů národních výborů.

§ 10.

Duchovním náleží dávky na děti osvojené a na schovance obdobně podle předpisů platných pro státní zaměstnance.

§ 11.

(1) Pro přiznání hodnostního přídávku zařazují se duchovní podle míry odpovědnosti a podle významu zastávaného úřadu do těchto stupnic:

- I. samostatní duchovní správce, duchovní s funkcí dozorců a úředníci konsistoří;
- II. představení kněžských seminářů, učitelé bohosloveckých učilišť, konsistorní kanceláři, ordinariátní sekretáři a sídelní kanovníci;

III. dignitáři kapitul, generální a kapitální vikáři, světitelští biskupové a opati;

IV. arcibiskupové, diecézní biskupové a apoštolští administrátoři.

(2) Hodnostní přídavek činí ročně:

v I. stupnici	12.000.— Kčs,
ve II. stupnici	24.000.— Kčs,
ve III. stupnici	36.000.— Kčs,
ve IV. stupnici	48.000.— Kčs.

(3) Duchovním zařazeným do I. a II. stupnice přiznává hodnostní přídavek krajský národní výbor, duchovním zařazeným do III. a IV. stupnice Státní úřad pro věci církevní.

§ 12.

(1) Odměna za vyšší výkon činí nejvýše 2.000.— Kčs měsíčně. Úhrn odměn nesmí přesahovati 15% celkového nákladu na základní platy a hodnostní přídávky.

(2) O přiznání odměny a její výši rozhoduje po slyšení příslušného církevního orgánu u duchovních III. a IV. stupnice Státní úřad pro věci církevní, u ostatních duchovních krajský národní výbor.

§ 13.

(1) Duchovním náleží náhrada cestovních, stěhovacích a jiných výloh za nezbytně nutné služební cesty obdobně podle předpisů platných pro státní zaměstnance.

(2) Cesty jest předem hlásiti okresnímu národnímu výboru trvalého úředního působení, vyjímající cesty, které nestrpí odkladu.

(3) Cestovní účty se předkládají měsíčně okresnímu národnímu výboru, aby je upravil a předložil krajskému národnímu výboru k rozhodnutí o náhradě.

§ 14.

(1) Duchovní v duchovní správě jsou povinni bezplatně vyučovati náboženství na školách prvního a druhého stupně, není-li ve farním obvodu o vyučování náboženství postaráno zvláštním učitelem náboženství.

(2) Bezplatná vyučovací povinnost činí u pomocných duchovních 10 hod. týdně, u samostatných duchovních správců 8 hod. týdně; duchovní s funkcí dozorců tuto povinnost nemají.

(3) Do rozsahu bezplatné vyučovací povinnosti se započítává cesta do školy a zpět, činí-li vzdálenost školy od bydliště alespoň 1.5 km, a to tak, že se 4 km cesty počítají za jednu vyučovací hodinu.

(4) Nedosahuje-li v některém farním obvodu celkový počet všech vyučovacích hodin rozsahu stanoveného v odstavci 2, považuje se bezplatná vyučovací povinnost duchovního za splněnou.

(5) Převyšuje-li vyučování rozsah bezplatné vyučovací povinnosti, honorují se nadpočetné vyučovací hodiny, cesty v to nepočítajíc, podle příslušných předpisů, a za cesty tam a zpět přísluší duchovnímu náhrada podle § 13, odst. 1.

(6) Jestliže duchovní v některém týdnu bez vlastního zavinění nemohl splnit bezplatnou vyučovací povinnost, nemá to za následek zkrácení honoráře za nadpočetné vyučovací hodiny v jiných týdnech.

§ 15

(1) Duchovní a jejich rodinní příslušníci mají nárok na penzijní zabezpečení obdobně podle předpisů platných pro státní zaměstnance.

(2) Pensijím základnu tvoří 75% poslední dosaženého základního platu a hodnotního přídatku.

§ 16.

(1) Jakoukoliv duchovenskou činnost mohou vykonávat světští i řeholní duchovní jen se státním souhlasem.

(2) Státní souhlas si duchovní vyžádá od krajského národního výboru svého trvalého bydliště, po př. jeho prostřednictvím od Státního úřadu pro věci církevní (duchovní III. stupnice) nebo od vlády (duchovní IV. stupnice).

§ 17.

(1) Každé ustanovení duchovního na místo zřízené se státním souhlasem vyžaduje předchozí souhlas státu.

(2) Tento souhlas si vyžádá písemně příslušný církevní orgán u pomocných duchovních a u duchovních I. a II. stupnice od krajského národního výboru, u duchovních III. stupnice od Státního úřadu pro věci církevní. Jmenování duchovních IV. stupnice vyžaduje předchozí souhlas vlády.

§ 18.

(1) Ustanovení duchovního bez předchozího státního souhlasu má za následek, že se duchovnímu nedostane osobních požitků a místo se považuje za uprázdněné.

(2) Pozbude-li duchovní způsobilosti pro ustanovení ve smyslu § 7, odst. 1, projedná orgán příslušný podle § 17, odst. 2 případ s příslušným církevním orgánem; nebude-li do 14 dnů zjednána náprava, požádá, aby příslušný církevní orgán duchovního odstranil a

rozhodne současně, nemá-li býti duchovnímu zastavena výplata osobních požitků. Nevyhoví-li církevní orgán žádosti za odstranění duchovního do 14 dnů považuje se místo za uprázdněné.

(3) Uprázdňená místa jest obsaditi nejdéle do 30 dnů; po uplynutí této lhůty může učiniti stát opatření potřebná k zajištění řádného chodu duchovní správy, církevní administrativy nebo výchovy duchovních. V odůvodněných případech může Státní úřad pro věci církevní výjimečně povolití prodloužení lhůty.

§ 19.

(1) Předpokladem výkonu duchovenské činnosti je složení slibu věrnosti Československé republice.

(2) Slib zní: „Slibuji na svou cest a svědomí, že budu věren Československé republice a jejímu lidově demokratickému zřízení a že nepodniknu nic, co by bylo proti jejím zájmům, bezpečnosti a celistvosti. Budu jako občan lidově demokratického státu plnit svědomitě povinnosti, jež vyplývají z mého postavení, a vynasnažím se podle svých sil podporovat budovatelské úsilí směřující k blahu lidu“

(3) Tento slib skládají pomocní duchovní a duchovní I. stupnice do rukou předsedy okresního národního výboru, duchovní II. stupnice do rukou předsedy krajského národního výboru, duchovní III. stupnice do rukou ministra, pověřeného řízením Státního úřadu pro věci církevní, a duchovní IV. stupnice do rukou předsedy vlády.

§ 20.

(1) O každém duchovním vede krajský národní výbor evidenční list, do něhož se zapisují osobní data rozhodná pro služební poměr, pro příznání a výměru osobních požitků a pro nárok na sociální dávky.

(2) Duchovní ohlásí tato data ihned, jakmile byl po prvé ustanoven, a oznamuje všechny změny, které se týkají jeho služebního poměru.

§ 21.

(1) Osobní požitky podle tohoto nařízení nahrazují všechny dosavadní stálé požitky, které duchovním plynou z jejich povolání nebo v souvislosti s ním, z výnosu obročí, z patronátních a všelikých jiných závazků nebo ze státních prostředků, po př. z veřejných fondů podle dosavadních právních předpisů, jakož i všechny individuální osobní přídavky, podpory, výpomoci nebo odměny.

(2) Ustanovení odstavce 1 se nevztahuje na platy a odměny uvedené v § 9, odst. 3, větě druhé.

§ 22.

(1) Stát hradí církvi řádné věcné náklady a náklady na obstarávání prací osobami, které nejsou duchovními.

(2) Na mimořádné věcné náklady poskytne stát v odůvodněných případech zvláštní pomoc.

§ 23.

(1) Věcné náklady jsou náklady bohoslužebné a náklady správní.

(2) Náklady bohoslužebnými rozumějí se náklady na církevní budovy, bohoslužebná zařízení a bohoslužebné úkony.

(3) Náklady správní jsou náklady spojené s provozem církevních úřadů.

§ 24.

(1) Řádnými náklady jsou náklady každoročně pravidelně se opakující. Patří k nim náklady na běžné udržovací opravy budov a vnitřního zařízení.

(2) Mimořádnými náklady se rozumějí investice stavební i nestavební, nákladné obnovy vnitřního zařízení a pod.

§ 25.

(1) Výše řádných věcných nákladů se zkoumá v rámci diecése na základě dílčích rozpočtů a závěrečných účtů jednotlivých církevních složek v obvodu diecése.

(2) Rozpočty musí být sestaveny podle zásad státního rozpočtu, při čemž jest dbáti na prosté úspornosti. Bližší pokyny pro sestavování rozpočtů i závěrečných účtů vydá Státní úřad pro věci církevní v dohodě s ministerstvem financí.

(3) Z dílčích rozpočtů jednotlivých složek svého obvodu sestaví konsistoře celkový rozpočet diecése na příští rok, který předloží do konce měsíce března běžného roku Státnímu úřadu pro věci církevní ke schválení spolu s obdobně vypracovaným závěrečným účtem za minulý rok.

(4) Pro rok 1950 jest nutno předložiti rozpočet do 15. listopadu 1949.

§ 26.

(1) Na základě předložených rozpočtů a závěrečných účtů vyměří Státní úřad pro věci církevní částku nutnou k úhradě skutečné potřeby jednotlivých diecéseí.

(2) Skutečná potřeba je rozdíl mezi celkovým celoročním vydáním a příjmem.

(3) Do příjmů se započítává výnos veškerého nemovitého i movitého církevního majetku bez rozdílu, zda doposud sloužil k úhradě nákladů osobních nebo věcných, dále výnos všech majetkových práv, jakož i sbírky, dary, dědictví, odkazy a veškeré ostatní příjmy s výjimkou poplatků štolových.

(4) Aby byl získán podklad ke zjištění příjmů podle předchozího odstavce, provedou konsistoře soupis veškerého majetku a majetkových práv všech církevních složek v obvodu diecése, včetně jednotlivých komunit, ústavů, nadací, kostelů, obročí a fondů.

(5) Soupisy majetku předloží konsistoře do 31. ledna 1950 Státnímu úřadu pro věci církevní, jemuž budou pravidelně ročně hlásiti změny ve stavu majetku ke dni 31. prosince každého roku.

§ 27.

Stát dozírá na církevní majetek tím, že zkoumá církevní hospodaření a vyhrazuje si předchozí schválení všech důležitých majetkově právních jednání, týkajících se tohoto majetku. Výkon působnosti jednotlivých orgánů upraví Státní úřad pro věci církevní.

§ 28.

(1) O zvláštní pomoc na mimořádné věcné náklady žádají jednotlivé církevní složky Státní úřad pro věci církevní prostřednictvím konsistoře.

(2) Žádosti je nutno doložiti takovými doklady, z nichž by bylo patrné, že potřeba je nezbytná, že se uspokojuje hospodárně a že je na ni v jednotném hospodářském plánu pamtováno.

§ 29.

Na stát přechází patronát nad římsko-katolickými kostely, obročími a jinými církevními ústavu, vykonávaný dosud veřejnými fondy a nadacemi, obcemi, okresy, kraji a ostatními veřejnoprávními korporacemi, dále patronát váznoucí na majetku, na který se vztahují zákony ze dne 18. dubna 1919, č. 215 Sb., o zabrání velkého majetku pozemkového, ze dne 11. července 1947, č. 142 Sb., o revizi první pozemkové reformy, ze dne 21. března 1948, č. 46 Sb., o nové pozemkové reformě (trvalé úpravě vlastnictví k zemědělské a lesní půdě), dekret presidenta republiky ze dne 21. června

1945, č. 12 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku, nařízení Slovenské národní rady ze dne 23. srpna 1945, č. 104 Sb. n. SNR, o konfiskování a urychleném rozdělení zemědělského majetku a dekret presidenta republiky ze dne 25. října 1945, č. 108 Sb., o konfiskaci nepřátelského majetku a Fondch národní obnovy, jakož i jiný veřejný a soukromý patronát.

§ 30.

(1) Stát vykonává patronát tak, že prezentuje příslušnému ordináři vhodně uchazeče na uprázdněná obročí.

(2) Konkursy na uprázdněná obročí vypisuje příslušná konsistoř vždy v nejbližším čísle Věstníku katolického duchovenstva. Konsistoř předloží státu žádosti všech uchazečů a v předkládací zprávě označí uchazeče, jež nepokládá za způsobilé k presentaci. Zamítavé stanovisko je nutno řádně odůvodnit důvody; jež nejsou v rozporu s právním řádem Československé republiky. Z uchazečů, kteří nebyli důvodně zamítnuti, prezentuje stát toho, jehož uzná za nejzpůsobilějšího. Příslušný ordinář jest povinen učelit presentovanému církevní úřad do 14 dnů ode dne presentace. Neučiní-li tak ve stanovené lhůtě, má se za to, že presentovanému byl úřad udělen.

§ 31.

Veškeré závazky přispívat na účely církve, jejích složek, komunit, ústavů, nadací, kostelů, obročí a fondů, opírající se o patronát nebo jiné právní důvody nebo dlouholeté zvyklosti, zanikají.

§ 32.

(1) Ústavy pro výchovu duchovních jsou bohoslovecká učiliště a kněžské semináře.

(2) Stát hradí jejich osobní i věcné náklady.

§ 33.

Toto nařízení nabývá účinnosti dnem 1. listopadu 1949; provede je ministr pověřený řízením Státního úřadu pro věci církevní v dohodě s ministrem financí.

Zápotocký v. r.
Dr. Čepička v. r.

220.

**Vládní nařízení
ze dne 18. října 1949**

o hospodářském zabezpečení církve československé státem.

Vláda republiky Československé nařizuje podle zákona ze dne 14. října 1949, č. 218 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem:

§ 1

(1) Duchovní a kazatelé z povolání (dále jen duchovní) jsou zaměstnanci církve; jejich odbornou způsobilost posuzuje příslušný církevní orgán.

(2) Osobní požitky duchovních poskytuje stát, pokud s jeho souhlasem působí v duchovní správě, církevní administrativě nebo v ústavech pro výchovu duchovních.

§ 2.

(1) Duchovní působící v duchovní správě jest duchovní, který se souhlasem státu vykonává buď samostatně nebo pomocně duchovní správu v určité náboženské obci na místě zřízeném se státním souhlasem.

(2) Duchovní správou se rozumí duchovenská péče o členy československé církve určité náboženské obce, jakož i výkon církevních úkonů z ní plynoucích.

(3) Pomocní duchovní mohou býti ustanoveni, vyžadují-li to potřeby duchovenské péče (rozsáhlost náboženské obce, početnost příslušníků náboženské obce, pastorační ve veřejných ústavech, na př. v nemocnicích a pod.).

§ 3.

Duchovní působící v církevní administrativě jsou duchovní zaměstnaní se souhlasem státu v diecézních radách a ústřední radě na místech zřízených se státním souhlasem.

§ 4.

Duchovní působící v ústavech pro výchovu duchovních a kazatelů z povolání jsou duchovní působící se souhlasem státu jako učitelé bohosloveckých učilišť a jako činovníci v bohosloveckých kolejiích na místech zřízených se státním souhlasem.

PŘÍLOHA V.

Biskup Josef Hlouch

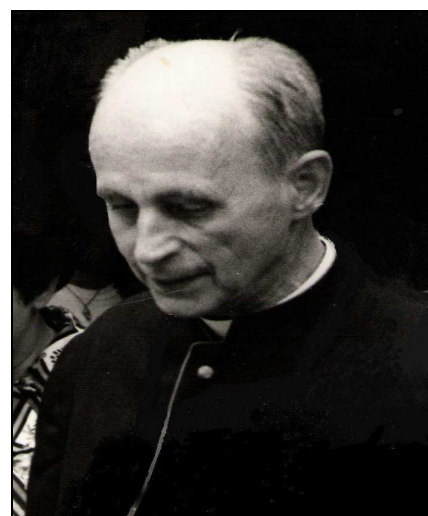
P. Josef Buchta

P. Antonín Titman

P. Miloslav Trdla

P. Josef Kavale

PŘÍLOHA VI.

JEDNOTNÝ NÁRODNÍ VÝBOR
V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

Zn. 07-H/52-III.

V Ces. Budějovicích dne 28.III.1952.

V odpovědi uveďte vždy tuto značku

N á l e s .

Trestní komise Jednotného národního výboru v Českých Budějovicích uznala na základě trestního řízení provedeného podle zák. č. 89/50 Sb

p r á v e m :

ThDr Josef H l o u c h , nar. dne 26.III.1902 v Lipníku, okr. Třebíč, biskup v Českých Budějovicích, bytem v Českých Budějovicích, Biskupská ul. č. 2 je vinen, že jako biskup českobudějovické diecése vykonával duchovenskou činnost, ačkoli odmítl složití předepsaný slib věrnosti Československé republice a pokusil se ve své funkci mařití opatření, která učinil Státní úřad pro věci církevní při úpravě právních poměrů církve římsko-katolické a projevil nepřátelský postoj vůči lidově demokratickému státu.

Tím se dopustil přestupku § 101 tr.zák.spr.č. 88/50 Sb a trestá se podle téhož ustanovení pokutou Kčs 50.000,--.

slovy: padesát tisíc korun čs

ve prospěch státní pokladny. V případě nedobytnosti odnětím svobody v trvání 14 dnů.

Současně se mu ukládá podle § 23 vedlejší trest a zakazuje se mu pobyt mimo místo, které mu bude určeno ministerstvem vnitra.

Odůvodnění:

Konáním šetření a po provedeném ústředním jednání bylo zjištěno: Lidově demokratická republika Československá zaručila ve svém základním zákoně v ústavě 9. května nejširší náboženskou svobodu, jak jí vytýčil již program první Československé vlády osvobozené vlasti, vyhlášený v dubnu 1945 v Košicích. Od prvních dnů poskytovala osvobozená republika všem církvím možnost úplného a nerušeného rozvoje. Při tom se postarala, aby tyto zásady nezůstaly na papíře, ale uvedla je opravdu v život.

Poskytla nejen trestní ochranu nerušenému výkonu náboženské svobody, ale zákonem o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností se státních prostředků zajistila, aby církev

JEDNOTNÝ NÁRODNÍ VÝBOR
V ČESKÝCH BUDEJOVICÍCH

Zn. _____
V odpovědi uveďte vždy tuto značku

V Ces. Budějovicích dne _____

- 2 -

nebyly od svého náboženského a mravního poslání odváděny hmotnými starostmi. Pracující lid však nejednou dokázal, že nepřipustí zneužívat náboženské svobody k jakékoli zrádcovské, rozvratnické činnosti proti lidově demokratické republice a jakkoli brzdit budování šťastnější budoucnosti. Je samozřejmé, že od duchovních požaduje, aby usnali vládu lidu, aby dohržovali zákony, které lid odhlasoval a aby prokázali svou věrnost a oddanost republice.

Požadavek slibu věrnosti republice, každému, kdo vykonává veřejnou funkci, vyplývá přirozeně z ústavy 9. května.

Ve shodě s touto zásadou, předpisy o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností, požadují právem složení slibu věrnosti republice a jejímu lidově demokratickému zřízení, jako předpoklad pro vykonávání duchovenské činnosti.

Jestliže obviněný, přes tuto zákonem vysloveně stanovenou povinnost, vykonával duchovenskou činnost, bez složení slibu věrnosti republice, pokoušel se ve své funkci mařiti opatření, která učinil státní úřad pro věci církevní, čímž projevoval svůj nepřátelský postoj vůči lidově demokratickému zřízení, nesplnil povinnost týkající se právních poměrů církví a náboženských společností, dopustil se tak přestupku § 101 tr.zák.spr.

Toto provinění proti lidovému právnímu řádu nabylo svého zvlášť závažného přestupku, kterého obviněný ve své vysoké funkci si musil býti plně vědom, když svým odporem k lidově demokratickému zřízení snažil se přenášeti na podřízené církevní hodnostáře, bránil jim v jejich snaze o loyální postoj vůči státu a snažil se je utvrzovat v odporu proti zákonům.

Závažnost přestupků, zaměřených zejména proti budovatelskému úsilí pracujícího lidu, vedla proto trestní komisi k tomu, aby vedle hlavního trestu pokuty, uložila jako vedlejší trest zákaz a příkaz pobytu.

Proti tomuto nálezu lze se odvolati do 15 dnů, počínajíc dnem následujícím po dni předání podáním učiněným prostřednictvím Jednotného národního výboru v Českých Budějovicích Krajskému národnímu výboru tamtéž.

JCT 0101 - 1973 - 20

předseda trestní komise.

PŘÍLOHA VII.

Jednotný národní výbor v Českých Budějovicích.

Paří

Mgr. Josef Hlouček
biskup

Č. Budějovice.

V Ě H Ě R .

Na základě oznámení Státního úřadu pro věci církevní,
stal jste se důvodně podezřelým z přestupku § 101 tr. zák. spr.
č. 88/50 Sb.

Pozděně je odůvodněná obava, že se budete bránit
objasnění věci a že použijete možnosti k narušení poměru mezi
církví a státem, ukládáme Vám podle § 15 zák. č. 89/50 Sb. ome-
zení pobytu, že až do právoplatného ukončení řízení se budete
zadržovat v místě, které Vám bude určeno ministerstvem vnitra.

Za J N V :

referent III. referátu

V Českých Budějovicích, dne 28.3.1952.

PŘÍLOHA VIII.

NOVÝ KAPITULNÍ VIKÁŘ V ČESKOBUDĚJOVICKÉ DIECÉSI

Ze Státního úřadu pro věci církevní se úředně oznamuje:

Protože českobudějovickému biskupu ThDr Josefu Hlouchovi byla pro jeho zamítavé stanovisko k církevním zákonům nálezem správních orgánů podle § 101 a 23 správního trestního zákona uložena pokuta a jemu určen pobyt mimo českobudějovickou diecési, došlo k uprázdnění úřadu českobudějovického ordináře.

Proto se dne 31. III. t. r. sešla českobudějovická kapitula u sv. Mikuláše, která přijala resignaci dosavadního generálního vikáře P. Buchty na tento úřad a zvolila ho potom jednomyslně kapitulním vikářem diecése českobudějovické.

Státní úřad pro věci církevní udělil nově zvolenému kapit. vikáři k vykonávání jeho nového úřadu souhlas.

Nový kapitulní vikář P. Buchta narodil se 10. III. 1912 v Štěpánovicích na Hlučínsku jako jedno z deseti dětí dělníka. Po studiích na bohoslovecké fakultě v Olomouci byl kaplanem ve Valašské Bystřici, v Komárově a po vypovězení gestapem v Olomouci u sv. Mořice, kde se zapojil do ilegálního hnutí. Po ukončení války vrátil se do rodného Slezska, účastnil se veřejného života a záhy našel správný poměr k lidové demokracii.

Později byl jmenován biskupem Hlouchem generálním vikářem českobudějovické diecése, kde působil delší dobu a získal si vbrzku důvěru a úctu duchovenstva i věřících této diecése.

Jeho volba za kapitulního vikáře je významným mezníkem v jeho životě. Akt Svatomikulášské kapituly možno označiti za šťastný krok, který bude dalším příspěvkem k dobrému soužití státu i církve.

Věstník katolického duchovenstva č. 4 ze dne 28. dubna 1952.

PŘÍLOHA IX.

O P I S

Dr. Josef Hlouček, biskup českobudějovický-
k čís. JNVv Čes. Budějovicích 06-7-B/52-III.

11. dubna 1952.

Odvolační.

Krajskému národnímu výboru

v Čes. Budějovicích.

Shora označeným, dne 29. března 1952 ~~xxx~~ doručeným výměrem byla podepsanému uložena pokuta 50.000 Kčs, byl odvezen ze svého biskupského sídla mimo svou diecesi a internován.

Jako důvod se uvádí "že: jako biskup vykonával duchovenkou činnost, ačkoli odmítl složit předepsaný slib věrnosti republice, pokoušel se ve své funkci mařití opatření, která učinil státní úřad pro věci církevní, čímž projevily nepřátelský postoj proti lidové demokratickému státu."

Proti tomuto obvinění a výměru podává podepsaný v zákonité lhůtě odvolání.

A. "Vykonával jako biskup duchovenkou činnost.."

Vykonával jsem jako biskup duchovenkou činnost, i když jsem nesložil nového slibu, avšak:

a/Jsem biskupem českobudějovickým se souhlasem vlády min. předsedy Kl. Gottwalda, v jehož presidiu jsem též před svou konsekrací slib složil.

b/Možnost výkonu bisk. úřadu byla mi SÚC snížena na minimum, zvláště od 24.5.1950.

c/od r. 1949 vyřizoval jsem jen ty věci, které mi předal zmocněnec SÚC za které též od května 1950 odesílal, když mu byly od podepsaného prostřednictvím policie dodány.

d/Nejdůležitější úřední záležitosti, jako kanonikáty, velmi mnoho ustanovní kněží, ustanovení vikářů, rozdělení vikariátů/připravené/atd. jsem konal na výslovné přání lidové správy resp. zmocněnce SÚC. Vůbec-bylo mi možno ve správě diecese vykonati jen to, co mi k vyřízení předal a s čím souhlasil zmocněnec SÚC.

Za úřední činnost, kterou jsem konal mocí svého biskupského úřadu v rozhu, určeném úřady, s jejich výslovným souhlasem nebo na jejich přání, nemohu býti trestán.

B. "Odmítl složit slib věrnosti republice."

Slib věrnosti republice jsem složil, jak/prohlašuji v bodu A.a/ a chci jej za všech okolností zachovat. Nikdy jsem neodmítl zásadně slib složit. Opětne jsem prohlašoval, že slib za všech okolností zachovám. Kdyby byl žádán jen slib, zákonem stanovený, byl by jej podepsaný znova bez obtíží složil, avšak nemohl schváliti všech opatření, vůči církvi učiněných, jak to bylo připojováno k slibu.

Opatření vůči podepsanému byla ve mi tíživá. V červnu 1949 zmocněnec Nožička, ač měl ve stát. dekretu, že má dozírat na konsistoř, žádal vydár celého úřadu a páčínal si tak, že to ani věci ani úřadům neprospělo. Byl to postup jiný než v jiných konsistořích, ač byl na to zmocněnec Nožička upozornován a žádán, aby nepřekračoval kompetence, dané mu dekretem. Týž vzal podepsanému násilím osobní vůz tatra, darovaný kněžstvem. Odůvodňoval své počínání tím, že prý to darování nebylo platné a že by kněžstvo za to mohlo býti stínáno. Náhradnímu vozu, který byl opatřen z vraku, bylo odnato povolení k jízdě, ač podepsaný již neměl platu a měl konat úřední cesty.

PŘÍLOHA X.

KRAJSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

č. j.: 06- 07 - H/52-III.
Při odpovědi uveďte vždy tuto značku jednací.

V ČES. BUDĚJOVICÍCH, dn. 21. května 1952.

Pan
Dr. Josef H l o u c h

Druhopis

N á l e z .

Trestní odvolací komise Krajského národního výboru v Českých Budějovicích rozhodla se ve smyslu ustanovení §§ 69 a 70 odst.1. tr. ř.spr. o odvolání včas podaném Dr. Josefem Hlouchem, býv. biskupem českobudějovickým do nálezu JNV Zn: 07-H/52-III ze dne 28.III.1952 takto:

p r á v e m :

Odvolání se zamítá a napadený nález se potvrzuje.

O d ů v o d n ě n í :

Napadený nález zjistil, že Dr Josef Hlouch

1. jako biskup českobudějovické diecése vykonával duchovenskou činnost, ačkoliv odmítl složití předepsaný slib věrnosti Československé republice ;
2. pokusil se ve své funkci mařiti opatření, která učinil Státní úřad pro věci církevní při úpravě právních poměrů církve římsko-katolické;
3. projevil nepřátelský postoj vůči lidové demokratickému státu.

Tuto činnost kvalifikuje napadený nález jako přešůpek podle § 101 tr.z.spr. a trestá Dr. Josefa Hloucha pokoutou Kčs 50.000.-, v případě nedobytnosti odnětím svobody v trvání 14 dnů jako trestem hlavním a trestem určení pobytu podle § 23 tr.z. spr. jako trestem vedlejším.

Ve svém odvolání Dr. Josef Hlouch ponechává nepovšimnutu otázku právní kvalifikace své činnosti a otázku trestu, brojí proti prvním dvěma bodům skutkového zjištění napadeného nálezu a žádá, aby napadený nález by zrušen.

Trestní odvolací komise, zabývající se celým napadeným nálezem ve smyslu § 70 odst.1.tr.ř.spr. dospěla k názoru, že nejsou dány důvody, pro které by měl být napadený nález zrušen nebo měněn.

./.

JCT 0101 8124 51

RAJSKÝ NÁRODNÍ VÝBOR V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

J.:
odpovědi uveďte vždy tuto značku jednací.

V ČES. BUDĚJOVICÍCH, dne

2/

Odvolatel ve svém odvolání především přehlíží základní pravidla v Československé lidově demokratické republice platné. Tak pokud mluví o nějakém církevním právu a dovolává se ustanovení Corpus inris canonici jako nějakého v Československu platného práva, argumentuje tím, že ř.kat. církev je církví uznanou, snaží se tím popřít základní ustanovení Ústavy 9. května podle kterých zdrojem veškeré moci v Československu je čsl. pracující lid a samozřejmý závěr z toho vyplyvající, že jediné právo, které v Československu platí jsou zákony, na kterých se usneslo Národní shromáždění. Okolnost, že ř. kat. církev je v Československu církví státem uznanou, znamená pak tolik, že čsl. pracující lid si váží osobního přesvědčení každého pracujícího člověka, tedy i příslušníka ř.kat. církve, uznává právo římských katolíků na svobodný veřejný výkon jejich náboženství a to v rámci ř.kat. církve, pokud ovšem těchto není zneužíváno politickými představiteli Vatikánu k zvrácení lidovědemokratického zřízení v Československu.

Poněvadž ke konkrétním pokusům tohoto druhu v nedávné době došlo, vyhrazuje si ovšem pracující lid a jeho vláda dohled nad činností jednotlivých orgánů církve. Tento dohled je upraven v ustanoveních z č.217 a 218/49 Sb., a pokud se týká odvolavatele i ve vl. n.č.219/49 Sb. V posléze vitovaném vl.n. je pak v § 19 ustanoveno, že předpokladem výkonu duchovenské činnosti je složení slibu věrnosti Československé republice a je zde uveden i text tohoto slibu.

Odvolatel takový slib nesložil. Pokud se dovolává slibu složeného před svým vysvěcením, je nutno mu připomenout, že se nejedná o slib bezvýhradný, nýbrž o slib ve znění t.zv. Modu vivendi. Tato politická dohoda mezi buržoásní ČSR a Vatikánem, alespoň ve výkladu, který jí dává Vatikán, pak právě ve věci slibu odporovala již tehdy ústavě z r.1920 a je v rozporu s celým lidovědemokratickým zřízením. Jestliže totiž každý občan ČSR je povinen věrností republice, pak je politickou provokací pracujícího lidu, jestliže biskup tuto věrnost slibuje s výhradou " jak se sluší na biskupa ", což ve vatikánském výkladu znamená: pokud to neodporuje církevnímu právu."

U odvolání použijte vždy tuto značku jednací.

V ČES. BUDĚJOVICÍCH, dne

3/

Jestliže tedy odvolatel ve svém odvolání se tohoto slibu dovolává, pokračuje v této provokaci a dáváním najevo své pohrdání suverénníou čsl. pracujícího lidu a tím i nepřátelství k lidově - demokratickému zřízení.

Odvolatel pak tímto svým tvrzením potvrzuje ještě jen zjištění napadeného nálezu, že totiž vykonával duchovenskou činnost, ačkoliv odmítl složit předepsaný slib a znovu projevuje svůj nepřátelský postoj vůči ČSR.

Již tato zjištění naplňují skutkovou podstatu přestupku, pro který byl odvolatel uznán vinným.

Leč ani v tomto bodě, který brojí proti zjištění, že se pokusil mařit opatření, která učinil SÚC, nelze odvolateli přisvědčiti.

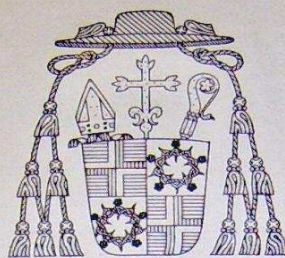
Pokud odvolatel uvádí jediný případ, kdy na oko a se skrytým obmyslem, který nyní v odvolání přiznává, vykonával svůj úřad po předchozí dohodě s SÚC, je nutno k tomu podotknouti, že se jedná právě o případ jediný a to ještě odvolatel, jak v odvolání přiznává očekával pro sebe od tohoto počínu osobní prospěch. V řadě dalších případů se pokoušel odvolatel vykonávati svůj úřad v rozporu se zájmy pracujícího lidu, ale zato v plném souhlase se zájmy vatikánské - lidu nepřátelské politiky a nakonec vůbec jakoukoliv spolupráci s SÚC svým naprosto negativním postojem znemožnil.

Pokud ještě odvolatel uvádí řadu okolností s posuzovaným případem nespojujících, činí tak tonem a formou, z kterých je jen více patrné jeho naprosto negativní a přímo nepřátelské stanovisko k lidově demokratickému zřízení a jeho reprezentům.

Jestliže tedy, skutková zjištění napadeného nálezu jsou nezvratná, jak odvolací komise zjistila jak ze spisu, tak i z odvolání, jejich právní hodnocení odpovídá zákonu a i výše trestu je podle názoru odvolací komise úměrná zavinění odvolatele, nezbylo než odvolání zamítnout a napadený nález v celém rozsahu potvrdit.

Toto rozhodnutí je konečné.

Předseda trestní komise KNV :

PRÁCE + OBĚT + LÁSKA

ŠTĚPÁN MARIA
BISKUP LITOMĚŘICKÝ

Veledůstojný pane kanovníku!

Po předběžném, zákonem č. 218/1949, § 7, odst. 2. stanoveném státním souhlasu č.j.1035 ze dne 7. července 1972 jmenuji Vás ve smyslu kánonu 432, § 2, s přihlédnutím k vládnímu nařízení 219/1949, § 18, odst. 3

k a p i t u l n í m v i k á ř e m
diecéze českobudějovické.

Přeji Vám mnoho úspěchu a Boží pomoci.

V bratrské úctě

Stepán Trochta
biskup litoměřický.

V litoměřicích dne 7. července 1972.

*Jan Blaher
kancler
biskupské kurie*

Veledůstojný
P. Miloslav TRDLA
kanovník

Č e s k é B u d ě j o v i c e

PŘÍLOHA XII.

KATEDRÁLNÍ KAPITULA v Českých Budějovicích

Zápis o provedení volby kapitulního vikáře diecéze českobudějovické

ze dne 9.ledna 1974, která byla provedena pro nemoc nejd.p.
kanovníka Jana Kopačky v Klatovech.

Na základě stanov katedrální kapituly v Českých Budějovicích se sešla dnešního dne katedrální kapitula, aby provedla podle čl. 2, kapitoly IV. volbu nového kapitulního vikáře na místo zesnulého nejd. p. kanovníka- kapitulního vikáře Miloslava Trdly.

Bylo zjištěno, že dosavadní kapitulní vikář skutečně zemřel v pondělí dne 7.ledna 1974 v českobudějovické nemocnici podle jejího věrohodného dokladu. Vznikla proto nutnost provést volbu nového kapitulního vikáře do osmi dnů.

Účastníci volby Josef Kavale, František Lála a Jan Kopačka - kanovníci českobudějovické katedrální kapituly u sv. Mikuláše provedli volbu podle ustanovení stanov kapituly, což potvrzují svými podpisy.

Dvoutřetinovou většinou (2 hlasy - přičemž volbu konali věichni) byl zvolen kapitulním vikářem

Josef Kavale,

který tuto volbu přijal.

Účastníci volby:

Lála Jan
J. Kavale
Kopačka

Potvrzení přijetí volby:

Josef Kavale

PŘÍLOHA XIII.

SACRA CONGREGATIO
PRO CLERICIS

Romae, die 2 aprilis 1974

PROT. 146379/I
(In responso hic numerus referatur)

Reverendissime Domine,

Habita notitia de invalida collatione trium canonicatum, quae locum habuit in isto Capitulo cathedrali, haec Sacra Congregatio -litteris diei 12 novembris 1973 ad Vicarium Capitularem, Rev.mum D.num Carolum Trdla remissis- irregularitatem, hac de re, sanavit et provisionem canonicam convalidavit; pariter significavit nullam sanctionem in posterum esse daturam, si quid simile ausum fuerit.

Cum vero documentum, ut ex adiunctis colligi potest, ad istam Curiam non pervenerit, hoc Sacrum Dicasterium trasmittit Tibi eiusdem exemplar eo quod Dominus Trdla mortuus est die 7 januarii proxime elapsi.

Dum haec Tecum communico, omni quo par est obsequio me profiteor

addictissimum in Domino *et*

fidelem amicum

*J. Card. Wipf
Praef.*

Rev.mo Domino
Dno JOSEPHO KAVALE
Vicario Capitulari

BUDEVICENSI

R. Rocc. /

*+ Maximinus Nansen
a fecer.*

SACRA CONGREGAZIONE
PER IL CLERO

Roma, die 12. novembris 1973

PROT. 144736/1
(Citare questo numero nella risposta)

Reverendissime Domine,

Compertum est huic Sacrae Congregationi tribus sacerdotibus dioecesanis canonicatus in isto Capitulo cathedrali per Vicarium Capitularem collatos fuisse.

Visis iis quae praescribit canon 403 CJC, nempe "ad Episcopum pertinet, audito Capitulo, conferre omnia et singula beneficia ac canonicatus in ecclesiis tum cathedralibus tum collegialibus";

consideratis, ex altera parte, iis quae disponit canon 1432 par. 2 CJC, id est "Vicarius autem Capitularis conferre nequit beneficia perpetua liberae collationis";

audito hac de re proprio Consultore, hoc Sacrum Dicasterium declarat collationem trium canonicatum, de quibus supra, invalidam esse.

Haec Sacra Congregatio, suam peculiarem benevolentiam demonstrare intendens, collationem trium canonicatum, pro hac vice tantum, praesentibus litteris, sanat et convalidat simulque significat nullam sanationem in posterum esse daturam super ulteriore invalida canonicatum collatione.

Dum haec Tecum communico, omni quo par est obsequio me profiteor

addictissimum in Domino

J. Card. Winkler
Præf.

Rev.mo Domino
Dno Carolo TRDLA
Vicario Capitulari
BUDEVICENSI
R

Překlad

V Římě 2. dubna 1974.

Nejdůstojnější pane,

po zjištění neplatnosti udělení tří kanonikátů, ke kterému došlo v oné katedrální kapitule, tato posvátná kongregace dopisem, zaslaným 12. listopadu 1973 kapitulnímu vikáři, nejdůstojnějšímu pánu Karlu Trdlovi napravila nezákonnost v této záležitosti a zároveň prohlásila, že napříště nebude dána žádná náprava, kdyby se někdo něčeho podobného odvážil dopustit.

Protože onen dokument, jak je možno vyvodit z okolností, oné kurii nedošel, tato posvátná kongregace posílá jeho kopii Tobě, protože pan Trdla zemřel 7. března letošního roku.

Toto Ti sděluji a růstávám s veškerou úctou nejoddanější v Pánu a věrný přítel:

J.Card. Wright
Prefekt kongregace pro klérus

P. Josef Kavale
Kapitulní vikář českobudějovický

V Římě 12. listopadu 1973.

Nejdůstojnější pane,

této posvátné kongregaci bylo sděleno, že v oné katedrální kapitule kapitulní vikář udělil kanonikáty třem diecézním kněžím.

Vzhledem k tomu, co předepisuje kánon 403 CIC, totiž že „biskupovi náleží, po slyšení kapituly, udělovat všechna a jednotlivá obročí a kanonikáty jak v sídelních, tak v kolegiálních kostelích“;

na druhé straně po uvážení toho, co upravuje kánon 1432 § 2 CIC, to je, že „kapitulní vikář však nemůže udělovat trvalá obročí volně udělitelná“;

po slyšení vlastního poradce v této záležitosti tato posvátná kongregace prohlašuje udělení tří shora zmíněných kanonikátů za neplatné.

Tato posvátná kongregace chce projevit svou zvláštní přízeň a tímto dopisem – jen pro tento případ – napravuje a zplatňuje udělení tří kanonikátů a zároveň upozorňuje, že napříště nebude udělena žádná náprava budoucího neplatného udělení kanonikátů.

Toto Ti sděluji a zůstávám s veškerou úctou nejoddanější v Pánu:

J.Card. Wright
Prefekt kongregace pro klérus
Maximino Romeo
Sekretář

P.Karel Trdla
Kapitulní vikář českobudějovický

2331 | 49

O p i s .

Zůstane zde!

Presidium
Ministerstva školství a osvěty

V Praze dne 15. června 1949.

Čís. P-12.808/49-P/6.

Věc./Arci/biskupské konsistoře-
výkon dozorčího práva.Příl.:
Referent:

čís. telef. : 416-51

Biskupské konsistoři
v Českých Budějovicích.

Ve smyslu § 36, odst. 1 ústavy Československé republiky jsou všechny veřejné orgány povinny spravovati se při výkonu svého úřadu zákonem a zásadami lidově demokratického zřízení. Za veřejné orgány jest považovati také biskupské konsistoře. V poslední době množí se však případy, že činnost tamní konsistoře není v souladu s lidově demokratickým zřízením státu. Proto ministerstvo školství, věd a umění ze svého dozorčího práva ve smyslu ustanovení § 60 zákona ze dne 7. května 1874, č. 50 ř. z. vidí se nuceno ustanoviti dnešním dnem při tamní konsistoři svého zmocněnce.

Zmocněnec ministerstva školství, věd a umění se nebude vměšovati do záležitostí ryze náboženské povahy, které spadají do pravomoci biskupovy, jest však pověřen přihlížeti k tomu, aby biskupská konsistoř nepřekračovala meze své působnosti a řídila se při své činnosti platnými právními předpisy, především také ústavou ČSR. Jest proto zejména oprávněn vidovati v konceptu všechny

spisy, které se na konsistoři projednávají. Bez zmíněného videátu nesmí býti žádný čistopis z konsistoře vypraven.

Ministerstvo školství, věd a umění očekává, že biskupská konsistoř nahlédne, že toto opatření se činí ve vlastním zájmu církve především proto, aby byl zaručen nadále a zachován dobrý vztah biskupské konsistoře k orgánům státním. Proto též očekává, že konsistoř bude sama přísně dbáti na to, aby tento výnos byl proveden v plném rozsahu, a že zmocněnci ministerstva školství, věd a umění vyjde při výkonu jeho funkce všemožně vstříc.

Za ministra:

Podpis nečitelný.

Kulaté razítko:
Ministerstvo školství,
věd a umění.

Biskupský ordinariát v Čes. Budějovicích.

C.

Dne 19.června 1949.

K č. P-12.808 /49-P/6.

Biskupská konsistoř
v Č.Budějovicích-výkon dozorčího práva.
Odvolání.

Ministerstvu školství, věd a umění
v P r a z e .

Prezidium ministerstva školství, věd a umění	
Došlo: 21. VI. 1949	
Čís: 13150	6

Shora citovaným rozhodnutím byl jmenován zmocněnec při biskupské konsistoři v Č.Budějovicích . Proti tomuto opatření protestuje podepsaný jako proti neoprávněnému a v dějinách neslýchanému zásahu do samostatné, ústavou zaručené správy diecése jakožto církevního útvaru , jemuž je svěřen náboženský život se všemi projevy. Povaha úřadu diecése je taková, že nepřipouští zásah laika do věcí , které spadají do kompetence osob duchovních.

Bohužel, v našem případě nejde o pouhého zmocněnce, který by měl podle znění dekretu jen dohlížet na chod úřadu. Biskupská konsistoř byla celá zabráná , zmocněnec žádal její předání, opatřil si zvláštní klíče, takže ani biskup ani kdokoliv jiný z dosavadních úředníků nemá do tohoto úřadu přístupu. Kromě toho je ve dne v noci v místnostech konsistoře přítomno několik úředníků mimokonsistoriálních. Proto nemůže podepsaný mítí další odpovědnost za stav úřadu , tím méně za věci v úředních místnostech.

Tímto opatřením zmocněnec prakticky zrušil biskupskou konsistoř jakožto úřad církevní.

Opětne protestuji proti uvedeným zásahům do samostatnosti církve a její správy v diecési a žádám nápravu v celém rozsahu.

+ Josef
biskup.

PŘÍLOHA XVI.

ADVOKÁT
JUDr. Bohumír Štefl,
v Č. Budějovicích.

P. T.

SPRÁVNÝ SUD V BRATISLAVĚ	
Na poštu podané:	2
Došlo:	11. VIII. 1949
2331	49
1	2 kral. so. 1 5 přil. 1 orig. 4 kup. 1 fin. moc. 1 orig. 1 kup.

Zůstane zue!

S p r á v n í m u s o u d u

v B r a t i s l a v ě .

Stěžovatel:

Th. Dr. Josef H l o u c h, biskup českobudějovický, Čes.
Budějovice, Biskupská 2, jménem biskupské konsistoře v
Českých Budějovicích, zastoupen JUDrem. Bohumírem
Šteflem, advokátem v Českých Budějovicích / plná moc
v příloze připojena /

Zalovaný úřad :

Ministerstvo školství, věd a umění v Praze.

10 Kčs

S t í ž n o s t

proti opatření ministerstva
školství, věd a umění ze dne
15. června 1949 č. j. P-12.808/49-
P/6.

Dvojmo s rubrikou a příl. A orig.
a 2 cop., B orig.

1883

S p r á v n í   s o u d e :

Proti opatření presidia ministerstva školství a osvěty, nyní ministerstva školství, věd a umění ze dne 15.června 1949 č.j. P-12.808/49-P/6, jímž byl při biskupské konsistoři v Českých Budějovicích ustanoven zmocněnec žalovaného úřadu, podává podepsaný svým, sub B orig. vykázaným právním zástupcem v zákonné lhůtě tuto

s t í   ž n o s t :

Naříkané opatření bylo podepsanému doručeno dne 18.června 1949. Originál a jeho dva opisy se přikládají.

Cítě se na svých právech naříkaným opatřením zkrácen, stěžovatel navrhuje jeho zrušení pro vadnost řízení a nezákonnost / § 6 a 7 zák.č. 164/1937 Sb./

Naříkaným opatřením žalovaný úřad ze svého dozorního práva dle § 60 zák.č. 50/1874 ř.z. ustanovil dnem 15.června 1949 při biskupské konsistoři v Českých Budějovicích svého zmocněnce, pověřeného přihlížeti tomu, aby prý biskupská konsistoř nepřekračovala meze své působnosti a řídila se při své činnosti platnými právními předpisy, především ústavou ČSR., při čemž zmocněnec je zejména oprávněn vidovati v konceptu všechny spisy, které se na konsistoři projednávají a bez jeho videatu nesmí

být žádný čistopis z konsistoře vypraven. Protokol o uvedení zmocněnce v úřad téhož dne se přikládá ve dvou opisech.

Biskupská konsistoř je úřad, jehož prostřednictvím biskup spravuje svou diecesi. Je to tedy úřad biskupův a proto stěžovatel jako biskup českobudějovický, podává tuto stížnost jménem a v zastoupení své biskupské konsistoře, které bylo naříkané opatření adresováno a pro níž je z rukou zmocněnce přijal, je ku podání této stížnosti legitimován.

Zalovaný úřad opírá své opatření o ustanovení zákona č. 50/1874 ř. z. § 60. Bude tedy nutno k doličení stížnosti provést rozbor tohoto předpisu.

Zákon č. 50/1874 ř. z. podle svého nadpisu přinesl předpisy, kterými se upravují vnější právní poměry církve katolické. Za vnější poměry považuje tento zákon /sledováno podle nadpisu jednotlivých oddílů /:

- I. Předpoklady pro nabytí církevních úřadu a prebend.
- II. Výkon církevní úřední moci a správy duchovní pokud se jeví na venek.
- III. Vzdělání duchovenstva.
- IV. Klášterní společenstva.
- V. Církevní patronát.
- VI. Církevní jmění.

Důvodová zpráva k zákonu praví, že Církvi musí být přenechána nejen oblast víry a svědomí a způsob bohoslužby, nýbrž i volnost a sebeurčení/autonomie/ pro oblast vnějšího života a stát má úkol tuto volnost a

sebeurčení zabezpečiti. Katolické církvi přísluší dle
důvodové zprávy zásadně :

a/ Svoboda učení a bohoslužby.

b/ Volné uplatnění její ústavy,

c/ Jurisdikční moc pro obor církevní, zvláště svobody
jejího pořádku a kázně.

d/ Svobodný rozvoj jejích společenstevních zařízení
a péče o ně.

e/ Svobodná úprava vyučování a vedení církevních
vzdělávacích ústavů.

f/ Svobodná správa církevního jmění a všech vnějších
ústavů, sloužících církevním účelům / Sr. Českoslov. círk.
zákony, Kompas, 1931 str.183/.

Agenda konsistorní jest dle zák.č. 50/1874 ř.z. lí-
šiti na vnitřní spirituální, a vnější, na kterou si
státní správa vyhradila cit. zákonem dohled, při čemž
jest v zákoně taxativně uvedeno, které obory vnější
správy církevnímu dohledu podléhají. Stát se pak zabývá
dohledem na církevní administrativu jen potud, pokud
vystupuje tato na venek / str. 203 cit. koment. ust. anove-
ním § 14 cit. zákona přiznána jest biskupům volnost
spravovati vnitřní záležitosti církevní podle nařízení
církevních, pokud tato nařízení/ sc.l.-Codex lc./
neodpovídají zákonům státním.

Ústavní listinou ČSR. nyní platnou, nebyla dotčena
úprava poměru mezi státem a církví katolickou, jak byla
provedena zákonem č. 50/1874 ř.z. Zalovaný úřad ve svém

opatření, jež je předmětem této stížnosti, ostatně sám zákona č. 50/1874 ř.z. se dovolává.

V § 60 cit. zákona jest vyhrazen státní správě kul-
tové dohled na to, aby orgány Církve nevykračovaly z mezí
své působnosti a aby plnily předpisy zák.č. 50/1874 ř.z.
a nařízení v jeho mezích státním úřadem vydaná, za
kterýmžto účelem smějí státní úřady používat i
a/ peněžitých pokut, přiměřených míře majetku provinilce a
b/ i jiných prostředků donucovacích, dle zákona dovo-
lených,

Aby státní úřad směl dle tohoto ustanovení proti
orgánům církevním zakročiti a použiti tam uvedených
donucovacích prostředků, vyžaduje se především naplnění
skutkové podstaty v § 60 cit. zák. uvedené, totiž
1/. vykročení církevních orgánů z mezí jeho působnosti.
Tím je míněn zásah biskupa nebo faráře do oboru vyhražené-
ho správě státní a který nesouvisí s oblastí víry, svědo-
mí neb výkonem kultu náboženského.

2/. Kromě vykročení z kompetence se vyžaduje, aby cír-
kevní orgán neplnil ustanovení zákona č. 50/1874 ř.z. a
nařízení v jeho mezích vydaných a to jak norem abstrakt-
ních, tak i konkrétních, správních aktů.

Vybočí-li církevní orgán z mezí své kompetence, ne-
poruší-li ustanovení cit. zákona však, neb normy dle něho
vydané, nebude skutková podstata dána a nebude státní
správa oprávněna k sankcím, které může dle § 60 cit. zák.
použiti. Plyne to ze spojky „a“, kterou zákon oba před-
poklady pro použití sankcí shora sub 1./ a 2./ uvedené

spojuje. Ostatně celý zákon č. 50/1874 ř.z. upravil jen taxativně vypočtené tak zv. vnější poměry církve katolické a umístěný § 60 na konci zákona tomuto názoru nasvědčuje, nehledě ani k důvodové zprávě, jež vysvětluje, proč nebyly sankce připojeny k jednotlivým zákonným ustanovením a u každého z nich zvláště.

Státní správa je ovšem povinna dříve, než sankcí uvedených v § 60 cit. zákona použije, zjistiti způsobem ve správním řádu / vl.nař.číslo 8/1928 Sb. / předepsaným, zda církevní orgán z mezí své kompetence vykročil, kdy a za jakých okolností a ve kterém směru předpisy zákona č. 50/1874 ř.z. případně nařízení v mezích tohoto zákona vydaných překročil, kterých povinností neplnil a zda tedy skutková podstata je dána. Předpokladem je, aby státní úřad I. instance podezřelou osobu vyslechl, provedl důkazy k objasnění věci potřebné, zjistil materiální pravdu a vydal směr, proti němuž by se mohl postížený pořadem instančním brániti.

Zákon č. 50/1874 ř.z. v § 60 neurčuje, který úřad st. správy kultové má přikročiti k použití donucovacích prostředků, takže i v tomto směru dlužno použití ustanovení správního ř.vl.nař. č. 8/1928 Sb. dle něhož v § 6 je v I. instanci povolán k vydání výměru neb opatření, okresní národní výbor místně příslušný. Rozhodnutí jiného úřadu dlužno považovati za zmatečné, byť šlo i o úřad ústřední.

Donucovací prostředky jsou v § 60 zák.č. 50/1874 ř.z. vypočteny určitě, i když nejsou vyjmenovány.

dovolenými donucovacími prostředky bude rozuměti jen ony, jež jsou uvedeny v § 90 a násl. spr.ř. / vl.nař. č. 8/1928 Sb./ Kromě pokut, o nichž se zmiňuje sám § 60 zák.č.50/1874 ř.z., mohou přijíti v úvahu náhradní výkony / § 123 spr.ř./ u plnění zastupitelských, nepřímé donucení / § 124 / u plnění nebo opominutí nezastupitelských a donucení přímé / § 125./

Přímým donucením lze sjednati stav, odpovídající rozhodnutí, kdyby se to nemohlo státi jiným způsobem neb včas. Příklad je uveden v § 24 odst. 4 spr.ř. /předvedení /. K exekuci lze ovšem přikročiti jen je-li tu již vykonatelné rozhodnutí správního úřadu. Než se zavede vlastní exekuční řízení, musí dle § 96 spr.ř. býti vydán a do vlastních rukou povinné strany doručen příkaz k plnění předepsaného obsahu. Teprve, když tomuto příkazu nebylo ve stanovené lhůtě vyhověno zcela neb z části, vymůže úřad, neshledá-li snad podané námitky odůvodněnými z úřední moci splnění politickou nebo soudní exekucí.

Jiných donucovacích prostředků správní řízení nezná. Nezná zejména jako donucovací prostředek dosazení zmocněnce do úřadu veřejné či autonomní korporace a úplnou kontrolu veškeré agendy této korporace.

Porovná-li se nyní obsah naříkaného opatření z těchto hledisek a v úvaze, že pravomoc dosazeného zmocněnce se dle naříkaného výměru týká veškeré agendy konsistoře a že se nevztahuje jen na tu část záležitostí církevních, jež zákon č. 50/1874 ř.z.

podrobil dohledu státních úřadů kultových, jeví se naříkané opatření jako hluboký zásah do práv stěžovatele, který dle § 14 cit. zák. má spravovati vnitřní záležitosti církve / moc zákonodárná, soudní i výkonná / ve své diecesi dle nařízení církevních, pokud tato nařízení neodporují zákonům státním. Této agendy, týkající se záležitostí církevních vnitřních, je pochopitelně v úřadě biskupově v poměru k agendě, na kterou se vztahuje zák.č. 50/1874 ř.z. mnohem více a větší její část je biskup se svými konsistorními úředníky podle církevních předpisů povinnen chovati v tajnosti před kýmkoliv, jako na příklad věci, týkající se církevního soudnictví, kázně a dohledu, víry a mravů, jurisdikce ve věcech kultových, svátosti a t.d. Je pochopitelné, že tato agenda nemůže být s dosazeným zmocněncem laikem a případně nekatolíkem projednávána. / Sr. CIC ca.329 a násl. Henner Základy pr.kanovníckého II. str.110 a násl./ Znamená tedy dosazení zmocněnce namnoze ochromení správy biskupovy, tedy úplný opak toho, co zákonodárce zákonem čís. 50/1874 ř.z. zamýšlel.

Naříkané opatření však je i v rozporu s platnou ústavou, podle níž oblast víry a svědomí, jakož i způsob uctívání Boha nemůže býti předmětem státní správy. Tato oblast přísluší do autonomie církve a úkolem státu jest volnost a sebeurčení církve zaručiti.

Je vadou řízení, že naříkané opatření bylo vydáno úřadem ústředním, tedy nekompetentním /§ 6 spr. ř./, nejde-li o zmatečnost. Stěžovatel byl tak zbaven možnosti pořadem instančním se domáhati nápravy.

Je vadou řízení, že žalovaný úřad před vydáním naříkaného opatření stěžovatele neslyšel, nepředstřel mu konkrétní obvinění, dle nichž a z nichž by se dal vyvoditi závěr, že je tu více případů, kdy činnost úřadu stěžovatele není v souladu s lidově-demokratickým zřízením státu. Stěžovatel zastává vysoký církevní úřad a při jeho nastoupení složil slib věrnosti svému státu. Jako duchovní, povinný plnit závazky už s ohledem na své vysoké postavení, není si vědom, že by se ve svém úřadě dopustil činnosti, která by nebyla v souladu s lidově-demokratickým zřízením státu. Právě z těchto důvodů měl být slyšen a měla mu být poskytnuta možnost obhajoby.

Nařízené opatření vůbec neuvádí konkrétní skutkové podstaty, takže je nepřezkoumatelné ve své nejpodstatnější části. Mluví o množících se případech, kdy činnost úřadu stěžovatele není prý v souladu s lidově demokratickým řízením státu, neuvádí z těchto ani jediný. Tím opatřením připravilo stěžovatele o jakoukoliv účinnou obranu.

Kdyby byl žalovaný úřad dal proti stěžovateli provést řádné řízení, a předstřel mu svá obvinění,

bylo by vyšlo na jevo, že tu není dán ani jediný případ překročení mezí působnosti v úřadu stěžovatele a zejména ani jediný případ porušení povinností stanovených v zák.č. 50/1874 ř.z. Tím tedy, že žalovaný úřad nedbal podstatných zásad a forem řízení a použil proti stěžovateli bez nejménší příčiny ustanovení § 60 cit. zákona, zkrátil stěžovatele v jeho nároku na řádné a úplné zjištění skutkové podstaty a kromě toho podstatně stěžovateli omezil jeho práva a správu diecese, zaručené nejen ustanovením § 14 zák.č. 50/1874 ř.z., ale i ústavou.

Jinou vadou řízení je, že žalovaný úřad vůbec nepoužil postupu předepsaného v § 96 spr. ř. a že jmenovaného zmocněnce dal ihned uvést v úřad, jak vyplývá ze zápisu ze dne 18.června 1949, jehož doslovný opis ve dvojím vyhotovení jest k této stížnosti připojen.

Tím byl stěžovatel připraven i o možnost podati námitky dle odst. 2 § 96 spr.ř. přípustné a vymoci si řádné vyšetření a objasnění věci.

Nezákonným je naříkané opatření tudíž ve dvou směrech. Jednak ustanovení zmocněnce není dovoleným zákonným prostředkem donucovacím a jen takový je dle § 60 zák. č. 50/1874 ř.z. přípustný; správní řád takovýto prostředek donucovací nezná; jednak fakticky svěřuje uvedenému zmocněnci veškerou konsistorní

agendu, když mu dovoluje vidování veškerých spisů na konsistoři projednávaných a když bez videátu zmocněncova nesmí býti žádný čistopis z konsistoře vypraven. Tím fakticky nejen stěžuje, ale i znemožňuje stěžovateli výkon jeho úřadu, zaručený v § 14 zák.č. 50/1874 ř.z. i ustanoveními §§ 15-17 ústavy ČSR. z 9.5.1949. Zákon č. 50/1874 ř.z. nikde nic o možnosti do sazání zmocněnce do úřadu biskupova nepraví a zejména neobsahuje ustanovení, dle něhož by úřad biskupů nesměl bez videátu zmocněncova vypraviti jakýkoliv spis. Jeví se tedy naříkané opatření jako zřetelné vybočení z oprávnění, daných státní správě kultové zák.č. 50/1874 ř.z. a tedy jako zcela nezákonné.

Že zákon č. 50/1874 ř.z. naprosto nepomýšlel na tak hluboký zásah do pravomoci církevních orgánů, je patrné jasně z těchto vět zprávy komise / Círk. zák.č. I. Kompas 1931, str. 245/ ,, Při zkoušení jednotlivých ustanovení předloženého zákona došla komise k přesvědčení, že tento provádí sice důsledně požadavky státního práva a nenechává bez povšimnutí žádný případ, ve kterém se jeví nutným jeho použití; že však právě tak se snaží vyvarovati se každého svémocného přehmatu, každému policejně-státnímu vměšování se do oboru státu cizího a neponechává tedy nikde místa k obavám z ohrožení úkolů a oprávněných zájmů církve. Zákonem tímto zůstávají nedotčeny nejenom víra a výkon bohoslužebný, nýbrž

i výkon církevní moci a to všude a v nejširším rozsahu tam, kde to uznala přípustným povinnost dáti státním zájmům nutné záruky".

Jsou proto stížnost a návrh na zrušení naříká-
ného opatření pro vady řízení a nezákonnost odůvod-
něny.

Stěžovatel ve smyslu § 26 zák.č. 164/1937 Sb.
žádá, aby ku projednání této stížnosti bylo naří-
zeno ústní líčení a aby tato stížnost byla projed-
návána v přednostním pořadí jako pilná, ježto zasta-
vením části agendy a činnosti stěžovatelovy hrozí
vzniknouti ve správě diecése stěžovatelem spravova-
né, nedostatky a škody.

V Českých Budějovicích dne 5. srpna 1949.

Th. Dr. Josef Hložek

Th. Dr. Josef Hložek
biskup českobudějovický.

Mgr. Bohumír Štefl

PŘÍLOHA XVII.

proti projednání dne 7. 12.
Projednat listinu populem

V Čes. Budějovicích, dne 9. července 1953.

*Evidenční číslo do karty
"Titman"*

P. T.
Státní úřad pro věci církevní
v P r a g e.

Podepsaný P. Antonín Titman, kapitulní vikář českobudějovické die-
cese snažně prosí o příslušné směrnice upravující vzájemný poměr mezi
kapitulním vikářem, zmocněncem a zaměstnanci konsistoře a informace o
vzájemném styku s duchovenstvem jemu podřízeným.

V případě, že žádné směrnice nejsou tiskem vydány prosí o zodpovědění
následujících otázek, poněvadž jedině po udělení přesných informací,
směrnic a pravomoci jest schopným řádně zastávat úřad jemu svěřený ku
prospěchu Církve a Republiky.

Prosí tedy o sdělení:

A/ Jak, v čem a do jaké možnosti podléhá zmocněnci SÚC?
A/ Jest povinnen zmocněnci hlásit vzdálení se z konsistoře v době
stanovených úředních hodin, či nikoliv? Stačí pouze dát informace pro
případ vzdálení svým podřízeným t. j. kancléři, po případě úředním silám?
B/ Má právo ordinář si sám stanovit úřední hodiny, či podléhá v tomto
zmocněnci?
C/ Má právo ordinář jednat s duchovním ve věcech víry a mrávů, /
skládání přísahy atd/ soukromě, či jest povinnen k tomu do kaple volat
zmocněnce?
D/ Jest povinnen ordinář každou návštěvu / úřední/ duchovního hlásit
zmocněnci, či nikoliv? Jest povinnen po rozhovoru atd. s ním se dostavit
ke zmocněnci? Může toho zmocněnec vyžadovat i v případě, že duchovní
nehodlá se zmocněncem ničeho projednávat, poněvadž žádnou záležitost od
něho nepotřebuje?
E/ Má právo zmocněnec se tázat co si duchovní přál?
F/ Má právo ordinář si vzít auto na menší vzdálenosti /30 km/ bez
soulasu zmocněnce?

- G/ Má právo ordinář vykonat poutní slavnost kde si ho kněžstvo přeje, či potřebuje k tomu souhlas zmocněnce?
- H/ Máže kdykoliv se objeví nutnost, Ordinář vypravit k nějakému duchovnímu a má právo v té záležitosti zmocněnec mu odepřít auto?
- CH/ Má právo také ordinář sám se vypravit na poutní slavnost, či k někte-
rému duchovnímu bez doprovodu zmocněnce?
- I/ Má právo zmocněnec zastavovat duchovního přicházejícího na konsistoř a ptát se ho co si přeje? / Zvláště když duchovní jde přímo k ordináři, nebo kašičři? /
- J/ O osobách civilních t.j. ať mužích či ženách má právo zmocněnec pětřat co u ordináře dělají, po případě se vyptávat podřízených atd.?
- K/ Na jak dlouhou dovolenou jako ordinář má právo kapitální vikář?
- L/ Má právo ordinář se na den, nebo dva dny, vzdálit aniž to hlásí zmoc-
něnci, jen pouze zařídí, aby chád služby nevázli?
- M/ Dle církevních zákonů má ordinář plnou moc ustanovovat kaplany, administrátory i faráře/ dle způsobu jak sám pro obor církevní u fa-
rářů stanoví/! Má právo zmocněnec sám obsadit některou faru ať kaplanem, či administrátorem jen po dohodě s kancléřem a ordináři jen pak usta-
novení nechat podepsat a vydat pravomoční dekrét a zažádání o státní souhlas?
- N/ Dle církevního práva nemá právo nikdo projednávat obsazení či usta-
novení duchovního kromě ordináře a jak on sám se v té věci zařídí!
Jest povinnen ^{státní} ordinář ke všemu brát kancléře, ke každému jednání ohledně obsazení far a kaplanských i administrátorských míst, či jen dohovorně?
- O/ Má právo ordinář žádat, aby vždy krajský tajemník předem mu hlásil, že si přeje odstranění/ přeložení/ duchovního, či sám to ^{tajemník} provést a jen to ordináři oznámit, že již jest to zařízeno, aby se zažádalo o státní souhlas?
- P/ Má právo ordinář vždy žádat důvod přeložení a po případě si ho vyšetřit a shledá-li, že vše není tak jak se uvádí, odvolat se přímo k BÚC?
- R/ Jest povinnen zmocněnec denně poštu předkládat ordináři a s ním ji projednávat, či přímo jí může zanést do protokolu k zápisu a pak jen ordinář tam si jí vyhledá a prohlédne?

Jest povinnen ordinář si pro poštu docházet ke zmocněnci, či zmocněnec jest povinnen mu ji předat k prohlédnutí a k odevzdání k zaprotokolování?

Ř/ Má právo ordinář na úřední spotřebu uhlí i pro domácnost, po případě i elektrického proudu, a nemusí se obávat pro tuto věc nějakého upozorňování a napominání zmocněnce?

S/ Může zmocněnec kdykoliv se mu zlíbí vzít si auto aniž o tom ordinář něco hlásí?

Š/Jest povinnen zmocněnec vždy ve všem zdůrazňovat autoritu ordináře, či nejdříve jednat s druhými a pak přijít s hotovou věcí? V jakémkoliv případě—at přednášek, kázání atd/

2/Jaký jest poměr mezi duchovenstvem a církevními tajemníky? Jsou vydány směrnice, aby se zabránilo vměšování se neoprávněně do některých záležitostí? Nejsou-li snažně prosím o sdělení:

A/ Může tajemník mluvit do domácnosti duchovního a jeho života, pokud se na duchovního nevztahuje nějaký zákon, kterým i civilní osoba jest stánána?

B/ Kdy duchovní večer může konat bohoslužby, aniž by tím nepřišel do nějakého konfliktu? Jest stanovena přesná doba kdy může začít, jako na př. u divadel, biografi atd.?

C/ Jest oprávněná lidspráva žádat od duchovního, zvláště v neděli účast na stěru, madelince atd. Platí pro něho tyto rozkazy?

D/ Má právo ordinář si vyžádat posudek i mimo církevního tajemníka od lidsprávy v případě, že cír. tajemník uvádí proti duchovnímu něco závažného?

3/ Rozkazy SÚC jest povinnen ordinář přesně dodržovat. Má však právo kdokoliv z lidsprávy atd. žádat, aby ještě k těmto pokynům, rozkazům atd. ordinář něco přidával, aby se staly rozkazy přísnější atd.

Má právo ordinář se odvolat vždy na SNC, že ^{toho jinad} více nežádá a proto, že více se uveřejňovat nebude!

Snažně prosím o zodpovězení těchto bodů, poněvadž chci svůj úřad zastávat svědomitě až do krajnosti jak ku prospěchu Církve tak Re-

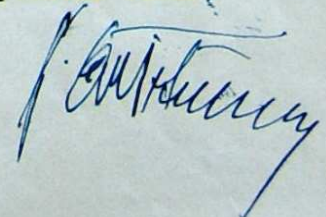
4.

publiky! Neznám nic než svou povinnost a práci! Konečně máte možnost si překontrolovat můj život! Po celý svůj kněžský život od r. 1934 jsem již 16 let samostatným a to mně činí spokojeným, že nikdy jsem neměl žádné nepřijemnosti s nadřízenými a raději jsem volil vždy třeba jen úřad administrátora, kde jsem byl samostatným, než bych se byl kdy namáhal o nějaký úřad, kde by se mi do mého jednání mluvilo a měl bych být komandován! Za 16 let mi nikdy ničeho nebylo vytknuto, i na vojně jsem pracoval s výborným prospěchem, jak možno zjistit z knenových listů u MNO, a proto bych byl velmi nerad, aby mělo někdy v mém nynějším působení dojít k nějaké mrzutosti! Snažím se s každým v dobrém vyjít, ale nějaké upozorňování a připomínání to mi jde na nervy a ničí mi život! Může se stát, že i omylem někdy mohu něco zapomenout, a proto prosím snažné, aby nikdy mi to nebylo vykládáno ve zlém! Jsem věrným Republice, snažím se pracovat k jejímu rozkvětu, všude jsem vycházel s církevními tajemníky v nejlepším/ Turek, Filip, atd/ prosím proto, abych i zde měl pokoj a ve shodě se vše řešilo a zbytečně mi snad někdy nebyly drásány nervy!

Na nikoho si dosud nestěžuji, s každým v dobrém vycházím, ale pro budoucnost potřebuji nutně těchto informací, abych ve svém svědomí byl klidným, že jednám správně a nemusel se obávat zda nenarazím! I z tohoto důvodu jsem se obával složitého aparátu konsistoře! V ordinariátních věcech se plně vyznám, poněvadž jsou velmi podobny způsobu vední na vojně, kde jsem u ordinariátu též byl zaměstnán!

Prosím o prominutí, že dovoluji si předložit tyto body, ale nechci být někým ovládan a dělat co se jemu líbí, nýbrž vždy jen přesně tak, aby z toho byl prospěch jak Církve, tak Státu!

kapitulní vikář

Hořejší

Z á s a d y
pro církevně politické usměrňování kapitulních vikářů

Na základě návrhu ministerstva školství a kultury, který byl schválen předsednictvem ÚV KSČ 8.XI.1966, byli postupně odvoláni zmocněnci ministerstva kultury a informací a Slovenské národní rady z konsistoří, v jejichž čele jsou kapitulní vikáři. Je proto nutno stanovit zásady v jakém směru a jakým způsobem bude nadále usměrňována činnost kapitulních vikářů. Přitom je nutno vycházet z následujících předpokladů a základních zásad:

- a/ odvolání zmocněnců nesmí vést k oslabení státního dozoru na konsistořích, ale musí být využito k posílení centrálního vlivu ministerstva kultury a informací a SNR především v oblasti politického a obsahového usměrňování činnosti kapitulních vikářů;
- b/ kapitulní vikáři, kteří jsou čelnými funkcionáři Mírového hnutí katolického duchovenstva v praxi plně osvědčili svůj kladný postoj k našemu zřízení a jako odpovědní vedoucí diecézí dodržovali zákony, které upravují vztah státu k církvi. Proto je nutné při církevně politickém usměrňování jejich činnosti usilovat o to, aby se cítili ještě více odpovědní za dobrý vztah mezi státem a katolickou církví, jejímiž jsou představiteli. Je nutno kapitulním vikářům dát najevo, že se předpokládá, že v zájemné vztahy státních orgánů a kapitulních vikářů budou založeny na oboustranné důvěře a spolupráci a že kapitulní vikáři nezklamou důvěru, kterou vůči nim státní orgány mají;
- c/ katolická církev je teologicky a organizačně centrálně řízenou institucí. Z této skutečnosti je nutno vycházet i při církevně politickém usměrňování činnosti kapitulních vikářů ze strany MKI a SNR. Proto musí být hlavní metodou soustavná politicko výchovná práce s kapitulními vikáři, kterou bude posilován jejich kladný postoj k našemu zřízení, aktivní podíl na práci Mírového hnutí katolického duchovenstva, samostatný a kritický přístup k oficiální linii Vatikánu a vhodně usměrňována jejich řídicí a náboženská činnost.

I.

Zásady pro církevně politické usměrňování kapitulních vikářů

1/ Usměrnění činnosti kapitulních vikářů a konsistoří bude prováděno MKI a SNR v souladu se zákony jimiž je upraven vztah státu k církvím s tím, že usměrňování bude jednotné, přičemž budou respektovány historické a tradiční rozdílnosti mezi českými a slovenskými diecézemi. Do záležitostí, týkajících se řízení diecézí nemohou zasahovat nižší orgány státní správy.

2/ Zásadní problémy církevně politického usměrňování kapitulních vikářů bude MKI a SNR konzultovat s ideologickým oddělením ÚV KSČ a ÚV KSS.

3/ V sekretariátu pro věci církevní MKI a SNR budou pověřeni církevně politickým usměrňováním kapitulních vikářů samostatní pracovníci, kteří budou zajišťovat pravidelný styk mezi MKI a SNR a kapitulními vikáři. Aby mohli tyto pracovníci usměrňovat činnost kapitulních vikářů po stránce církevně politické /po stránce teologicko náboženské jenom tehdy pokud by to mělo politické důsledky/, bude jejich úkolem dosáhnout toho, aby kapitulní vikáři:

- a/ předem s nimi prokonzultovali všechny důležitější otázky, včetně církevně náboženských záměrů, které hodlají realizovat v diecézích
- b/ před vydáním s nimi prokonzultovali
  - všechny tiskoviny /liturgické směrnice apod./, které hodlají vydat
  - všechny oběžníky určené pro duchovní v diecézi
  - všechny pastýřské listy, s nimiž mají být seznámeni věřící v diecézi.
- c/ podávali jim informace o dopisech, které konsistoři dojdou z Vatikánu, od různých zahraničních církevních institucí /kongregací, spolků apod./, od biskupů, duchovních a věřících
- d/ dávali jim k vyjádření obsah písemných odpovědí, které hodlají odeslat církevním zahraničním institucím /např. Vatikánu, kongregacím, Mezinárodní Charitě/
- e/ informovali je o zahraničních návštěvách na konsistoři a vyžádali si vždy vyjádření k cestám duchovních do zahraničí
- f/ projednali s nimi jmenování významnějších církevních funkcionářů v diecézi /po vyjádření diecézního mírového výboru/.

4/ Při politickém usměrňování kapitulních vikářů bude MKI a SNR využívat Mírového hnutí katolického duchovenstva, které povede k tomu, aby hnutí především uplatňovalo na kapitulní vikáře svůj progresivní vliv v nábožensko teologickém i církevně politickém směru s cílem, aby ústřední výbor hnutí se považoval odpovědným za činnost kapitulních vikářů.

5/ Dozor nad hospodařením konsistoří, který provádí MKI a SNR podle zákona č. 218/49 Sb. o hosp odářském zabezpečení církvi a náboženských společností státem a podle vládního nařízení č. 219/1949 Sb. o hosp odářském zabezpečení církve římskokatolické státem bude nadále využíván k církevně politickému ovlivňování kapitulních vikářů.

6/ MKI a SNR prohloubí řízení administrativních pracovníků na konsistořích. Bude využito dosavadních dobrých zkušeností s ekonomy a jejich autority na konsistořích. I nadále budou prováděny revize a prověrky hospodaření konsistoří.

II.

Vztah KNV ke kapitulním vikářům

1/ KNV bude v rámci své pravomoci projednávat s kapitulními vikáři všechny problémy, které vyplývají ze zákonné úpravy vztahů státu vůči církvi římskokatolické /zákon č. 218/1949 Sb. a vládní nařízení č. 219/49 Sb./, tj. zejména udělování a odnímání státního souhlasu duchovním I. a II. stupně, platové otázky duchovních, rozpočty farností, přijímání darů a od. KNV však nebude řídit činnost kapitulního vikáře ani konsistoře.

2/ KNV budou v úzké součinnosti s ONV věnovat činnosti kapitulních vikářů zvýšenou pozornost a budou průběžně informovat MKI a SNR.

3/ Ve spolupráci s MKI a SNR budou KNV vytvářet potřebné politické podmínky k tomu, aby kapitulní vikáři se cítili odpovědní za svou činnost v rámci kraje a podle potřeby budou zvat kapitulní vikáře k voleným představitelům KNV.

III.

Postavení zmocněnců působících u biskupů se nemění a svou činnost vykonávají i nadále podle dosavadních směrnic.

PŘÍLOHA XIX.

P ř e h l e d ú k o l ů , které konkrétně narýsoval
s. ministr Dr. Čepička krajským církevním ta-
jemníkům na konferenci dne 13.4.49.

I. Církevní důvěrníci MNV, resp. MAV-NF:

- 1/ Nechceme, aby bylo dole v diskusi zaujímáno stanovisko odluky církve od státu
- 2/ Jest nutno hlídat, aby z majetku církve nic nebylo vyvezeno ven za hranice
- 3/ Nutno si pořídit seznam lidí, kteří dnes podporují duchovní dary a naturáliemi, šatenkovými body atd.
- 4/ Pozorovat kroužky mládeže kolem far
- 5/ Pozorovat, jak kněz káže, co dělá v občanském životě
- 6/ Netrpět sdružování dospělých osob kolem far
- 7/ MAV musí v církevní politice spolupracovat s MNV
- 8/ Jest nutno vmístech, kde existuje klášter, aby byl stále pozorován jedním pověřeným soudruhem.

II. Církevní referenti OVA-NF:

- 1/ Na OAV-NF musí být církevní oddělení řádně vybaveno personálně i věcně. Musí být zavedeny kartotéky a úřadováno podle zásad moderní administrativy
- 2/ Především musí všude při OAV-NF vzniknout, utvořit se církevní oddělení, musí všude být církevní referent
- 3/ Tento církevní referent nesmí být zatěžován jinými stranickými funkcemi
- 4/ Bez souhlasu církevního tajemníka nesmí ONV povolit nic k vytištění, co má něco společného s nějakou církví
- 5/ Okresní referent musí zřídit spolehlivou síť důvěrníků v místech
- 6/ Okresní referent musí školit a vychovávat k tomuto druhu stranické práce své důvěrníky v místech a mít o nich přehled

III. Církevní tajemníci KAV-NF: A: v š e o b e c n ě :

- 1/ Krajský církevní tajemník musí mít přehled o stavu církevního majetku v kraji, o církevních pozemcích, jsou-li ještě jaké
- 2/ Musí mít přehled o formách církevní práce v kraji
- 3/ Musí si pořídit soupis budov, kostelů, far, cenností, obrazů, soch, sbírek a musí ve spolupráci s finančními úřady lidosprávy opatřit spravedlivé ocenění všeho toho

- 4/ Spolupráce musí být navázána i s berními správami a finančními referáty lidosprávy v kraji
- 5/ Navázat spolupráci s bezpečnostními referenty při KAV a KNV
- 6/ Navázat spolupráci s St-B
- 7/ Nedovolit konání sbírek bez dovození úřadu
- 8/ Nedovolit tištění jakýchkoliv náboženských tiskovin bez povolení
- 9/ Provést soupis všech chystaných církevních akcí
- 10/ Provést soupis poutí a sbírek v kraji
- 11/ Církevní tajemník musí mít nejméně jednu spolehlivou a prověřenou administrativní sílu, jež by dělala jenom církevní práce, nic jiného. V ohledu své práce církevní podléhá každé církevní oddělení v kraji přímo s. Dr. Hubovi
- 12/ V kraji nenápadně a postupně zlikvidovat všechny církevní školy a přidružené k nim internáty
- 13/ Všechna shromáždění nutno hlásit St-B. Tím se dostává činnost církevního tajemníka pod dosah trestních sankcí při jakékoliv nedbalosti
- 14/ Při likvidování škol znemožnit shluknutí rodičů nebo jejich dorozumění, aby bylo zamezeno jakýmkoliv masovým akcím
- 15/ O třech budovatelských úkolech v církvi (boj proti Vatikánu, podpora tradice cyrilometodějské, akce pro české bohoslužby) ne nesmí na schůzích ani mluvit, natož o nich diskutovat
- 16/ Jest nutno podávat důvěrné zprávy důvěrnou cestou
- 17/ Vytvořit pravidelné pracovní porady z funkcionáři z okresů a organizovat si užší kádr lidí, se kterými budou prováděny akce
- 18/ Při likvidování církevních škol jest dobře znát školský zákon, aby byla vyhmátnuta vždy příčina k zavření školy. Při ozvuotěvení po postátnění nutno vyměnit učitelský sbor a dosadit spolehlivé lidi
- 19/ Při zavření školy nedospustit, aby o budovu nastal boj mezi zájemci. Nezapomínat, že leckde je potřebí budovy pro školení funkcionářů NF nebo pro potřeby církve československé
- 20/ Exercicie na půdě kostela kontrolovat, na půdě mimokostelní nepovolovat
- 21/ Znat zvláště dobře smýšlení všech orgánů církve československé a sledovat je, co dělají, co plánují atd
- 22/ Na obsah tohoto jednání nutno upozornit krajské tajemníky KSČ a NF, o církevní politice si promluvit důvěrně i s předsedou KNV a KAV
- 23/ Provéřit spolehlivost církevního referenta KNV a v kladném případě navázat s ním spolupráci, v záporném případě vyměnit
- 24/ Razit kurs spolupráce s učiteli jakosevtl. okresními referenty nebo místními důvěrníky
- 25/ dbát na to, aby zprávy z krajů byly včasné, přesné a pravdivé, a hlavně konkrétní
- 26/ dnem 13.4. končí jakákoliv fluktuace funkcí. Ještě je čas si vše rozmyslet,

- 27/ Tato zásada nefluktuace a definitivní práce v církevní politice musí býti prosazena i pro okresní referenty
- 28/ Navázat spolupráci s organizacemi Rady žen
- 29/ Jest poučné sledovat zprávy Akt curiae z loňského i letošního roku
- 30/ Nedovolit, aby mládež v SČM byla ovlivňována kněžími
- 31/ Zrušit dopravní výhody a slevy pro návštěvníky církevních shromáždění, poutí atd
- 32/ Co nejdříve oznámit ÚAV-NF jména 4-5 pokrokových aliků a kněze třídy I. pro pokrokovou akci

B. Z v l á š t ě :

~~IX~~

G o t t w a l d o v :

Velehrad bude učiněn centrem pokrokového kněžstva a poutí, bude tam pěstována tradice slovanská. Pro Stojanov nutno nalézt vhodného správce, a je tam nutno ovšem vyměnit personál administrativy za spolehlivé síly.

L i b e r e c :

Tam jde v diecési Trochtově zatím vše v starých kolejích, dovolí se tam i vydávání Akt curiae

Ú s t í   n a d   L a b e m :

pro diecési Trochtovu totéž jako u kraje Liberec

O l o m o u c :

S. Majtl opětří a pošle nám Matochův "zápis" o biskupské konferenci

P r a h a :

Rozepíše seznam lidí, kteří se účastnili exercicií na Svaté Hoře a pošle do příslušných krajů

IV. Církevní oddělení ÚAV-NF:

- 1/ Přesným plánem nutno zajistiti rovnoměrnost naší metody a našeho postupu
- 2/ Svoboda náboženská bude zachovávána i nadále, bude zachovávána rovnoprávnost všech vyznání
- 3/ Je třeba dbát, aby skupiny pokrokových kněží byly podporovány, organizovány, posilovány, a aby byli přitaženi i ti, kteří dosud kolísají
- 4/ základním úkolem je provésti do konce diferenciaci v řadách věřících i kněží. Tábor pokroku musí být ostře a více vymezen a oddělen a jeho růst nadále podporován
- 5/ Bude se postupovat tvrdě, ale pružně tak, abychom znemožnili mobilisování věřících a mas

- 6/ Budeme organisovat hnutí pokrokových katolíků, laiků i kněží. Toto hnutí, jež budou reprezentovat jenom laici, musí mít naprosto konkrétní a uskutečnitelný program. Musí být především dány všechny organizační předpoklady, než hnutí vystoupí na venek. Hnutí by zvýšilo intenzitu boje proti politice Vatikánu a musilo by využít lépe nacionálního momentu v tomto boji. Provádělo by celostátní akce. Muselo by postavit otázku českých bohoslužeb tak, aby široké masy o to získaly zájem. Organisováno by bylo hnutí v malých kroužcích v několika městech, kde na venek by byli v čele laikové. Propagovalo by hnutí cyrilomethodějské s jeho slovanským přízvukem, a pro tento účel by našlo oporu na Velehradě a Stojanově.
- 7/V boji proti Vatikánu jest nutno využít veškeren nepřeborný materiál, jenž jest nám k dispozici
- 8/ Musíme budít sympatie k církvi československé a podporovat ji
- 9/ Musíme dále zužovatí majetkovou základnu církve. Získaný majetek nutno dát k dispozici především AV a ČČS.
- 10/V celku jest nutno zabránit tlaku hierarchie na nižší duchovenstvo
- 11/ Nutno navázat nejužší spolupráci s církevním oddělením SNF
- 12/ Jest nutno zastavit Akta curiae
- 13/ Nutno zařídit kontrolu seminářů dvou- až tříčlennou komisí
- 14/ Nutno zařídit prověrku profesorských sborů bohosloveckých fakult a seminářů a dosadit do nich jako přednášejícího společenských nauk spolehlivého kněze I. třídy (Černockého)
- 15/ Nutno zajistit u soudních úřadů znemožnění převádění patronátních práv na pražského arcibiskupa
- 16/ Nutno zastavit platnost stávajících povolení pro promítání úzkých filmů katolické církve

PŘÍLOHA XX.

Organisace práce KNV a ONV.

Počet zaměstnanců církevních oddělení KNV řídí se podle religiozity kraje a kolísá mezi 5-10 zaměstnanci, jak bylo dohodnuto mezi SÚC a ministerstvem vnitra / v příloze 1/.

Počet zaměstnanců církevních oddělení ONV řídí se podle počtu far na okrese:

1 - 10 far	tajemník
11 - 20 far	tajemník plus administrativní síla
nad 20 far	tajemník plus hospod. úředník plus admin.síla

Církevní oddělení je součástí referátu pro všeobecné vnitřní věci. Odpovědných za chod církevního odd. je církevní tajemník, který vzhledem k významu církevní politiky má zvláštní postavení.

Církevní odd. KNV:

I. Věci církevně-politické a kádrové

V odděleních KNV do 5 zaměstnanců jsou politické a kádrové věci společné: A/ + B/

A/ Věci církevně - politické:

- 1./ Vedoucí církevní tajemník řídí práci církevního odd. při KNV.
- 2./ Stará se o vnitřní chod aparátu KNV i ONV /církevních odd./:
  - a/ Na základě dílčích plánů ONV, které okresní tajemníci předkládají do 20. každého měsíce, vypracovává plán práce KNV pro celý kraj, který předkládá do 25. SÚC
  - b/ Přiděluje úkoly církevním oddělením KNV, kontroluje jejich vyřizování
  - c/ Koná denní porady zaměstnanců církevního odd. KNV. Na těchto poradách vedle přidělování úkolů a kontroly, instruuje o situaci a dle potřeby využívá porad k odbornému církevně-politickému školení
  - d/ Instruuje jednou měsíčně okresní církevní tajemníky na pravidelných měsíčních instruktážních poradách po poradách konaných v SÚC
  - e/ Jednou měsíčně navštěvuje církevní odd. ONV, aby zjistil technické i personální vybavení církevních odd. Provádí zhodnocení práce a dává pokyny pro další práci v okrese

3./ Uskutečňuje styk se SÚC:

a/ Jednou za měsíc se zúčastňuje porady SÚC, na níž si připraví materiál písemně tak, aby porady byly věcné a stručné.

b/ Úkoly dané na poradě SÚC přenáší do kraje a okresů. Proto svolává po poradě v SÚC instruktážní poradě okresních ref. na KNV

c/ Předkládá pracovní plán KNV vypracovaný na základě dílčích plánů ONV, dle pokynů SÚC do 25. každého měsíce.

d/ Dbá, aby úkoly byly řádně plněny v daných termínech a provádí kontrolu plnění těchto úkolů.

e/ Podává SÚC 14denně zprávy. O důležitých událostech okamžitě dálnopisem č. 173

4./ Uskutečňuje styk s politickými a lidovými orgány:

a/ Svolává církevní pětku, nejméně jednou za 14 dnů a informuje ji o důležitých církevních úkolech a událostech v kraji. Církevní pětku předkládá důležité věci v krajském měřítku k rozhodnutí, v případě nebezpečí v prodloužení dodatečně ku schválení a na vědomí

b/ Projednává v klubu KNV důležité celokrajské záležitosti

c/ Informuje radu KNV o církevních záležitostech celokrajského veřejného významu

5./ Uskutečňuje styk s církevními představiteli v kraji

a/ Pravidelný osobní styk s nejspolehlivějšími duchovními /I. a II. skupinou/

b/ Dle potřeby projednává důležité věci ze svého kraje se zmocněncem příslušné konsistoře, případně s představiteli někter. církví v kraji

c/ Poskytuje neoficiální podporu KA

d/ Dbá o účast církevních referentů na schůzích duchovních pořádaných církvemi /vikariát. porady, rekolekce, okreskové schůze a pod./

e/ Vytváří z pokrokových duchovních skupinu spolupracovníků při KNV, s nimiž se radí o důležitých církevně-politických otázkách kraje dle potřeby

6./ Dbá o průzkum veřejného mínění mezi kněžstvem a věřícími a dává iniciativu k jeho ovlivnění pomocí vhodných propagačních prostředků /tisk, rozhlas, veřej. projevy, hovory NF atd./

7./ Vyřizuje odvolání v církevních věcech, kde ONV rozhodl jako první instance, v dohodě s příslušnými odbornými referenty

B/ Věci kádrové :

- 1./ Pečuje o kádrovou kartotéku
  - a/ Doplnuje kartotéku duchovních a shromažďuje posudky o jednotlivých duchovních
  - b/ Doplnuje a opatřuje posudky laických učitelů všech církví a zaměstnanců církví. Všechny změny hlásí a označením K dle instrukcí SÚC
  - c/ Doplnuje a opatřuje posudky okresních církevních tajemníků, vede evidenci jejich činnosti a jejich výběr
- 2./ Stará se, aby kádrová kartotéka byla živá, provádí měsíčně změnu a oznamuje kádrovému odd. SÚC /dle instrukcí/
- 3./ Má stálý styk s kádrovým odd. KNV
- 4./ Stará se o politickou převýchovu kněží a učitelů náboženství
- 5./ Připravuje odborné a politické školení okresních církevních tajemníků 1x za měsíc při krajské instruktáži

II. Věci kultové a informační .

A/ Věci kultové :

Referát kultový a informační je společný pro církevní odd. kraje do 7 zaměstnanců.

- 1./ Vyřizuje kultové věci, pokud si je nevyhradil církevní tajemník.
- 2./ Dozírá na tuto činnost v církvích:
  - a/ Má dozor nad vyučováním náboženství, nad církevními učilišti. Dbá, aby náboženství vyučovaly osoby lidově-demokratickému režimu oddané a při vyučování postupovaly dle státem stanovených osnov. Přímě do vyučování náboženství však nezasahuje.
  - b/ Sleduje činnost dozorčích církevních orgánů, vikariátů, děkanů, seniorátů a okrsků. Navštěvuje čas od času vikariátní schůze.
  - c/ Dozírá na činnost církevních spolků a církevních sociálních zařízení. Stará se, aby církevní spolky neprováděly podvratnou činnost a dbá, aby církevní spolky a církevní soc. zařízení pracovaly v duchu naší církevní politiky. Vede jejich přesnou evidenci a stará se o zjednodušení církevního spolkového života /likvidace nefungujících a politicky nespolehlivých spolků společně a bezpečnostním referátem ONV/.
  - d/ Dozor nad kláštery, řády a kongregacemi

máždění

3./ Dozírá na veřejné církevní akce a shro-

veřejná církevní shromáždění, poutě a procesí, aby jich nebylo možno politicky zneužít, ale aby vyzněly pozitivně pro naši církevní politiku

b/ Sleduje konání poutí v poutních místech a činnost exercičních domů

4./ Vyjedrňuje se SÚC

a/ Ke schválení nově zřizovaných církví nekato-lických a náboženských spolků -zjišťuje zda je splněn právní předpokl

b/ Ke změnám farních obvodů náboženských obcí

5./ Uděluje souhlas ke zřízení řeholních domů, řádů a kongregací státem již schválených po předchozí dohodě s SÚC

6./ Sleduje a podporuje činnost katolické akce

7./ Stará se o evidenci a zabezpečení církevních památek jako národního majetku

B/ Věci i n f o r m a č n í:

1./ Sleduje církevní tisk:

a/Sleduje církevní a krajsinský tisk a jednou týdně zasílá SÚC zprávu po př. výstřážky z časopisů

b/ Sleduje vydávání církevních tiskovin všeho druhu a dbá, aby měli povolení SÚC k tisku /brožur, letáků, plakátů, modliteb, kostelních písní, svatých obrázků atd./ a hlásí nepovolení tiskoviny

2./ Stará se o propagaci církevní politiky v církvích:

a/ Vede v krajsinském rozhlasu a tisku církevně-politické kampaně podle pokynů SÚC

b/ Řídí nárazové akce podle potřeb církevní politiky v kraji

c/ Popularizuje církevní politiku na církevních schůzích, vikar. poradách, rekolekcích a pod.

3./ Podává zprávy SÚC

a/ Dle pokynů církevního tajemníka podává liden-ní situační hlášení SÚC

b/ Podává hlášení o krajsinském tisku a rozhlasu SÚC a zasílá text rozhlasových relací ke schválení

c/ Je zodpovědný za okamžité hlášení důležitých událostí v krajích SÚC

- 4./ Shromažďuje materiál pro studijní účely SÚC a pro dokumentaci naší církevní politiky
- 5./ Popularizuje a propaguje církevní politiku v kraji:
  - a/ Pečuje o propagaci církevní politiky v krajském tisku
  - b/ Svolává porada redaktorů krajského tisku a informuje je o církevní politice
  - c/ Je ve styku s tiskovým referentem KNV a dodává zprávy pro informační službu krajskou.
  - d/ Koná veřejné přednášky o církevní politice po předběžném schválení textu SÚC
- 6./ Stará se o získávání dopisovatelů pro VKD a Katolických novin
- 7./ Připravuje s duchovními přednášky, reportáže a rozhlasová pásma pro krajský tisk, rozhlas a články pro tisk

III. - Referent pro personální a platové věci:

- 1./ Vede evidenci:
  - a/ Stavu a změn o všech duchovních všech církví a náboženských společností
  - b/ Evidence stavu a změn pomocného personálu všech církví
  - c/ Evidenci stavu a osobních změn v klášteřích
  - d/ Předkládá výpis z evidenčního listu pro vyměření odpočívých platů a spolupracuje na jejich vyměření
- 2./ Řeší platové věci duchovenstva:
  - a/ Vyměřuje platy podle církevního zákona nově ustanoveným duchovním, provádí trienální postupy, vyměřování výchovného atd.
  - b/ Honoruje přespočetné hodiny za vyučování náboženství
  - c/ Započítává předchozí službu
  - d/ Vede agendu sociálního pojištění duchovních a učitelů náboženství - Přiznává hodnotní přírůstek duchovním v I. a II. hod.
  - e/ Přiznává odměnu za vyšší výkon duchovním I. a II. hodn. skup.
- 3./ Řeší věci personální:
  - a/ Uděluje státní souhlas k duchovenské činnosti duchovním v I. a II. hodn. stupnici
  - b/ Uděluje státní souhlas k ustanovení / k jmenování nebo volbě duchovních I. a II. hodn. stupnice

- c/ Přijímá slib duchovních v II. hodn. stupnici
d/ Provádí prezentaci duchovních I. a II. hodn. stupnice
e/ Běže na vědomí ustanovení sídelních a nesídelních kenovníků, ustanovení představených klášterů, řádů a kongregací
f/ Odstraňuje duchovní v I. a II. hodn. stupnici z výkonu funkcí, to znamená uplatňuje námitky a odvolává je z funkce, když jsou odsouzeni
g/ Překládá duchovní na trvalý odpočinek za spolupráce konsistoře, resp. ústředí církve, přiznává umrtné po duchovních
h/ Účastní se při pozůstalostním řízení vzhledem k pohledávkám KNV za duchovními /zálohy, přeplatky atd./

IV. Referent pro věci majetkoprávní a hospodářsko-kontrolní .

- 1./ Dozírá na hospodářské, finanční a majetkové záležitosti církví:
a/ Dozírá nad hospodařením a jměním církví ve všech směrech
b/ Dozírá na sdělování rozpočtů a upravuje je církevním složkám po stránce věcné a personální v obvodu kraje
c/ Dozírá nad hospodařením konsistoře, seniorátů apod., je-li jejich sídlo v obvodu KNV
d/ Dozírá nad soupisem a evidencí církevních majetků
e/ Dozírá na hospodaření církevních škol, pokud jsou v obvodu kraje
2./ Provádí a kontrolu výplatu duchovních podle zákona č. 217/41 Sb.
3./ Zjišťuje účelnost a nutnost oprav církevních budov eventuelně v dohodě se státním památkovým úřadem a SÚC
4./ Zkoumá a vyjadřuje se k žádostem o hrazení mimořádných nákladů a církevních složek
5./ Obstarává veškeré záležitosti České náboženské matice, je-li v obvodu KNV její sídlo

Církevní oddělení ONV.

V okresech do 10 far vykonává církevní tajemník všechnu agendu církevního oddělení sám.

V okresech s 11-20 farami má církevní tajemník pomocnou kancelářskou sílu.

V okresech nad 20 far vykonává církevní tajemník věci politické, církevní, kádrové a informační sub A/ uvedené a referent věci kultové, personální, platové, hospodářské sub B/ uvedené a administrativní pomocná síla písařské práce, evidenci spisů a veškeré práce přikázané jí představenými.

A/ Věci církevně-politické, kádrové, kultové a informační:

1./ Uskutečňuje styk se SÚC, s KNV, s politickými i lidovými orgány na okrese ve věcech církevních

a/ Informuje církevní pětku o církevní politice v okrese na pravidelných církevních poradách a

b/ Zúčastňuje se pravidelně měsíčně porad a instrukcí na KNV a informuje krajského tajemníka při jeho zájezdech na okres

c/ Podává pravidelné zprávy jednou za 14 dní o církevně-politické situaci na okrese přímo SÚC a v opise na vědomí KNV

2./ Má stálý styk s církevními a jejich složkami a duchovními

a/ Sleduje veřejné mínění v církvích a provádí jeho pravidelný průzkum a podává o něm zprávy SÚC

b/ Zúčastňuje se vikariátních a podobných porad v okrese

c/ Uděluje pravidelný osobní styk se všemi duchovními a duchovní I. a II. skup, navštěvuje pravidelně alespoň 1x měsíčně

d/ Poskytuje neoficiální podporu KA

e/ Sleduje konání poutí v poutních místech

3./ Práce s církevními důvěrníky:

a/ Postará se o ustanovení církevních důvěrníků, kde dosud nejsou zřízeny a stará se o to, aby od nich dostával všechny důležité církevní politické zprávy /o činnosti faráře, jeho kázání, stycích, náladě mezi věřícími, o mimořádných událostech/

b/ Instruuje církevní důvěrníky alespoň 1x měsíčně buď na společných poradách anebo individuálně

4./ Vede kartotéku všech duchovních, učitelů náboženství a všech zaměstnanců církví. Shromažďuje kádrové posudky o nich. Soustavně se stará, aby kartotéka byla věcká a živá.

B/ Věci hospodářské, personální a kultové:

1./ Má na starosti věci kultové:

a/ Připravuje předběžné návrhy k udělení předběžného souhlasu s obsazením církevních míst podle zák. 219/49 Sb.pro KV

b/ V dohodě se školským referátem ONV připravuje pro radu ONV návrhy na ustanovení učitelů náboženství

c/ Schvaluje obvody vyučování náboženství po dohodě se školským referátem ONV

d/ Schvaluje představenstva církevních obcí a náboženských společenství po předběžném projednání v církevní pěťce

e/ Rozhoduje ve věcech pohřbívání a ukládání urn na konfesních hřbitovech ⁽⁴⁾ stará se o patronáty, které přešly na státní

všci církví: 2./ Stará se o hospodářské, finanční a majetkové

a/ Dbá, aby veškerá řízení majetko-právní byla prováděna v soulasu a podle směrnice S UC

b/ Vyjadřuje se k rozpočtům a účetním uzávěrkám církevních jednotek /far, náboženských obcí sborů / v okrese.

c/ Ověřuje si, zda hospodaření církevních jednotek probíhá podle schválených rozpočtů

d/ Vede evidenci církevního majetku. Stará se, aby byl veškerý církevní majetek jednotlivými církevními jednotkami řádně podchycen a odborníky řádně ohodnocen.

3./ Schvaluje a doporučuje ^k likvidaci cestovní výlohy duchovních

1/ KRV koresponduje výhradně s KJV o všech záležitostech. I o
2/ KRV koresponduje prostřednictvím ONV. Jen situční zprávy
3/ KRV koresponduje přímo s KJV v opise na vědomí.
4/ KRV zaslá do ONV situční zprávy jednou za 14 dní
5/ KRV zaslá do ONV: pláň, pracovní výkazy a výstřižky z
6/ KRV zaslá do ONV: pláň, pracovní výkazy a výstřižky z
7/ KRV zaslá do ONV: pláň, pracovní výkazy a výstřižky z
8/ KRV zaslá do ONV: pláň, pracovní výkazy a výstřižky z
9/ KRV zaslá do ONV: pláň, pracovní výkazy a výstřižky z
10/ KRV zaslá do ONV: pláň, pracovní výkazy a výstřižky z

PŘÍLOHA XXI.

Akce Budějovice.

- I. Zaříceno :
- 1./ Na Ústř.sekret.zaříceno a dány instrukce taj.KV-KSČ.
  - 2./ Ministerstvo vnitřa instruovalo předs.KNV Budějovice, Jihlava, Píseň.
  - 3./ Ústně instruování s. Dolkem:
s. Zeman - zmocněnec konsistoře v Č.Budějovicích,
s. Wöllner-KCT v Plzni
s. Soušek -KCT v Jihlavě,
kteří budou podrobně informovati předsedy KNV.
  - 4./ S bezpečností projednána opatření o odvozu Hloucha a 2 řeholnic do Kadaně.
  - 5./ Se s. Adamcem připraveny výměry trestní komise.
  - 6./ Zajištěna instruktáž předs. ONV a OCT v obvodu diecése.

II. Akční plán: 27.III. odpoledne bude s. Dolkem na SÚC informován s. Kolkup.

- na 28.III.
- 1./ S. Dolák a s. Varner odjedou autem v pátek 28.3. odpoledne do Č.Budějovic /18 hod na místě/ a na poradě s předsedou KNV, KCT a zmocněncem a s. Jindrou, referentem III. referátu JNV projednájí opatření ve dnech 29.III. až 3.IV.
  - 2./ Předs. KNV připraví dopis, kterým posve probošta Bočka k pohovoru na 30.III. na KNV.
  - 3./ S. Jindra vydá výměr o omezení pobytu pro biskupa s datem 27.III. /příloha č.1/
- na 29.III.
- 4./ Na 9 hod. bude svolána trestní komise JNV, která projedná případ a vydá trestní nález s datem 28.III. /příloha č. 2./
  - 5./ Na 10 hod. provede s. Dolák instruktáž OCT kraje Budějovice a Jihlava o opatřeních proti Hlouchovi a o úkolech OCT.
  - 6./ Ve 13 hod. budou s. Dolkem instruováni OCT a předseda ONV plzeňského kraje v Horažlavicích na účasti zástupce předsedy KNV v Plzni.

7./ V 15 hod. dodá KOT s. Volf výměr i trestní náleze biskupovi, který potvrdí přijetí výměru a napíše event. odvolání. Organ STB, který bude KOT doprovázet, mu sdělí, aby se do 3 hod. připravil k odjezdu. Na odjezd budou rovněž upozorněny obě řeholnice.

8./ Asi v 19 hod. bude odvezen biskup i 2 řeholnice /auto vjede do průchodu konsistoře/

9./ S. Dolák, a Verner se zmocněncem a KOT připraví seznam kněží, kteří budou posvádní na 3.IV. na konsistoři.

Na 30.III.

10./ Ráno v 8 hod. bude s. Dolák informovat P. Buchta o opatřeních a dalších úkolech a připraví s ním resignaci na funkci gen.vikáře.

11./ Gen.vikář Buchta v době jednání na KIV dodá do bytu probošta Bočka písemnou resignaci na funkci gen.vikáře.

12./ O 11 hod. bude s. Zeman informovat kanovníka Titmana o opatřeních.

13./ Na 11,30 pozve s. Zeman kanovníka Gabriela, kterého bude všeobecně informovat.

14./ KOT s. Volf uvede probošta Bočka v 11 hod. do kanc. předsedy KIV, kde mu s. Dolák předá dopis s. Pierlingera /příloha č. 3/.
V rozhovoru s. Škoda vyjádřil názor, že on by snad mohl být kapit.vikářem. V případě, že by souhlasil, s. Dolák ho přesvědčí o vhodnosti volit P. Buchtu.

15./ S Zeman uvede kanovníky Gabriela a Titmana do kanc. předsedy a bude s nimi dále jednat, aby volba P. Buchty byla provedena v pondělí dne 31.III.dop. a aby kapitula toto opatření sdělila vikářům.

16./ Ve 14 hodin navštíví s. Verner a s. Dolák gen.vikáře Buchtu, kterého budou informovat o stanovisku kapituly o dalších úkolech.

Na 31.III.

- 17./ V 10 hodin sejde se kapitula k volbě kapit.vikáře. Zápis o volbě bude předán do rukou s. Dolka, který zařídí obratem vydání státního souhlasu.
- 18./ Na 12 hodinu pozve gen.vikář kapitulu k obědu, kterého se zúčastí s. Dolek.
- 19./ OCT navštíví nejreakčnější faráře v diecési a budou je informovati o opatřeních v Č.Budějovicích a učiní je event. osobně zodpovědnými za pořádek ve farnosti.
- 20./ Probošt Gabriel rozešle pozvání kapituly vikářům a pokrokovým kněžím diecése na poradu dne 3.IV.
- 21./ Zmocněnec uvědomí telefonicky všechny KCT o výsledku volby, kteří v tomto smyslu ihned budou informovati OCT ve svém kraji.
- 22./ P. Buchta si připraví projev na 31.III. za pomoci s. Zemana a předloží jej s. Dolkovi na SÚC do 2.IV.
- 23./ Instruktaž předseda ONV předsedou KIV o opatřeních v Č.Budějovicích.

Na 1.IV.
a 2.IV.

- 24./ Na zpáteční cestě do Prahy s. Dolek navštíví děkana Pernergera k pohovoru o situaci v Č.Budějovicích. Požádá o účinnou podporu nového kapit.vikáře.
- 25./ OCT postupně navštíví většinu kněží ve svých okresech a budou je informovati o situaci v diecési.
- 26./ OCT navštíví podle instrukcí posvané kněze na 3.III. a zajistí jejich účast.

Na 3.IV.

- 27./ V 10 hodin shromáždí se gen.vikář, kapitula, zástupce SÚC a posvaní kněží olomoucké diecése v zasedací síni konsistoře, kde budou informováni podle pořádu :
  - 1./ Jednání zahájí probošt Dolek a předá slovo s. Dolkovi

- 2./ S. Dolek seznámí přítomné s opatřeními vůči biskupu Hloučkovi.
- 3./ Probošt Boček bude tlumočiti rozhodnutí kapituly o volbě kapit. vikáře,
- 4./ Designovaný kapit.vikář Buchta učiní projev v tom smyslu, že ač přejímá velmi obtížný úkol. Bude v této funkci neochvějně hájiti zájmy Církve a zájmy našeho lidu.

Na 3.IV. 28./ Po skončení budou kněží pohostěni chlebičky a černou kávou.

29./ Zmocněnec s. Zeman zůstane na přechodnou dobu dále na konsistoři.

PŘÍLOHA XXII.

školsství a kultury

škol./1968

30. května 1968

Vážený pan
dr. Josef Hlouch
biskup českotudějovický

K o c l í ř o v

Vážený pane biskupe,

dovolují si Vám poslat pozdrav z jižních Čech
s upřímným přáním brzkého převzetí Vašeho úřadu.

Zvláště v posledních dnech se jeví akutní potřeba,
aby v čele diecéze stál ordinář, který by rozvážně a
upřímně uvedl v harmonii potřeby státu a církve. Vaše
přítomnost je žádoucí zvláště proto, že se po dlouhé
době objevují první případy porušování dosud v plné
síři platného vládního nařízení č. 219/49 Sb. Zkoumáme-li,
co dalo podnět k znevažování dosud platných zákonných
norem, nemohu se zbavit dojmu, že jsou to právě oběžníky
a názory některých členů Diecézního díla pokoncilní ob-
novy.

Můj první rozhovor s Vámi zanechal ve mně přesvědče-
ní, že naše upřímná a otevřená spolupráce dopomůže na-
stolit uvědomělé respektování zájmů státní správy i církve.

Na brzkou shledanou a upřímnou spolupráci s Vámi se
těším

krajský církevní tajemník :

PŘÍLOHA XXIII.

BIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Böhm Karel - kultový referent KAV NF České Budějovice, poté v SÚC.

Brandejs Jaroslav - zmocněnec na konzistoři v Českých Budějovicích (1949 - 1950).

Brůžek Miloslav - ministr kultury ČSR (10. 7. 1969-8. 5. 1973).

Buchta Josef (1912 - 2000), generální vikář českobudějovické diecéze (1950), kapitulní vikář tamtéž (1952 - 53), vězení 1953-56 (za pokus o útěk do zahraničí, defraudaci), po čase opět v duchovní správě v litoměřické diecézi.

Bukovský Ján (1924) - římskokatolický kněz narozený na Slovensku, od roku 1947 v USA, v šedesátých letech pracoval při vatikánské kurii. Působil jako tlumočnick

a zprostředkovatel při československo-vatikánských jednáních.

Clementis Vladimír (1902 - 1952) - člen církevní šestky, ministr zahraničních věcí, poslanec Národního shromáždění, člen ÚV KSČ, v březnu 1950 odvolaný z funkcí

a později odsouzený v procesu se Slánským a popravený.

Čepička Alexej (1910 - 1990) - člen církevní šestky, ministr spravedlnosti, generální tajemník a předseda komise pro církevní a náboženské otázky ÚAV NF, člen

ÚV KSČ, 1949-50 ministr-předseda SÚC, ministr národní obrany (1950).

Drozdek Leo - krajský církevní tajemník v Českých Budějovicích (1958 - 1985).

Ekart Vladimír (1910) - člen strany od roku 1945, v různých stranických funkcích, zaměstnanec MŠVU, přednosta kultového I. odboru na SÚC.

Faberová Helena (1935) - v letech 1971 až 1990 zaměstnána v účtárně na konzistoři v Českých Budějovicích jako účetní a ekonomka.

Felcman Jan - tajemník Ústředního akčního výboru Národní fronty.

Fierlinger Zdeněk (1891 - 1976) - člen církevní šestky, náměstek předsedy vlády, ministr-předseda SÚC, člen předsednictva ÚV KSČ.

Filip Josef - krajský církevní tajemník v Českých Budějovicích (1953 - 1958).

Fojtík Jan (1928) - člen předsednictva ÚV KSČ (1988-1989), sekretariátu ÚV KSČ

(1971-1989), tajemník ÚV KSČ, v letech 1971-1989 člen ideologické komise, 1988-1989 její vedoucí.

Galuška Miroslav - ministr kultury ČSR (8. 4. 1968 - 10. 7. 1969)

Hlouch Josef (1902 - 1972) - římskokatolický biskup českobudějovický (1947), internace od roku 1950, návrat na biskupský stolec v roce 1968.

Holdoš Ladislav (1911 - 1988) - generální tajemník Ústředního akčního výboru Slovenské národní fronty, předseda SIÚC.

Hrůza Karel - vedoucí českého Sekretariátu pro věci církevní (do března 1968, znovu 1969-1971), vedoucí federálního SPVC při Úřadu předsednictva vlády ČSSR (1971-1983). V příslušných letech byl vedoucím čs. delegace v jednáních s Vatikánem.

Janků Vladimír - expert v Úřadu předsednictva vlády (ÚPV) ČSSR, pracovník ministerstva zahraničních věcí, od roku 1983 v čele Sekretariátu pro věci církevní ÚPV ČSSR a vedoucí čs. delegace v jednáních s Vatikánem.

Jelínek František - vedoucí Sekretariátu pro věci církevní ministerstva kultury ČSR

(1971 - 1989).

Jindra Josef - krajský církevní tajemník v Českých Budějovicích (1950).

Jirkal Karel - kněz, kultový referent na KNV České Budějovice.

Kadlecová Erika - socioložka v době Pražského jara vedoucí sekretariátu pro věci církevní, v létě 1969 odvolána, později disident.

Kavale Josef (1919) - sídelní kanovník katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Č. Budějovicích (1973), kapitulní vikář českobudějovické diecéze (1974 -1990), jmenován apoštolským protonotářem s titulem monsignore (1990), zvolen proboštem katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Č. Budějovicích.

Kindl Gabriel Maria - zmocněnec na konzistoři v Českých Budějovicích (1956 - 58).

Kindl Gabriel Maria - zmocněnec na konzistoři v letech 1956 - 58.

Klusák Jan (1923 - 1992) - náměstek ministra zahraničních věcí (1969 - 1973), ministr kultury ČSR (1973 - 1988).

Korčák Josef - předseda vlády ČSR.

Korec Ján (1924) - tajný slovenský římskokatolický biskup (1951), vězení (1960 - 1968), postava tzv. tajné církve na Slovensku (1969 - 1989) biskup nitranský (1990).

Koukl Josef (1926) - v letech 1972 - 1989 působil na bohoslovecké fakultě v Litoměřicích, římskokatolický biskup litoměřický (1989).

Kříž Jan - zmocněnec na konzistoři v Českých Budějovicích (1958 - 1967 leden).

Kříž Jan - zmocněnec na konzistoři v letech 1958 - leden 1967.

Lazík Ambróz (1897 - 1969) - římskokatolický biskup - apoštolský administrátor trnavský (1947).

Lúčan Matej (1928) od roku 1969 místopředseda federální vlády, odpovědný za církevní politiku, od roku 1971 člen ÚV KSČ a ideologické komise.

Lusk Jan - krajský církevní tajemník v Českých Budějovicích (1949 - 1950).

Nápravník Pavel - krajský církevní tajemník v Českých Budějovicích (1985 - 1989).

Nécsey Eduard (1892-1968) - římskokatolický biskup - apoštolský administrátor nitranský (1948), arcibiskup nitranský (1968).

Nožička Josef - zmocněnec na konzistoři v Českých Budějovicích (1949).

Plíhal Josef - náměstek ministra-předsedy SÚC.

Pobožný Róbert (1892-1972) - římskokatolický biskup - apoštolský administrátor rožňavský (1949).

Skoupý Karel (1886-1972) - římskokatolický biskup brněnský (1946), 1950 - 1963 internován, v roce 1968 návrat na biskupský stolec.

Sotona Otakar - zmocněnec na konzistoři v Českých Budějovicích (1951 - 1956).

Titman Antonín (1910 - 1970) - vojenský kaplan (1938), sídelní kanovník katedrální kapituly u sv. Mikuláše v Č. Budějovicích (1951), kapitulní vikář (1973-1968).

Tomášek František (1889 -1992) - tajně vysvěcený římskokatolický biskup (1949), 1951-54 internován, v roce 1965 jmenován se státním souhlasem biskupem-apoštolským administrátorem pražské arcidiecéze, v roce 1977 jmenován kardinálem, 1978 pražským arcibiskupem.

Trdla Miloslav (1912-1974) - kancléř českobudějovické konzistoře (1951), kapitulní vikář českobudějovické diecéze (1972 - 1974).

Trochta Štěpán (1905 - 1974) - římskokatolický biskup litoměřický (1947) kardinál (1973). 1942 - 1945 vězněn gestapem, od roku 1951 internován, 1953 - 1960 vězněn. Angažoval se v činnosti tzv. tajné církve, na biskupský stolec se vrátil v roce 1968.

Vaněček Václav - zmocněnec na konzistoři v Českých Budějovicích (1950 - 1951).

Volf Bohuslav - krajský církevní tajemník v Českých Budějovicích (1950 - 1953).

Vrana Josef (1905 - 1987) římskokatolický biskup, apoštolský administrátor olomoucký (1973), podporovatel SKD PIT.

Vrubel Oldřich - předseda církevní komise KAV NF, krajský tajemník KSČ.

Zeman - zmocněnec na konzistoři v Českých Budějovicích (leden až květen 1952).

Zdrojem informací pro biografický seznam byla výše uvedená literatura (zvláště od Jaroslava Cuhry, Karla Kaplana a Václava Vaška) a má vlastní zjištění.

Asbtrakt

FABER, T. *Uplatňování církevní politiky prostřednictvím státních institucí v letech 1948 – 1989.* České Budějovice 2008. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra praktické teologie.

Vedoucí práce Mgr. Tomáš Veber.

Klíčová slova: státní církevní politika, státní bezpečnost, biskup, kapitulní vikáři, zmocněnci na konzistořích, církevní tajemníci,

Téma diplomové práce se zabývá uplatňováním státní církevní politiky vůči římskokatolické církvi.

První kapitola se zabývá působením státních struktur na církev na celorepublikové úrovni. Ve čtyřech podkapitolách je zachyceno období od roku 1948 až do roku 1989. Jejich časové rozdělení je dáno reorganizacemi státních institucí, které - společně s orgány komunistické strany - rozhodovaly o církevních otázkách. Pátá podkapitola - pod názvem Státní bezpečnost - je pouze letným pohledem do struktury organizace, která byla pilířem a často i vykonavatelem komunistické státní moci.

Druhá kapitola se zabývá již přímo jednotlivými subjekty, které se zúčastňovaly realizace státní církevní politiky v jižních Čechách, jak ze strany státní moci, tak ze strany církve. Náplní tří podkapitol jsou profily biskupa Hloucha a kapitulních vikářů, náplň a činnost státních zmocněnců na konzistořích a krajských církevních tajemníků.

Abstract

FABER, T. *Application of church policy by means of state institutions in the period 1948 – 1989.* **České Budějovice 2008. Master Thesis.**

University of South Bohemia in České Budějovice. Faculty of Theology, Department of Practical Theology.

Thesis supervisor: Mgr. Tomáš Veber.

Keywords: state church policy, state security, bishop, chapter vicars, consistory assignees, church secretaries.

The master thesis deals with the application of state church policy to the Roman Catholic Church.

First chapter describes the activity of state structures towards the church at the country-wide level. The period between 1948 and 1989 is covered in four subchapters. Their time limits follow the rearrangements of state institutions, which decided the church matters together with the Communist party's authorities. Fifth subchapter entitled 'State security' only briefly inspects the structure of the organisation, which constituted a pillar of state's power and often executed the communist state control.

Second chapter deals with the individual subjects that participated in realization of the state church policy in South Bohemia, both from the side of state power and the church. The three subchapters cover the profiles of bishop Hlouch and the chapter vicars, work content and activity of state church secretaries and assignees at consistories.